

PODLASKI ABSOLWENT

Podlaskie Obserwatorium
Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

ANALIZA LOSÓW ZAWODOWYCH
ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH,
WYBRANYCH KIERUNKÓW,
KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ
W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Białystok
2011

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PODLASKI ABSOLWENT.
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE,
ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ
W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Dr Jerzy Głuszyński, TNS Pentor, redakcja naukowa
Dr hab. Piotr Kwiatkowski, TNS Pentor
Anna Kowalewska, Instytut Badawczy ProPublicum
Jacek Szut, TNS Pentor
Dr Ewa Glińska, Politechnika Białostocka

RECENZJA:

Dr Iwona Kukulak-Dolata

ISBN 978-83-62258-26-0

**© COPYRIGHT BY WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU
BIAŁYSTOK 2011**

Badanie zostało przeprowadzone w ramach projektu:
**„PODLASKIE OBSERWATORIUM RYNKU PRACY
I PROGNOZ GOSPODARCZYCH”**
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu
Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działania 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw
w regionie, poddziałania 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej

www.obserwatorium.up.podlasie.pl

Wydanie I

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

1.	Kontekst badania	4
2.	Cele i zakres tematyczny badania.....	5
3.	Metodologia.....	7
3.1.	Badanie ilościowe na próbie absolwentów szkół wyższych	7
3.2.	Badanie jakościowe głównych uczestników rynku pracy w województwie podlaskim	8
3.3.	Badanie ilościowe pracodawców w województwie podlaskim	9
4.	Główne wnioski z badania.....	10
5.	Szczegółowy opis wyników badania	15
5.1.	Charakterystyka populacji absolwentów badanych kierunków rocznika 2008/2009	15
5.2.	Absolwenci badanych kierunków w strukturze bezrobocia w 2009 roku i pierwszej połowie 2010 roku 19	
5.3.	Ocena stopnia nasycenia regionalnego rynku pracy absolwentami danego kierunku aktualnie i w najbliższej przyszłości (5 lat)	23
5.4.	Wizerunek szkolnictwa wyższego z perspektywy pracodawców	27
5.4.1.	Ogólna ocena polskich i podlaskich szkół wyższych.....	27
5.4.2.	Ogólna ocena absolwentów polskich i podlaskich uczelni	29
5.4.3.	Ocena przygotowania absolwentów badanych kierunków do pracy zawodowej.....	31
5.4.4.	Zmiany w szkolnictwie wyższym dostosowujące poziom przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy w opinii pracodawców.....	36
5.5.	Absolwenci ekonomii na rynku pracy	38
5.5.1.	Absolwenci ekonomii w opinii pracodawców	38
5.5.2.	Losy zawodowe absolwentów ekonomii	41
5.6.	Absolwenci zarządzania na rynku pracy	46
5.6.1.	Absolwenci zarządzania w opinii pracodawców	46
5.6.2.	Losy zawodowe absolwentów zarządzania.....	49
5.7.	Absolwenci zarządzania i marketingu na rynku pracy	54
5.7.1.	Absolwenci zarządzania i marketingu w opinii pracodawców	54
5.7.2.	Losy zawodowe absolwentów zarządzania i marketingu.....	56
5.8.	Absolwenci pedagogiki na rynku pracy.....	61
5.8.1.	Absolwenci pedagogiki w opinii pracodawców	61
5.8.2.	Losy zawodowe absolwentów pedagogiki	64
5.9.	Absolwenci administracji na rynku pracy	69
5.9.1.	Absolwenci administracji w opinii pracodawców	69
5.9.2.	Losy zawodowe absolwentów administracji.....	72
6.	Rekomendacje	77
7.	Spis literatury	85
8.	Spis tabel	87
9.	Spis wykresów	88

1. Kontekst badania

Jedną z cech charakterystycznych polskiego rynku pracy od momentu rozpoczęcia transformacji ustrojowej było wysokie bezrobocie wśród młodzieży. Istotną część tej grupy stanowili i stanowią wciąż (choć w nieco mniejszym stopniu) absolwenci szkół różnego typu. Zdobycie wyższego wykształcenia było dla tej grupy strategią na zwiększenie szans znalezienia zatrudnienia. Według raportu OECD *Education at a Glance 2010*¹ wyższe wykształcenie stanowi skuteczny środek chroniący przed ryzykiem bezrobocia. Jak twierdzą autorzy raportu, w krajach takich jak Polska, Czechy, Słowacja i Estonia zmiany strukturalne w gospodarce przyczyniły się do zwiększenia się różnic w poziomie zagrożenia bezrobociem dla lepiej i gorzej wykształconych.

Wykształcenie jest uznawane za jedną z determinant jakości kapitału ludzkiego, rozumianego jako umiejętności i wiedza, na które występuje popyt ze strony pracodawców. Rynek pracy w rzeczywistości stanowi konglomerat wielu subrynków², co oznacza że popyt na pracę jest zróżnicowany i zależy od wielu różnych cech. Zalicza się do nich najczęściej wykształcenie, cechy demograficzne, zawód, doświadczenie i miejsce zamieszkania, choć może ich być więcej. Bariery w dostosowaniu popytu i podaży zasobów pracy mogą wynikać z szeregu przyczyn, jednak szczególną uwagę należy zwrócić na nadwyżki lub niedobory osób o konkretnych umiejętnościach zawodowych.

Jednym z argumentów podnoszonych w kontekście przygotowywanej obecnie reformy szkolnictwa wyższego jest dążenie do dostosowania kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb rynku pracy. Uczestnicy dyskusji publicznej nad kształtem ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym zgodnie wskazują na problem niedopasowania kwalifikacji i podaży absolwentów określonych kierunków studiów do popytu na pracę³. Obecnie uczelnie nie dysponują danymi, które pozwoliłyby im monitorować sytuację na rynku pracy, a liczba absolwentów różnych kierunków studiów na uczelniach publicznych wynika w dużej mierze z możliwości kadrowych danej jednostki dydaktycznej. Uczelnie w określaniu limitów przyjęć kierowały się do tej pory preferencjami absolwentów, którzy to nie mając wiedzy o rynku pracy często nie dokonywali wyborów racjonalnych. Obie strony zatem w pewnym sensie ignorowały fakt, czy struktura kierunkowa studiów odpowiada potrzebom rynku pracy. Potrzebę badania losów absolwentów dostrzegł ustawodawca, nakładając na szkoły wyższe obowiązek śledzenia losów absolwentów od października 2011 roku.

W zarysowany wyżej kontekst wpisuje się realizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku badanie dotyczące losów zawodowych absolwentów podlaskich szkół wyższych rocznika akademickiego 2008/2009, wybranych kierunków: ekonomii, zarządzania, zarządzania i marketingu, pedagogiki i administracji.

Kierunki te, zarówno w kraju, jak i na Podlasiu, należą do najchętniej studiowanych i generują najliczniejsze grupy absolwentów. Na tle pozostałych wyróżniają się również stosunkowo dużym udziałem absolwentów zarejestrowanych w urzędach pracy. W drugiej części raportu przygotowanego w ramach Monitoringu Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych w Woj. Podlaskim w 2009 roku czytamy, że na rynek pracy trafiło najwięcej absolwentów kierunków administracyjnych i ekonomicznych, ekonomistów, specjalistów do spraw ekonomicznych, zarządzania oraz marketingu i handlu, specjalistów do spraw integracji europejskiej, absolwentów studiów pedagogicznych i pielęgniarstwa. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku wśród absolwentów tych kierunków najliczniejszą grupę stanowią studenci pedagogiki (1360), administracji (1302) i zarządzania (1253). Znaczny udział w analizowanej populacji mają też absolwenci

¹ Education at a Glance 2010: OECD Indicators, (2010), OECD 2010, s. 13.

² Góra M., Sztanderska U., (2006), *Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy*. Przewodnik, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Wydanie I, Warszawa, s. 9.

³ Świadczą o tym rekomendacje zawarte w raportach: *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce 2020r.* autorstwa Ernst & Young Business Advisory i Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową oraz w projekcie środowiskowym Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego: 2010–2020*.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

ekonomii (803). Najwyższym odsetkiem bezrobotnych absolwentów wyróżnia się zarządzanie (10%), następnie ekonomia (9%), zarządzanie i marketing (8,6%), administracja (7,1%) i pedagogika (6,5%)⁴. Autorzy wspomnianego raportu zwracają uwagę na to, że 40% zawodów najbardziej zagrożonych bezrobociem stanowią zawody absolwentów studiów wyższych. Badanie, którego wyniki przedstawia niniejszy raport, obejmowało zatem absolwentów kierunków z jednej strony cieszących się największym zainteresowaniem ze strony kandydatów na studia, z drugiej strony cechujących się stosunkowo niską absorpcją na lokalnym rynku pracy.

Nie należy liczyć na to, że szkoły wyższe, nawet mając dostęp do analizy zatrudnienia absolwentów, będą działały w celu ograniczenia liczby studentów. Presja niżej demograficznego będzie wręcz zachęcała je do wykorzystywania dostępnych informacji w celu osiągnięcia odpowiedniego celu marketingowego. By jednak możliwe było dokonywanie racjonalnych decyzji o alokacji publicznych i prywatnych środków na kształcenie, konieczne jest śledzenie losów absolwentów oraz sporządzenie na tej podstawie odpowiednich rekomendacji.

W opracowaniu poświęconym ocenie systemów szkolnictwa wyższego w wybranych siedemnastu krajach na świecie⁵ czytamy, że Polska zajmuje wśród nich:

- najwyższą pozycję pod względem dostępności (inkluzywności) szkolnictwa wyższego;
- jedną z najwyższych pozycji pod względem odsetka studiujących;

zapewniając tym samym dostęp do studiowania osobom o relatywnie niskim poziomie kompetencji, mierzonych liczbą punktów w egzaminie PISA⁶. Z drugiej zaś strony problemem polskiego szkolnictwa wyższego jest niska wartość wyższego wykształcenia na rynku pracy i słabe dopasowanie kwalifikacji absolwentów do potrzeb lokalnych rynków pracy.

Krytyczne opinie na temat szkolnictwa wyższego słyszalne są również na rodzimym gruncie. Z badań sondażowych prowadzonych przez CBOS wynika, że niemal dwie piąte studentów lub niedawnych absolwentów uczelni krytykuje przydatność zdobytej podczas studiów wiedzy i umiejętności na rynku pracy (38%) i w późniejszej pracy zawodowej (39%). Co piąty zaś (22%) jest niezadowolony ze sposobu traktowania studentów⁷.

2. Cele i zakres tematyczny badania

Główne cele badania zdefiniowano następująco:

- określenie determinant wyboru kierunków studiów i miejsca pracy przez absolwentów badanych kierunków, w tym określenie oczekiwań absolwentów w zakresie pożądanej pracy i warunków pracy;
- określenie ścieżek kariery zawodowej absolwentów wymienionych kierunków;
- udzielenie odpowiedzi na pytanie: „W jakim zakresie studia na poszczególnych wymienionych kierunkach przygotowują do funkcjonowania na rynku pracy?”;
- ustalenie, jakie kwalifikacje i dodatkowe umiejętności mogą być przydatne absolwentom poszczególnych wymienionych kierunków studiów na rynku pracy;

⁴ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 r.*, WUP w Białymstoku, Białystok, s.18-20.

⁵ Ederer P., Schuller P., Willms S., (2008), *University Systems Ranking: Citizens and Society in the Age of the Knowledge*, Lisbon Council Policy Brief, Vol. III, No. I, publikacja elektroniczna: <http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/38-university-systems-ranking-citizens-and-society-in-the-age-of-knowledge.html>, data wejścia: 11-05-2011, s. 2 oraz 12-13.

⁶ PISA to skrót nazwy Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów (Programme for International Student Assessment). Jest to międzynarodowe badanie koordynowane przez OECD. Jego celem jest uzyskanie porównywalnych danych o umiejętnościach uczniów, którzy ukończyli 15 rok życia w celu poprawy jakości nauczania i organizacji systemów edukacyjnych.

⁷ Kowalczyk K., (2011), *Komunikat z badań o stanie szkolnictwa wyższego i źródłach jego finansowania*, CBOS, Warszawa, s.5.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- identyfikacja głównych barier utrudniających absolwentom poszczególnych kierunków efektywne poszukiwanie i pozyskiwanie pracy;
- ocena stopnia nasycenia regionalnego rynku pracy absolwentami danego kierunku aktualnie i w najbliższej przyszłości (5 lat).

Badanie miało dostarczyć rekomendacji do kierunkowego działania w zakresie decyzji o wprowadzaniu/wygaszaniu nowych kierunków kształcenia, modyfikacji programów nauczania i ich realizacji, planowania ścieżek rozwoju zawodowego.

Zakres podmiotowy badania obejmował:

- absolwentów kontynuujących naukę;
- absolwentów, którzy znaleźli zatrudnienie;
- absolwentów bezrobotnych;
- przedstawicieli głównych aktorów regionalnego rynku pracy: pracodawców, reprezentantów szkół wyższych i doradców zawodowych.

Zakres przedmiotowy badania uwzględniał następujące zagadnienia:

- określenie kierunków dalszego kształcenia;
- ocenę zgodności zatrudnienia z wykształceniem, wyuczonym zawodem lub specjalnością;
- analizę sposobu uzyskania pracy, formy zatrudnienia, miejsca zatrudnienia;
- kompetencje absolwentów uwzględniające przygotowanie praktyczne do pracy zawodowej;
- ocenę zgodności kompetencji z oczekiwaniami pracodawców;
- przesłanki decyzji o niepodjęciu dalszego kształcenia;
- przyczyny niepodjęcia pracy oraz plany na przyszłość;
- ocenę sytuacji na rynku pracy absolwentów poszczególnych kierunków w ciągu najbliższych kilku lat (m.in. zestawienia liczby absolwentów poszczególnych kierunków z liczbą ofert pracy dla absolwentów poszczególnych kierunków).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

3. Metodologia

3.1. Badanie ilościowe na próbie absolwentów szkół wyższych⁸

Populacja generalna

Populację generalną stanowili absolwenci szkół wyższych województwa podlaskiego (publicznych i niepublicznych), którzy w roku akademickim 2008/2009, ukończyli studia (I stopnia, II stopnia lub jednolite) w trybie stacjonarnym lub niestacjonarnym na jednym z następujących kierunków:

- ekonomia;
- zarządzanie;
- zarządzanie i marketing;
- pedagogika;
- administracja.

Dobór próby

Zastosowano celowy dobór próby (metodą kuli śniegowej). Osoby będące pierwszymi kontaktami badaczy/ankieterów identyfikowane były – w celu zapewnienia ich maksymalnej różnorodności – na kilka różnych sposobów:

- dzięki kontaktom z uczelniami (opiekunowie roku, starości, uczelniane biura karier);
- dzięki osobistym kontaktom badaczy/ankieterów;
- dzięki portalom społecznościowym, np. Nasza Klasa.

Ponadto wykonawca pozyskał z wybranych uczelni bazy adresów mailowych absolwentów, w kilku innych nawiązał współpracę z uczelnianymi biurami karier, które pośredniczyły w wysyłce ankiety do swoich absolwentów. W sumie ankietę rozesłano do ok. 4000 absolwentów reprezentujących interesującą nas populację.

Uzyskana dzięki takiemu doborowi próba (mimo pozyskania baz absolwentów z kilku uczelni) nie mogła mieć charakteru reprezentatywnego. W związku z tym wprowadzono dodatkowe procedury analityczne (zastosowanie wag porealizacyjnych⁹ na etapie analizy danych), zapewniające reprezentatywny charakter prób (na poziomie absolwentów badanych kierunków). W wyniku zastosowania wag porealizacyjnych prezentowane w dalszej części raportu wyniki badania absolwentów w przypadku pytań z możliwością wyboru jednej odpowiedzi mogą nie sumować się do 100%. Zaobserwowane różnice w stosunku do 100% nie powinny jednak przekraczać +/- 1%-2%¹⁰.

Wielkość próby

Zakładana minimalna wielkość próby zrealizowanej to 150 osób dla każdego z badanych kierunków. Taka wielkość próby zapewnia maksymalny błąd wnioskowania statystycznego (dla każdego z kierunków) na poziomie ok. 9%. Zakładane próby zostały zrealizowane, łącznie przeprowadzono **755 wywiadów**. Jednakże w związku z procedurą ważenia danych, prezentowane w dalszych zestawieniach statystycznych liczebności respondentów reprezentujących poszczególne kierunki

⁸ W dalszej części raportu nazywane jako „Badanie ilościowe absolwentów”.

⁹ W procedurze ważenia danych uwzględniono następujące zmienne: typ studiów – licencjackie, magisterskie, tryb studiów – stacjonarne, niestacjonarne, średnia z dyplomu, płeć studenta, ukończona uczelnia.

¹⁰ Dane pochodzące z obydwu badań ilościowych (absolwentów i pracodawców) mogą się również nie sumować do 100% (różnica nie większa niż +/-1%) z powodu zaokrągleń.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

uległy odpowiednio zmniejszeniu/zwiększeniu w zależności od ich proporcji w populacji absolwentów. Łączna liczba respondentów – po zastosowaniu wag porealizacyjnych – wyniosła 734.

Tabela 1. Struktura próby zrealizowanej według kierunku

	Liczba absolwentów N	Udział w próbie %
Ekonomia	151	20%
Zarządzanie	152	20%
Zarządzanie i marketing	151	20%
Pedagogika	151	20%
Administracja	150	20%
Razem	755	100%

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Technika badawcza

W badaniu zastosowano technikę **ankiety internetowej** (CAWI – Computer Assisted Web Interviewing). CAWI należy do technik stosowanych w badaniach ilościowych i wraz z popularyzacją Internetu staje się coraz bardziej powszechna w różnego typu badaniach. Każda z osób/instytucji objętych badaniem otrzymuje za pośrednictwem poczty elektronicznej wiadomość przedstawiającą cele badania, instrukcję wypełniania ankiety oraz odsyłający do niej hiperlink. Każde hiperłącze jest indywidualizowane (unikalny numer identyfikacyjny dla każdego respondenta), co z jednej strony uniemożliwia korzystanie z kwestionariusza przez osoby nieuprawnione, z drugiej zaś umożliwia respondentom przerwanie wypełniania kwestionariusza i powrót do niego w dogodnym dla nich czasie. W przypadku niektórych grup docelowych (np. studentów kontynuujących studia na poziomie magisterskim) stosowano także inne metody dystrybucji ankiety internetowej – wysyłkę hiperłącza do ankiety na zbiorowy adres grupy (zidentyfikowanej jako grupa o wysokim nasyceniu absolwentami określonego kierunku) czy pośrednictwo w dystrybucji ankiety opiekuna czy starosty roku.

3.2. Badanie jakościowe głównych uczestników rynku pracy w województwie podlaskim

Populacja generalna

Populację generalną stanowili główni – poza absolwentami – uczestnicy rynku pracy w województwie podlaskim:

- pracodawcy, dla których badane kierunki (co najmniej jeden z nich) mają strategiczne znaczenie i którzy w ciągu ostatnich dwóch lat zatrudnili absolwentów tych kierunków;
- przedstawiciele szkół wyższych prowadzących kształcenie w badanych kierunkach;
- doradcy zawodowi, mający zawodową styczność z absolwentami badanych kierunków.

Metoda badawcza

Zastosowana została technika indywidualnego wywiadu pogłębionego, należąca do metod jakościowych. Dzięki badaniom jakościowym możliwe było poznanie wyrażonych w sposób nieustrukturyzowany opinii badanych w zakresie interesującej nas tematyki, ukształtowanych wzorów myśli i emocji, stosowanych argumentacji. Badanie polegało na rozmowie z respondentem według wcześniej przygotowanego scenariusza wywiadu, przedstawionego do akceptacji Zlecniodawcy.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Liczba IDI

Przeprowadzono **15 indywidualnych wywiadów pogłębionych**:

- 8 wywiadów z pracodawcami, dla których analizowane kierunki kształcenia mają strategiczne znaczenie (1-2 wywiady na każdy kierunek);
- 2 wywiady z doradcami zawodowymi;
- 5 wywiadów z przedstawicielami szkół wyższych prowadzących kształcenie w badanych kierunkach (dziekanami/prodziekanami ds. dydaktyki/spraw studenckich). Prowadzono wywiady z reprezentantami szkół najwyższym lub relatywnie wysokim udziale absolwentów poszczególnych kierunków, zarówno szkół publicznych, jak i niepublicznych: Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku (administracja), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku (zarządzanie i marketing), Politechnika Białostocka (zarządzanie), Uniwersytet w Białymstoku (ekonomia i pedagogika).

3.3. Badanie ilościowe pracodawców w województwie podlaskim¹¹

Populacja generalna

Populację generalną stanowili pracodawcy w województwie podlaskim, dla których badane kierunki (co najmniej jeden z nich) mają strategiczne znaczenie i którzy w ciągu ostatnich dwóch lat zatrudnili absolwentów tych kierunków. W realizacji badania wykorzystano komercyjne bazy firm.

Wielkość próby

Badaniem objętych zostało **300 pracodawców** reprezentujących interesującą nas populację.

Techniki badawcze

Badanie było realizowane z wykorzystaniem dwóch technik badawczych:

- wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI). W trakcie wywiadów potwierdzali informacje na temat przedsiębiorstwa (zgodność z wymogami próby), identyfikowali kompetentnych pracowników mogących wziąć udział w badaniu oraz pozyskiwali zgodę tych osób na przesłanie ankiety.
- ankiety internetowej (CAWI), która była podstawową techniką zastosowaną w badaniu. Zrekrutowani pracodawcy otrzymywali ankietę internetową do samodzielnego wypełnienia.

¹¹ W dalszej części raportu nazywane jako „Badanie ilościowe pracodawców”.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

4. Główne wnioski z badania

Analizowane w niniejszym raporcie kierunki studiów, tj.: pedagogika, ekonomia, administracja, zarządzanie czy zarządzanie i marketing, znajdowały się w roku akademickim 2008/2009 w ofercie prawie każdej z badanych uczelni. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku¹² rok ten był rokiem ukończenia studiów, zarówno licencjackich jak i magisterskich (w tym również jednolitych), przez 5137 absolwentów badanych kierunków, co stanowiło ponad 40% ogółu absolwentów studiów ww. rocznika akademickiego w województwie podlaskim. Warto dodać, że w ofercie edukacyjnej podlaskich uczelni było w roku 2008/2009 aż 50 kierunków. Blisko połowa absolwentów przypadająca na cztery badane kierunki świadczy zatem o szczególnie dużej ich popularności.

Najwięcej absolwentów w badanym roku ukończyło Uniwersytet w Białymstoku, Politechnikę Białostocką oraz uczelnie niepubliczne: Wyższą Szkołę Administracji Publicznej, Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną, Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania, Wyższą Szkołę Administracji Publicznej oraz Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną. Największą popularnością cieszyły się pedagogika, administracja, zarządzanie. Dane statystyczne pokazują, że po ok. jednej czwartej absolwentów należących do badanej populacji ukończyło właśnie te kierunki, natomiast ekonomię ukończył co siódmy absolwent, a zarządzanie i marketing - niespełna co dziesiąty. Godny uwagi jest fakt, że ponad 60% absolwentów badanego rocznika stanowiły kobiety. Ich udział był zróżnicowany w zależności od kierunku (najwyższy w przypadku pedagogiki i ekonomii – nieco ponad 70%).

Warto nadmienić, że ponad połowa absolwentów ukończyła studia magisterskie (drugiego stopnia lub jednolite), pozostali w większości kontynuują edukację na poziomie studiów uzupełniających drugiego stopnia. Można więc wnioskować, że realna liczba absolwentów rocznika 2008/2009, którzy wkroczyli na rynek pracy w poszukiwaniu zatrudnienia (po ukończonej edukacji na poziomie studiów drugiego stopnia) to ok. 3000.

Znaczny udział w populacji absolwentów badanych kierunków mieli absolwenci studiów niestacjonarnych (ok. 75%).

W roku ukończenia studiów przez badanych absolwentów, pod koniec 2009 roku, podlaski rynek pracy charakteryzował się wyższą stopą bezrobocia (12,8%) niż średnia dla kraju (12,1%). Liczba bezrobotnych wyniosła wówczas 61169, z czego 4272 stanowili bezrobotni absolwenci. Specjaliści to najliczniejsza grupa bezrobotnych absolwentów. Stanowili oni w roku 2009 ponad 30% tej grupy (w 2008r. – ponad 35%). Wśród absolwentów szkół wyższych licznie reprezentowani byli specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania (gdzie indziej niesklasyfikowani) oraz specjaliści administracji publicznej (gdzie indziej niesklasyfikowani). Dane statystyczne pokazują, że problem bezrobotnych absolwentów z kwalifikacjami specjalistów ds. ekonomii, zarządzania, nauk społecznych nie jest chwilowy, lecz wynika z niedopasowania kwalifikacji młodej kadry do potrzeb regionalnego rynku pracy. Z drugiej strony kierunki te od lat cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem wśród kandydatów na studia wyższe, umiejętnie pobudzonym przez działania promocyjne uczelni. Udział absolwentów badanych kierunków wśród ogółu absolwentów Podlasia jest bowiem na przestrzeni analizowanych lat (2005-2009) wysoki i waha się od 39% do 43% (wyjątkiem był rok 2008, gdzie osiągnięto rekordową wartość 51%).

Z analizy danych na temat liczby obecnych studentów analizowanych kierunków¹³ wynika niestety, że tendencja ta utrzyma się w kolejnych latach. W najbliższych pięciu latach należy się również spodziewać licznego napływu absolwentów, przekraczającego możliwości absorpcyjne podlaskiego rynku pracy. W roku akademickim 2010/2011 studia magisterskie w zakresie badanych kierunków ukończy ok. 4600 osób.

¹² Dane uzyskane z Urzędu Statystycznego w Białymstoku – tablica „Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009”.

¹³ Dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Studenci wybranych szkół wyższych według wybranych grup kierunków wg stanu na dzień 31.11.2010*), Sprawozdanie Uniwersytetu w Białymstoku *Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010 r.*

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Polskie uczelnie wyższe, biorąc pod uwagę przygotowanie absolwentów do pracy zawodowej, zostały przez badanych pracodawców ocenione pozytywnie. Należy zaznaczyć, że pomimo pozytywnych ocen, stwierdzenie „zdecydowanie pozytywnie” padało bardzo rzadko, choć stwierdzenie „zdecydowanie negatywnie” również. Pracodawcy z sektora publicznego częściej niż pracodawcy prywatni charakteryzowali się pozytywną percepcją poziomu polskich uczelni, ci drudzy zaś częściej określali, że uczelnie źle przygotowują studentów do przyszłej pracy zawodowej.

Ponad 70% badanych uznało regionalne szkoły wyższe za porównywalne pod względem przygotowania studentów do pracy zawodowej do innych uczelni w kraju, przy czym w szczególności przedsiębiorcy działający na rynku lokalnym korzystnie oceniali podlaskie uczelnie. Natomiast przedsiębiorcy działający w skali międzynarodowej oceniali je mniej pozytywnie, co może wynikać z większych możliwości porównywania absolwentów wywodzących się z różnych uczelni. Jakość szkół wyższych w województwie podlaskim była więc oceniana ogólnie pozytywnie, choć w porównaniu z wiodącymi krajowymi ośrodkami akademickimi (UW czy UJ), szkoły podlaskie spadają do poziomu uczelni „drugiej ligi”.

Niemal dwie trzecie badanych określiło, że uczelnie państwowe kształcą lepszych pracowników niż uczelnie prywatne, a co dziesiąty był przeciwnego zdania. Przekonanie o większej użyteczności uczelni państwowych było obecne w każdej grupie, niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstwa, zasięgu rynkowego, czy też typu własności.

Respondenci zwrócili uwagę, że wraz ze wzrostem liczby absolwentów polskich szkół wyższych spada poziom wiedzy, umiejętności i kompetencji absolwentów. Nie trudno więc zauważyć, że słabą stroną absolwentów polskich uczelni wyższych jest zbyt niski stopień kreatywności, innowacyjności oraz zbyt wygórowane, nieadekwatne do umiejętności ambicje płacowe. Absolwenci byli też określani jako osoby charakteryzujące się brakiem praktycznych umiejętności zawodowych i brakiem umiejętności przełożenia teorii na praktykę.

Pomimo wskazania słabych stron absolwentów podlaskich uczelni niemal połowa badanych uznała, że absolwenci podlaskich uczelni mogą konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich. Dlatego też większość absolwentów – w relacji zatrudniających ich pracodawców – wykonuje pracę adekwatną do posiadanych umiejętności. Częściej dotyczy to jednak absolwentów pedagogiki, rzadziej dyplomowanych z kierunku zarządzanie; ci ostatni, wraz z absolwentami zarządzania i marketingu oraz ekonomistami, częściej niż pozostali pracują poniżej kwalifikacji.

Perspektywa dotycząca możliwości zatrudnienia w okresie najbliższego roku absolwentów omawianych kierunków nie jest optymistyczna. Ok. 70% badanych przedsiębiorców stwierdziło, że nie zamierza zatrudnić absolwentów interesujących nas kierunków. Najczęściej brak planów zwiększenia liczby zatrudnionych deklarowali przedstawiciele firm mikro i małych. Warto tu nadmienić, że największe szanse na znalezienie zatrudnienia będą mieli absolwenci administracji i ekonomii.

Przedstawiciele szkół wyższych, podobnie jak pracodawcy, pozytywnie oceniają jakość podlaskich uczelni, choć część z nich ocenia je jako uczelnie „drugiej ligi”, a badane kierunki z całą pewnością nie są uważane za wizytówkę podlaskich szkół wyższych. Przedstawiciele szkół wyższych wyrażają również pogląd o nieadekwatnej do potrzeb rynku pracy formule kształcenia. Dostrzegają oni również problem związany ze zbyt dużą liczbą absolwentów tych kierunków na regionalnym rynku pracy, choć widzą też symptomy malejącego zainteresowania studiowaniem na niektórych kierunkach, głównie administracji i zarządzaniu.

Przedstawiciele szkół wyższych, poproszeni o ocenę absolwentów badanych kierunków, jako mocne strony absolwentów wymieniają przede wszystkim szeroki zakres posiadanej przez nich aktualnej wiedzy kierunkowej. Słabe strony natomiast to głównie niewielka praktyka zawodowa, co w konsekwencji prowadzi do braku praktycznych umiejętności zawodowych, oraz słaba znajomość języków obcych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Co o swojej sytuacji zawodowej, wybranych studiach, uzyskanym przygotowaniu zawodowym mówią bezpośrednio zainteresowani, czyli badani absolwenci? Głównym czynnikiem warunkującym wybór szkoły na Podlasiu było jej niewielkie oddalenie od miejsca zamieszkania. Czynnikiem decydującym o wyborze konkretnego kierunku studiów było zaś głównie zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem studiów, zainteresowanie zawodem, do którego wykonywania przygotowuje dany kierunek, możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy oraz możliwość zdobycia wiedzy ogólnej.

Absolwenci oceniając swoje przygotowanie do pracy zawodowej twierdzili, że studia dostarczyły im wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych. Badani byli jednak spolaryzowani w ocenie studiów z punktu widzenia szans na podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, choć nieznacznie przeważała opinia, że studia dały taką szansę. Około dwie trzecie badanych twierdziło, że studia nie stworzyły im szansy na uzyskanie pracy przynoszącej wysokie zarobki. Niemal tyle samo ankietowanych absolwentów twierdziło, że studia nie dały im szansy na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Niemniej jednak ogólna ocena wpływu studiów na przygotowanie do pracy zawodowej wypadła umiarkowanie pozytywnie. Połowa badanych uznała, że studia przygotowały ich w dużym lub bardzo dużym stopniu do pracy zawodowej.

Obecna sytuacja zawodowa absolwentów badanych kierunków przedstawia się jednak niezbyt optymistycznie. Pracuje niewiele ponad połowa badanych (55%), w tym podobny odsetek wśród absolwentów studiów magisterskich (51%), w momencie realizacji badania obecnych na rynku pracy już blisko dwa lata od ukończenia studiów. Odsetek zatrudnionych jest znacznie niższy niż analogiczny ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia wśród absolwentów szkół wyższych, wynoszący 80%¹⁴. Jeśli chodzi o obecny status zawodowy badanych według kierunków, to absolwenci zarządzania mogą poszczycić się najwyższym odsetkiem osób pracujących (ok. 63%), w dalszej kolejności - administracji (61%), zarządzania i marketingu (56%), ekonomii (52%). Najrzadziej pracę posiadają absolwenci pedagogiki (42%). W grupie magistrów odsetki te wynoszą: 83% - zarządzanie, 65% - zarządzanie i marketing, 53% - administracja, ekonomia - 38%, pedagogika - 27%. Jedynie więc w przypadku zarządzania wskaźnik zatrudnienia jest porównywalny z ogólnopolskim.

Dwie trzecie pracujących absolwentów znalazło pracę jeszcze przed obroną pracy dyplomowej. Co więcej, najszybciej pracę otrzymują absolwenci zarządzania, zarządzania i marketingu (około 70% reprezentantów tych kierunków znalazło pracę jeszcze przed obroną) oraz administracji (74%). Najdłużej natomiast pracy poszukiwali absolwenci pedagogiki – 47% znalazło zatrudnienie przed obroną i 18% po upływie ponad pół roku od obrony.

Głównym sposobem poszukiwania pracy były bezpośrednie kontakty z firmami lub też korzystanie z pomocy znajomych czy rodziny w skojarzeniu z pracodawcą. Pod tym względem absolwenci podlascy nie wyróżniają się od ogółu polskich absolwentów szkół wyższych. Wybierając pracodawcę podlascy absolwenci kierowali się głównie stabilnością zatrudnienia oraz możliwością awansu i rozwoju zawodowego.

Pracujący absolwenci znajdują zatrudnienie podobnie często w sektorze publicznym (szczególnie często dotyczy to absolwentów pedagogiki i administracji), jak również w sektorze prywatnym (częściej dotyczy to absolwentów ekonomii, zarządzania oraz zarządzania i marketingu). Nieliczni (3%) pracują w sektorze non-profit. Niezależnie od kierunków i sektorów absolwenci zatrudnieni są głównie na stanowiskach pracowników biurowych lub specjalistów.

Większość badanych absolwentów zatrudniona jest w oparciu o umowę o pracę (81%). Co dziesiąty absolwent pracuje w oparciu o umowy cywilno-prawne, najczęściej umowę zlecenie. Śladowy był odsetek absolwentów prowadzących własną działalność gospodarczą (3%).

¹⁴ Obliczenia własne na podstawie: pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s. 52-72.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Prawie połowa pracujących absolwentów wykonuje pracę związaną z wykształceniem w bardzo dużym lub dużym stopniu, choć z drugiej strony połowa z nich deklaruje, że wykonuje pracę poniżej swoich kwalifikacji. Pod względem zgodności posiadanej pracy z wykształceniem podlascy absolwenci wypadają porównywalnie do ogółu absolwentów szkół wyższych w Polsce (zakładając, że średni związek pracy z formalnymi kwalifikacjami oznacza zgodność pracy z wykształceniem). Wśród pracujących absolwentów szkół wyższych w Polsce pracę zgodną z wykształceniem wykonuje 83%¹⁵. Na niekorzyść odróżniają się jedynie absolwenci administracji (71% deklaruje wykonywanie pracy w bardzo dużym, dużym lub średnim stopniu związanej z wykształceniem).

Średnie wynagrodzenie brutto w badanej grupie absolwentów oscyluje wokół 1900 zł. Najwyższy poziom płac odnotowano w grupie absolwentów ekonomii oraz zarządzania i marketingu (ok. 2000 zł brutto), najniższy zaś – wśród absolwentów pedagogiki (ok. 1700 zł brutto).

Większość pracujących absolwentów deklarowała umiarkowane zadowolenie z wykonywanej pracy. Zadowolenie to kształtuje się na średnim poziomie notowanym dla całej populacji pracujących Polaków.

Wśród absolwentów nie pracujących w momencie realizacji badania ponad połowa nie ma żadnych doświadczeń zawodowych, w tym 28% posiada status bezrobotnego. Głównym powodem braku aktywności zawodowej absolwentów jest ich niedostosowanie kompetencyjne do potrzeb rynku pracy, brak ofert pracy dla osób o posiadanym przez nich wykształceniu oraz to, że w ich odczuciu nie posiadają oni atrakcyjnych dla pracodawców kwalifikacji. Znaczna część absolwentów mimo tego chciałaby jednak znaleźć w przyszłości pracę zgodną z ich wykształceniem, co interpretować można z jednej strony jako przejaw optymizmu, z drugiej jako symptom niskiej mobilności zawodowej.

Absolwenci badanych kierunków uczestniczą, bądź po zakończeniu studiów uczestniczyli w różnych formach kształcenia. Wiadomym jest, że główne zainteresowanie skupiało się na studiach drugiego stopnia (spory udział wśród absolwentów mają licencjaci, spośród których blisko 90% kontynuuje naukę na studiach drugiego stopnia), choć wśród kontynuujących naukę popularne były seminaria i warsztaty, szkolenia i kursy podnoszące kompetencje, a także szkolenia i kursy zawodowe. Absolwenci kontynuują naukę przede wszystkim z potrzeby rozwoju zawodowego oraz z chęci samorealizacji.

Podsumowując, sytuację zawodową badanych absolwentów na podlaskim rynku pracy należy uznać za raczej trudną. Niepokojący jest zwłaszcza znacznie niższy niż przeciętny w kraju wskaźnik zatrudnienia wśród absolwentów studiów magisterskich (z wyjątkiem absolwentów zarządzania). Niepokojący jest również fakt, że przyczyny niskiego zatrudnienia absolwentów (bariery poszukiwania pracy) mają charakter strukturalny, związany z niedopasowaniem podaży pracy (definiowanej w kategoriach ilościowych i jakościowych) do potrzeb i specyfiki podlaskiej gospodarki. Wyróżnić tu należy następujące czynniki:

- ograniczoną wielkość podlaskiej gospodarki, wyrażającą się w relatywnie małej liczbie podmiotów gospodarczych, utrzymującej się od lat na stabilnym poziomie, oferującej stabilną liczbę miejsc pracy, w tym względnie niedużą liczbę miejsc pracy dla absolwentów (w roku 2009 przyjęto do pracy ok. 3400 absolwentów różnego typu szkół¹⁶);
- specyficzny profil pracodawców zatrudniających absolwentów badanych kierunków – są to częściej podmioty większe i działające w sektorze publicznym, co znacząco zawęża populację potencjalnych pracodawców absolwentów badanych kierunków;

¹⁵ Pod kier. Zgierska A., (2010), *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w Polsce w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s.103

¹⁶ Garnuszek M., Rupniewska E., (2010), *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s. 154.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- badane kierunki nie należą w opinii pracodawców do przyszłościowych, których znaczenie w prowadzonej działalności będzie rosło. Wręcz przeciwnie, znaczenie to utrzyma się według prognoz pracodawców na tym samym poziomie lub będzie malało;
- podaż absolwentów badanych kierunków – biorąc pod uwagę powyższe – jest od lat bardzo wysoka (4000-6000 absolwentów rocznie) i przekracza bieżące zapotrzebowanie na tego typu zawody (mierzone liczbą przyjęć absolwentów i liczbą specjalistów zatrudnionych w podmiotach gospodarczych Podlasia). Co więcej, w najbliższych latach nie ulegnie ona radykalnemu zmniejszeniu.

Pozostałe bariery zatrudnienia absolwentów mają z tego punktu widzenia drugorzędny charakter, jednak warto tu wspomnieć o następujących czynnikach:

- niedostosowanie kompetencyjne absolwentów do potrzeb pracodawców, przejawiające się w braku praktycznego przygotowania zawodowego do pracy (braku umiejętności praktycznych) oraz braku znajomości języków obcych;
- niska mobilność przestrzenna (zdecydowana większość pozostała po ukończeniu studiów w regionie) i zawodowa absolwentów (zdecydowana większość nie pracujących liczy na znalezienie pracy w zawodzie);
- niewystarczające umiejętności poszukiwania pracy przez absolwentów (przynajmniej do nich co prawda niewielka część badanych), połączone z relatywnie niską aktywnością publicznych służb zatrudnienia w podejmowaniu działań ułatwiających nie pracującym absolwentom dostęp do rynku pracy i przejście od kształcenia do pracy (doradztwo zawodowe, pomoc w uzupełnianiu wykształcenia, dostęp do szkoleń i praktyk zawodowych).

5. Szczegółowy opis wyników badania

5.1. Charakterystyka populacji absolwentów badanych kierunków rocznika 2008/2009¹⁷

Niemal wszystkie podlaskie uczelnie, zarówno publiczne, jak i niepubliczne, posiadały w gronie swoich absolwentów w roku akademickim 2008/2009 absolwentów któregoś badanych kierunków: pedagogiki, ekonomii, administracji, zarządzania oraz zarządzania i marketingu.

Kształcenie na poziomie studiów magisterskich lub licencjackich, na ostatnim roku, oferowały w zależności od kierunku następujące uczelnie:

- pedagogika – Uniwersytet w Białymstoku (UwB), Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży (WSZiP), Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska w Suwałkach (WSSM);
- ekonomia – Uniwersytet w Białymstoku, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku (WSFiZ), Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku (WSE);
- administracja – Uniwersytet w Białymstoku, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku (WSAP), Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska w Suwałkach;
- zarządzanie – Uniwersytet w Białymstoku, Politechnika Białostocka (PB), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży (PWSliP), Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach (NSW);
- zarządzanie i marketing – Politechnika Białostocka, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego w Łomży, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży.

Jak widać, kierunkami oferowanymi przez największą liczbę uczelni były kierunki menedżerskie: zarządzanie oraz zarządzanie i marketing. W swojej ofercie posiadało je odpowiednio pięć i cztery uczelnie, w tym również te znajdujące się poza głównym ośrodkiem akademickim regionu.

W roku akademickim badane kierunki ukończyło – na poziomie studiów licencjackich lub magisterskich (drugiego stopnia lub jednolitych) – łącznie 5137 osób. Stanowili oni aż 43% ogółu absolwentów rocznika 2008/2009 (reprezentujących w sumie około 50 kierunków studiów).

Wśród absolwentów badanych kierunków zdecydowana większość to studenci studiów niestacjonarnych (73%). Absolwenci studiów stacjonarnych stanowili zaś 27%. Odsetek absolwentów studiów niestacjonarnych różnicuje się silnie w zależności od typu uczelni – jest on znacznie wyższy na uczelniach niepublicznych (84%) niż publicznych; nawet jednak na tych ostatnich absolwenci studiów niestacjonarnych przeważają nad absolwentami studiów stacjonarnych (59% do 41%).

Największa liczba absolwentów (około jednej trzeciej) ukończyła Uniwersytet w Białymstoku. Znaczne grono absolwentów miały również Politechnika Białostocka (13%) oraz następujące uczelnie niepubliczne: Wyższa Szkoła Administracji Publicznej (14%), Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna (13%), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (13%) i Wyższa Szkoła Ekonomiczna (9%). Udział wymienionych wyżej uczelni niepublicznych (z wyjątkiem WSFiZ) w kształceniu w badanych kierunkach należy uznać za szczególnie wysoki, biorąc pod uwagę fakt, że oferują one jedynie po

¹⁷ Charakterystykę przygotowano na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku – tablica „Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009”.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

jednym z nich (WSAP – administracja, NWSP – pedagogika, WSE – ekonomia). Pozostałe uczelnie miały marginalny udział w ogólnej liczbie absolwentów badanych kierunków rocznika 2008/2009.

Najliczniejsze grono absolwentów miały następujące kierunki: pedagogika, administracja i zarządzanie (ukończyło je po ok. jednej czwartej ogółu absolwentów badanych kierunków). Dyplomem ekonomii legitymował się co szósty absolwent, zaś dyplomem zarządzania i marketingu – niespełna co dziesiąty.

Tabela 2. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według uczelni i trybu studiów

Uczelnia/kierunek	Liczba absolwentów			Udział absolwentów uczelni/kierunku wśród ogółu absolwentów
	Razem	W tym na studiach stacjonarnych	W tym na studiach niestacjonarnych	
UNIwersytet w Białymstoku (UwB)	1599	507	1092	31,13%
Pedagogika	638	198	440	12,42%
Ekonomia	283	137	146	5,51%
Administracja	500	38	462	9,73%
Zarządzanie	178	134	44	3,47%
POLITECHNIKA BIAŁOSTOCKA (PB)	644	418	226	12,54%
Zarządzanie	411	268	143	8,00%
Zarządzanie i marketing	233	150	83	4,54%
WYŻSZA SZKOŁA FINANSÓW I ZARZĄDZANIA W BIAŁYMSTOKU (WSFiZ)	682	88	594	13,28%
Ekonomia	55	0	55	1,07%
Zarządzanie	494	54	440	9,62%
Zarządzanie i marketing	133	34	99	2,59%
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNA W BIAŁYMSTOKU (WSE)	465	64	401	9,05%
Ekonomia	465	64	401	9,05%
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI IM. BOGDANA JAŃSKIEGO W ŁOMŻY (WSZiP)	99	0	99	1,93%
Pedagogika	49	0	49	0,95%
Zarządzanie i marketing	50	0	50	0,97%

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

NIEPAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA W BIAŁYMSTOKU (NWSP)	638	46	592	12,42%
Pedagogika	638	46	592	12,42%
PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYKI I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W ŁOMŻY (PWSliP)	112	71	41	2,18%
Zarządzanie	109	68	41	2,12%
Zarządzanie i marketing	3	3	0	0,06%
WYŻSZA SZKOŁA ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ IM.STANISŁAWA STASZICA W BIAŁYMSTOKU (WSAP)	717	185	532	13,96%
Administracja	717	185	532	13,96%
WYŻSZA SZKOŁA SUWAŃSKO-MAZURSKA IM.PAPIEŻA JANA PAWŁA II W SUWAŁKACH (WSSM)	120	0	120	2,34%
Pedagogika	35	0	35	0,68%
Administracja	85	0	85	1,65%
NADBUŻAŃSKA SZKOŁA WYŻSZA W SIEMIATYCZACH (NSW)	61	0	61	1,19%
Zarządzanie	61	0	61	1,19%
Razem	5137	1379	3758	100%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009*).

Wszystkie badane kierunki cechują się wysokim wskaźnikiem feminizacji – wśród ogółu badanych absolwentów 69% stanowiły kobiety. W poszczególnych grupach absolwentów wyróżnionych ze względu na kierunek udział kobiet wahał się od 65% (dla zarządzania i marketingu) do ponad 70% (dla pedagogiki i ekonomii). Warto dodać, że w całej populacji absolwentów rocznika 2008/2009 w województwie podlaskim udział kobiet kształtuje się na nieco niższym poziomie (63%).

Tabela 3. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według płci

Kierunek	W liczbach absolwentów			W % w stosunku do ogółu absolwentów danego kierunku		
	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Pedagogika	971	389	1360	71,40%	28,60%	26,47%
Ekonomia	582	221	803	72,48%	27,52%	15,63%
Administracja	868	434	1302	66,67%	33,33%	25,35%
Zarządzanie	837	416	1253	66,80%	33,20%	24,39%
Zarządzanie i marketing	273	146	419	65,16%	34,84%	8,16%
Razem	3531	1606	5137	68,74%	31,26%	100,00%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009*).

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Ponad połowa absolwentów analizowanych kierunków rocznika 2008/2009 (57%) to absolwenci studiów magisterskich. Można założyć, że zdecydowana większość z nich kieruje swoje kroki po ukończeniu edukacji na poziomie wyższym na rynek pracy w poszukiwaniu zatrudnienia. Pozostali ukończyli w roku akademickim 2008/2009 studia I stopnia – należy założyć (co potwierdzają również dalej przedstawione wyniki badania ilościowego wśród absolwentów), że większość z nich kontynuuje edukację na poziomie studiów drugiego stopnia. W związku z tym faktyczną liczbę absolwentów badanych kierunków, którzy w 2009 roku wkroczyli na rynek pracy, należy szacować na ok. 3000.

Tabela 4. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według rodzaju studiów

Kierunek	W liczbach absolwentów			W % w stosunku do ogółu absolwentów danego kierunku	
	Dyplom licencjata	Dyplom magistra	Razem	Dyplom licencjata	Dyplom magistra
Pedagogika	503	824	1327	37,91%	62,09%
Ekonomia	180	618	798	22,56%	77,44%
Administracja	802	500	1302	61,60%	38,40%
Zarządzanie	592	658	1250	47,36%	52,64%
Zarządzanie i marketing	124	294	418	29,67%	70,33%
Razem	2201	2894	5095	43,20%	56,80%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci szkół wyższych według szkół i grup kierunków w roku akademickim 2008/2009*). Przedstawione dane nie uwzględniają cudzoziemców.

W celu dostosowania struktury próby absolwentów do struktury populacji z niektórych uczelni pozyskano dane na temat ocen uzyskanych przez absolwentów na dyplomach (założono potencjalny wpływ tej zmiennej na losy zawodowe). Tabela poniżej przedstawia tego typu dane dla absolwentów Uniwersytetu w Białymstoku. Jak się okazuje, zdecydowana większość absolwentów (ok. 75%) osiąga dobre bądź bardzo dobre oceny na dyplomie. Osoby z ocenami niższymi niż dobra znajdują się w zdecydowanej mniejszości.

Tabela 5. Absolwenci badanych kierunków Uniwersytetu w Białymstoku w roku akademickim 2008/2009 według oceny na dyplomie

Kierunek	W liczbach absolwentów				W % w stosunku do ogółu absolwentów danego kierunku		
	3,0 - 3,99	4,0 - 4,49	4,5 - 5,0	Razem	3,0 - 3,99	4,0 - 4,49	4,5 - 5,0
Pedagogika	92	257	271	620	14,84%	41,45%	43,71%
Ekonomia	30	116	149	295	10,17%	39,32%	50,51%
Administracja	298	221	68	587	50,77%	37,65%	11,58%
Zarządzanie	20	76	83	179	11,17%	42,46%	46,37%
Zarządzanie i marketing	20	76	83	179	11,17%	42,46%	46,37%
Razem	460	746	654	1860	24,73%	40,11%	35,16%

Źródło: dane Uniwersytetu w Białymstoku.

Występują w tym zakresie pewne różnice między absolwentami poszczególnych kierunków – na niekorzyść odróżniają się zdecydowanie absolwenci administracji, spośród których co drugi uzyskał na dyplomie ocenę niższą niż dobra. Trudno jednoznacznie ocenić, czy różnica ta jest efektem stosowania innego systemu ocen na tym kierunku, czy też wynikiem różnicy

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

w „jakości” studiujących¹⁸. Najwyższy odsetek ocen „dobry plus” i wyższych odnotowano natomiast wśród absolwentów ekonomii.

5.2. Absolwenci badanych kierunków w strukturze bezrobocia w 2009 roku i pierwszej połowie 2010 roku

W końcu 2009 roku, kiedy na rynek pracy wkroczyła większość absolwentów rocznika 2008/2009, w powiatowych urzędach pracy w województwie podlaskim zarejestrowanych było 61169 bezrobotnych¹⁹. Stopa bezrobocia wynosiła 12,8% liczby ludności czynnej zawodowo i była wyższa niż w Polsce (12,1%). Warto dodać, że rok 2009 był okresem znaczącego wzrostu bezrobocia w stosunku do roku ubiegłego – o 15348 osób, tj. o 33,5%²⁰.

Niestety statystyka publiczna dotycząca bezrobocia nie gromadzi danych o poziomie tego zjawiska wśród absolwentów w podziale na ukończone kierunki studiów (takich informacji brakuje zarówno w statystykach na temat bezrobocia rejestrowanego, jak również w danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności GUS). Kategoria absolwentów zawiera się natomiast w kilku innych wyróżnianych w tej statystyce grup bezrobotnych, względem siebie nierozłącznych, co dodatkowo utrudnia analizę, w konsekwencji pozwalając jedynie na przybliżony opis badanej grupy w kontekście wskaźników bezrobocia. Statystyka publicznych służb zatrudnienia operuje mianowicie trzema następującymi kategoriami bezrobotnych:

- bezrobotni z wykształceniem wyższym;
- osoby, które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia;
- absolwenci – rozumiani jako osoby będące w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, tj. od dnia określonego w dyplomie, świadectwie lub innym dokumencie potwierdzającym ukończenie nauki w szkole, ukończenia kursów zawodowych trwających co najmniej 24 miesiące lub od nabycia uprawnień do wykonywania zawodu przez niepełnosprawnych.

Analizowana grupa absolwentów zawiera się więc w każdej z dwóch pierwszych wymienionych grup. Przyjęte na potrzeby badania ograniczenie próby do absolwentów rocznika 2008/2009 powoduje, że badana grupa nie mieści się w trzeciej wymienionej kategorii bezrobotnych. Mimo tego warto jednakże przyjrzeć się również tej kategorii bezrobotnych, zakładając pewną stałość dynamiki bezrobocia wśród absolwentów analizowanych kierunków (niezależnie od rocznika akademickiego, w którym ukończono studia). Żadna z możliwych do identyfikacji w statystyce publicznej grup bezrobotnych nie wprowadza zatem rozróżnienia na kierunki studiów. Istnieje jedynie możliwość przybliżonego opisu absolwentów poszczególnych kierunków na podstawie grup zawodów i specjalności. Należy jednak podkreślić, że zabieg ten jest obarczony pewnym ryzykiem z uwagi na brak jednoznacznego klucza powiązań między tymi ostatnimi i kierunkami studiów.

Pod koniec roku 2009 liczba bezrobotnych posiadających wyższe wykształcenie wyniosła w województwie podlaskim 6699 osób, co w całym zasobie bezrobocia w województwie stanowiło 11%. Wśród bezrobotnych z wykształceniem wyższym 1407 osób nie przekroczyło 27 roku życia (stanowili oni nieco ponad 2% ogółu bezrobotnych i 21% bezrobotnych z wykształceniem wyższym). W porównaniu z rokiem 2008 liczba takich osób wzrosła o 353 osoby, tj. o 33,5%.

Obydwie te wyżej wymienione kategorie bezrobotnych najczęściej rejestrowane były w powiecie białostockim i mieście Białystok, będącym jednocześnie głównym ośrodkiem akademickim regionu i, jak pokazują wyniki badania, miejscem pobytu co drugiego badanego absolwenta. Problemy ze znalezieniem pracy pod koniec roku 2009 mieli także absolwenci szkół wyższych, w wieku do 27 roku życia, zamieszkujący miasta Łomża i Suwałki.

¹⁸ Opinie przedstawicieli szkół wyższych wyrażone w indywidualnych wywiadach pogłębionych potwierdzają jednak raczej tę drugą hipotezę.

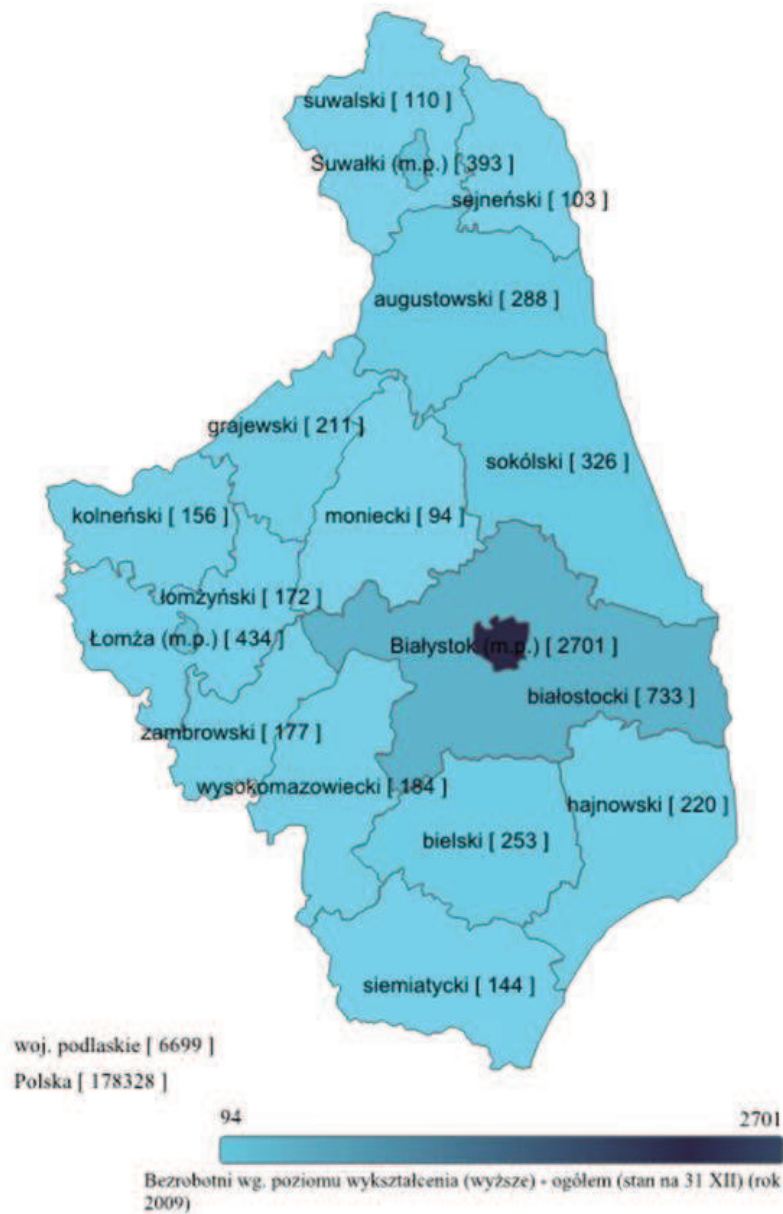
¹⁹ Wasilewska M., Falkowska J., Karpowicz D., (2010), *Sytuacja na rynku pracy w woj. podlaskim w 2009 r.*, WUP, Białystok, s.27.

²⁰ Tamże, s. 28.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 1. Bezrobotni z wykształceniem wyższym w województwie podlaskim (stan na 31.12.2009) .

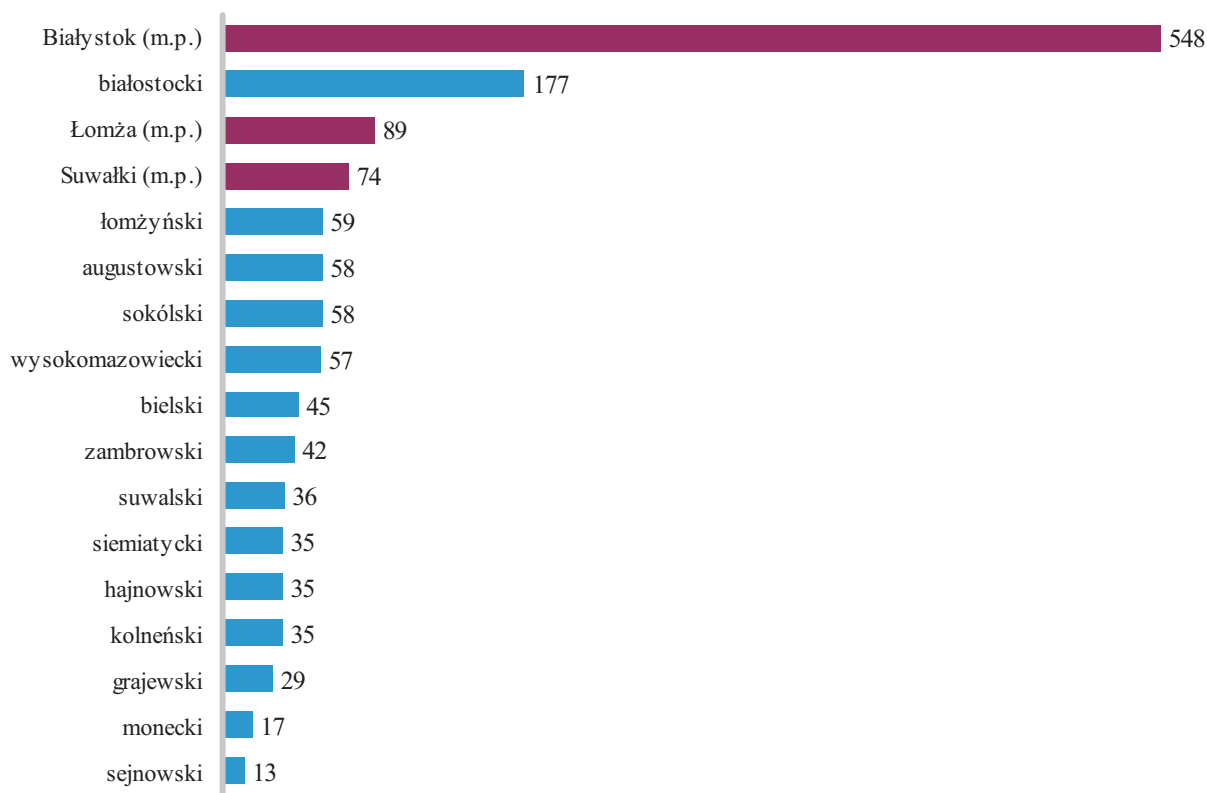

Źródło: dane statystyczne WUP w Białymstoku (2009), Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 2. Osoby bezrobotne, które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia (stan na 31.12.2009), w województwie podlaskim w podziale na powiaty

Źródło: dane statystyczne WUP w Białymstoku, (2009), Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych.

Grupa osób spełniających kryteria absolwentów, zarejestrowanych w urzędach pracy na koniec 2009 roku, wynosiła 4272, co stanowiło około 7% ogółu bezrobotnych. W stosunku do roku ubiegłego liczba bezrobotnych absolwentów zwiększyła się o 47,9%, co oznacza, że w przeciągu jednego roku aż o 1383 więcej absolwentów miało problem ze znalezieniem pracy²¹. Absolwenci mieli zatem znaczny udział w opisywanym wyżej wzroście dynamiki bezrobocia w regionie w 2009 roku w porównaniu z 2008 rokiem.

Absolwenci szkół wyższych byli najliczniejszą grupą bezrobotnych absolwentów. Bezrobotni z grupy zawodowej specjaliści pod koniec 2009 roku stanowili ponad 30% ogółu bezrobotnych absolwentów. Wśród absolwentów szkół wyższych w województwie podlaskim najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych było w zawodach związanych z niektórymi spośród badanych przez nas kierunków: specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowanych (125 osób), specjalistów administracji publicznej, gdzie indziej niesklasyfikowanych (92 osoby), ekonomistów (72 osoby) i pedagogów (71 osób)²². Znacząca była także w zasobach bezrobocia ogólna liczba osób reprezentujących wyżej wymienione zawody (nie tylko absolwentów). Według danych WUP w Białymstoku w całym 2009 roku zarejestrowało się jako bezrobotni 1137 absolwentów-specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, 560 specjalistów administracji publicznej, 289 pedagogów i 270 ekonomistów.

²¹ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku*, WUP, Białystok, s. 18.

²² Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok, s.20; Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku*; WUP Białystok, s.22; Zestawienia zbiorcze zał. nr 3 *Bezrobotni i oferty pracy wg zawodów i specjalności I i II półrocze 2009, I półrocze 2010*, WUP w Białymstoku.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

W 2010 roku wśród bezrobotnych absolwentów najliczniej reprezentowaną grupą zawodową byli nadal specjaliści (stanowili oni 28% ogółu bezrobotnych absolwentów). W końcu I półrocza 2010 r., kiedy w urzędach pracy po kilkumiesięcznych nieudanych próbach poszukiwania zatrudnienia rejestrować się mogli absolwenci rocznika akademickiego 2008/2009, do grupy tej zaliczono 737 osób. Stanowiły one 30,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów. Udział osób z wyższym wykształceniem wśród ogółu bezrobotnych wyniósł 8,9%.

Wśród bezrobotnych absolwentów szkół wyższych nadal najwięcej było specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, gdzie indziej niesklasyfikowanych (192 osoby) oraz specjalistów administracji publicznej, gdzie indziej niesklasyfikowanych (176 osób). W przypadku większości zawodów absolwentów szkół wyższych nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych²³. Oznacza to, że problem bezrobotnych absolwentów z kwalifikacjami specjalistów ds. ekonomii, zarządzania, nauk społecznych nie jest chwilowy, lecz wynika z niedopasowania kwalifikacji młodej kadry do potrzeb regionalnego rynku pracy.

Tabela 6. Zawody najczęściej występujące wśród bezrobotnych absolwentów szkół wyższych (stan w końcu 2009 roku i w pierwszym półroczu 2010 roku)

	2009 rok			I półrocze 2010 roku		
	Liczba nowo rejestrujących się absolwentów	Liczba bezrobotnych absolwentów na koniec okresu	Liczba bezrobotnych na koniec okresu w stosunku do liczby absolwentów danego kierunku w roku 2008/2009	Liczba nowo rejestrujących się absolwentów	Liczba bezrobotnych absolwentów na koniec okresu	Liczba bezrobotnych na koniec okresu w stosunku do liczby absolwentów danego kierunku w roku 2008/2009
Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani (kod grupy zawodowej 2419)	697	220	8,8%	251	108	4,3%
Specjaliści administracji publicznej gdzie indziej niesklasyfikowani (kod grupy zawodowej 2479)	557	144	11,1%	207	99	7,6%
Ekonomiści (kod grupy zawodowej 2411)	270	72	9,0%	121	44	5,5%
Pedagodzy (kod grupy zawodowej 244104)	289	71	5,2%	136	50	3,7%

Źródło: Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok, s.20; Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku*; WUP Białystok, s.22; Zestawienia zbiorcze zał. nr 3 *Bezrobotni i oferty pracy wg zawodów i specjalności I i II półrocze 2009, I półrocze 2010*, WUP w Białymstoku.

²³ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku*; WUP, Białystok, s.22

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Przedstawione dane pokazują, że absolwenci badanych kierunków charakteryzują się najwyższym udziałem bezrobotnych. Czy to oznaka złego dopasowania programów i planów uczelni wyższych do potrzeb pracodawców czy braku umiejętności poszukiwania pracy przez absolwentów? Odpowiedzi na te pytania dostarczają opisane w dalszych rozdziałach wyniki przeprowadzonych badań terenowych.

5.3. Ocena stopnia nasycenia regionalnego rynku pracy absolwentami danego kierunku aktualnie i w najbliższej przyszłości (5 lat)

Jak wspomniano, badane kierunki studiów należą do najchętniej studiowanych w skali całego kraju. W roku akademickim 2010/2011 wszystkie należały one – według danych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego²⁴ – do pierwszej dziesiątki kierunków cieszących się największym zainteresowaniem wśród kandydatów na studia. Na pierwszym miejscu w tym rankingu popularności znalazło się zarządzanie.

Analiza danych zastanych o liczbie absolwentów badanych kierunków począwszy od roku 2005 pokazuje, że kierunki te również w województwie podlaskim nieprzerwanie cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem kandydatów na studia.

Tabela 7 Napływ absolwentów badanych kierunków w latach 2005-2009

	Liczba absolwentów badanych kierunków	Liczba absolwentów z dyplomem magistra	Udział absolwentów badanych kierunków wśród ogółu absolwentów
2004/2005	4328	2416	42%
2005/2006	4552	2942	43%
2006/2007	4570	2283	39%
2007/2008	7093	3046	51%
2008/2009	5137	2894	43%
Razem	25680	13581	44%

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci podlaskich szkół wyższych według wybranych grup kierunków w roku 2008/2009*).

Liczba absolwentów obserwowanych kierunków w latach 2005-2009 niezmiennie kształtowała się na bardzo wysokim, zbliżonym do obecnego poziomie i wahała się od 4328 osób w roku 2004/2005 do 5137 w roku 2008/2009. Wykazywała przy tym początkowo (w latach 2005-2007) niewielką tendencję wzrostową. W roku 2008 wzrost ten był dość radykalny – liczba absolwentów osiągnęła rekordowy poziom 7093 i w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 55%. W roku 2009 liczba absolwentów spadła o 28%, do wspomnianych 5137 osób. Poziom ten był jednak wyższy niż w latach 2005-2007. Tym samym udział absolwentów badanych kierunków wśród ogółu podlaskich absolwentów jest od lat wysoki i waha się od 39% do 43% (z wyjątkiem przełomowego roku 2008, kiedy osiągnął rekordową wartość 51%).

Liczba absolwentów wszystkich badanych kierunków wykazywała wyraźną tendencją wzrostową do roku 2007/2008. Po tym roku w przypadku niektórych kierunków nastąpiło załamanie dotychczasowego wzrostowego trendu. W roku 2008/2009 zmalała bowiem – w porównaniu ze wszystkimi wcześniejszymi analizowanymi latami – liczba absolwentów ekonomii oraz zarządzania i marketingu (w przypadku tego ostatniego kierunku znaczenie miało nie tyle malejące zainteresowanie kierunkiem, ale jego zastąpienie na poziomie ministerialnym kierunkiem zarządzanie). W przypadku zarządzania liczba absolwentów w roku 2008/2009 była niższa niż w roku poprzednim (2007/2008), jednak była ona znacznie

²⁴ Informacja MNISW o wynikach rekrutacji na studia na rok akademicki 2010/2011 w uczelniach nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz uczelniach niepublicznych, publikacja elektroniczna:
http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/szkolnictwo/Dane_statystyczne_o_szkolnictwie_wyzszym/20110104_WYNIKI_rekrutacji_2010.pdf, data wejścia: 01-06-2011.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

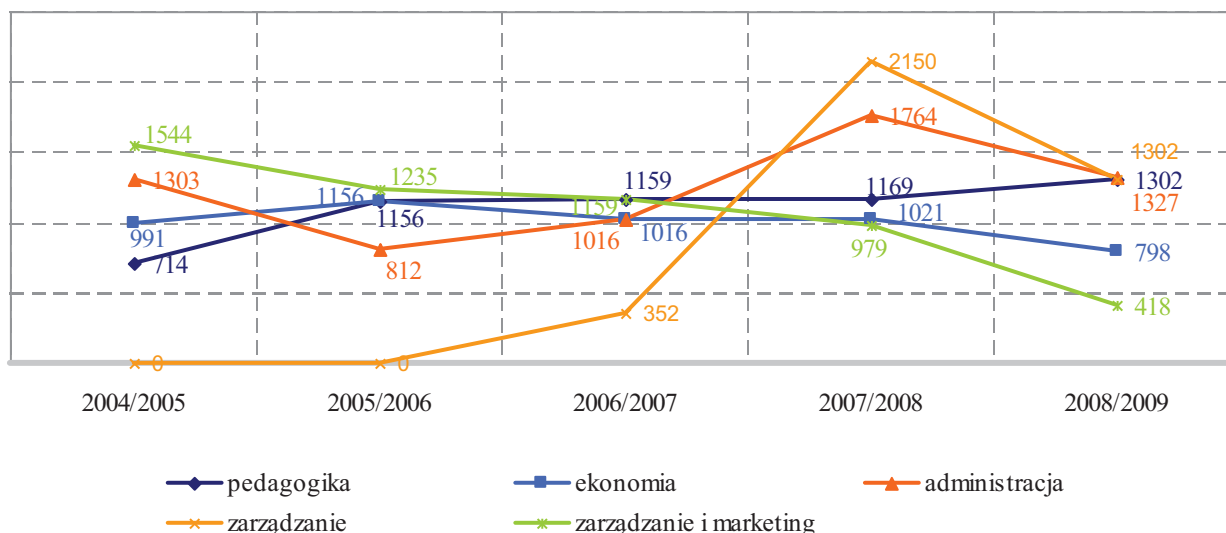
wyższa niż w roku 2006/2007, co miało związek ze wspomnianym już zamykaniem przez uczelnie kierunku zarządzanie i marketing.

Stałą tendencję wzrostową odnotowano natomiast w przypadku absolwentów pedagogiki. Liczba absolwentów tego kierunku w roku 2008/2009 była blisko dwukrotnie wyższa niż w roku 2004/2005, a zarejestrowana dynamika znacznie przekraczała tę odnotowaną dla pozostałych kierunków.

Liczba absolwentów administracji w roku 2008/2009 była znacznie niższa niż w roku 2007/2008, jednak nie spadła ona poniżej poziomu notowanego w latach 2005-2007, a nawet była dużo wyższa niż w 2006/2007 roku (o 31%).

Łączna liczba osób, które w latach 2005-2009 uzyskały dyplom licencjata lub magistra w zakresie któregoś z badanych kierunków, wyniosła 25 638. Absolwenci studiów magisterskich stanowili ok. 13 600.

Wykres 3. Liczba absolwentów poszczególnych kierunków w latach 2005-2009

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Absolwenci podlaskich szkół wyższych według wybranych grup kierunków w roku 2008/2009*). Przedstawione dane nie uwzględniają cudzoziemców.

Z analizy danych na temat liczby obecnie studiujących na badanych kierunkach wynika, że podobnego napływu absolwentów należy się spodziewać również w najbliższych pięciu latach. Analiza ta została przeprowadzona na podstawie następujących danych:

- sprawozdania Uniwersytetu w Białymstoku „Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010”;
- danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku na temat liczby obecnie studiujących badane kierunki w pozostałych uczelniach (Studenci wybranych szkół wyższych według wybranych grup kierunków wg stanu na dzień 31.11.2010).

Według tych danych obecna liczba studiujących badane kierunki w województwie podlaskim wynosi:

- ekonomia – 2954 osoby;
- zarządzanie – 5040 osób;
- zarządzanie i marketing – 30 osób;
- pedagogika – 5586 osób;
- administracja – 4817 osób.

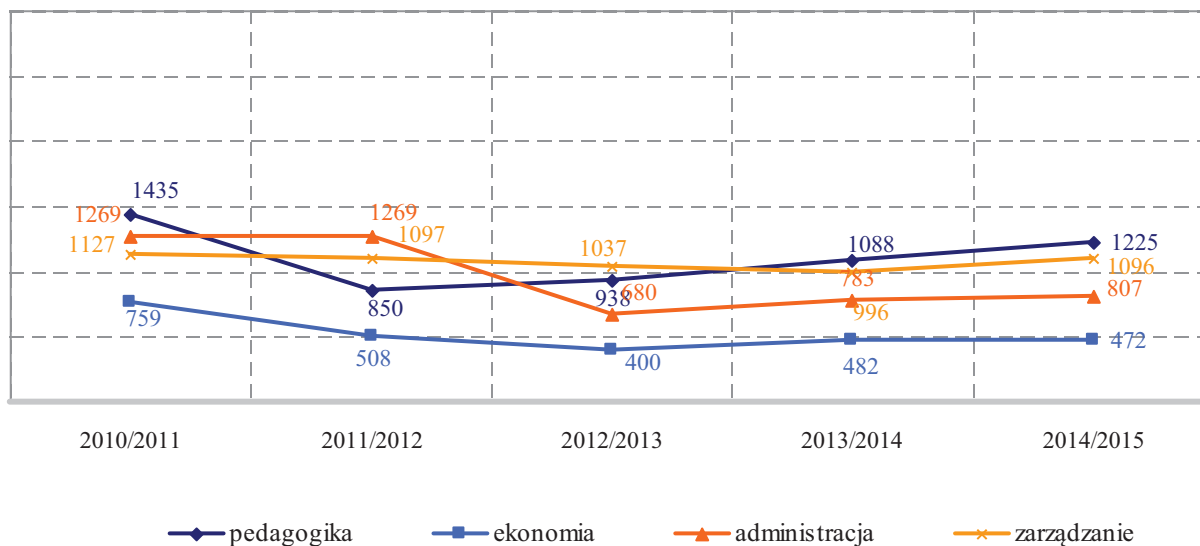
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Posiadając informacje na temat liczby studiujących na poszczególnych latach studiów (dane UwB) bądź liczby studiujących na studiach pierwszego stopnia, drugiego stopnia i jednolitych²⁵ (dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku) możliwe było oszacowanie liczby absolwentów, którzy ukończą studia w zakresie badanych kierunków w najbliższych pięciu latach, tj. w roku akademickim 2010/2011, 2011/2012, 2012/2013 i 2014/2015²⁶. Warto dodać, że szacunki dla trzech ostatnich roczników z podanego okresu są niedoszacowane, bowiem nie uwzględniają one osób, które podejmą studia drugiego stopnia w roku akademickim 2011/2012, 2012/2013 lub 2013/2014.

Wyniki przeprowadzonej analizy pokazują, że szczególnie duży napływ absolwentów badanych kierunków nastąpi w roku akademickim 2010/2011, kiedy regionalny rynek pracy zasili ok. 4600 osób po ukończonych studiach drugiego stopnia lub jednolitych magisterskich²⁷. W kolejnych latach liczba absolwentów spadnie o 19%-34% w stosunku do roku 2010/2011, jednak poziom nasycenia rynku absolwentami – biorąc pod uwagę jego obecną chłonność przy niewiele większej liczbie wchodzących na rynek – należy uznać za niepokojąco wysoki. Częściowe zahamowanie negatywnego trendu mogłoby nastąpić wskutek zmiany wyborów edukacyjnych obecnych studentów studiów pierwszego stopnia badanych kierunków. Należy jednak założyć, że radykalna zmiana tego typu nie jest możliwa, a ewentualna reorientacja zainteresowań, jeśli będzie następowała, to prawdopodobnie w ramach kierunków społecznych i humanistycznych.

Wykres 4. Szacowana liczba absolwentów badanych kierunków w latach 2011-2015

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Białymstoku (*Studenci wybranych szkół wyższych według wybranych grup kierunków wg stanu na dzień 31.11.2010*), Sprawozdanie Uniwersytetu w Białymstoku *Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010 r.* Na wykresie nie uwzględniono absolwentów zarządzania i marketingu, gdyż w chwili obecnej na tym kierunku studiuje jedynie 30 osób.

Dane dotyczące szacowanego napływu absolwentów warto również zestawić – w celu oceny skali zjawiska oraz stopnia dopasowania podaży pracy i popytu na pracę – z następującymi informacjami:

- liczbą ofert pracy według wybranych zawodów, zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy, przypadającą na jednego zarejestrowanego bezrobotnego (warto jednak mieć na uwadze, że liczba zarejestrowanych bezrobotnych to jedynie część niepracujących absolwentów);

²⁵ W tym przypadku przyjęto założenie, że poszczególne roczniki akademickie są równoliczne (studują równe grupy absolwentów).

²⁶ W obliczeniach założono, że obecni studenci studiów pierwszego stopnia będą kontynuować naukę na studiach drugiego stopnia w zakresie tego samego kierunku i wejdą na rynek pracy w latach 2013-2015 (w zależności od tego, na którym roku studiów pierwszego stopnia obecnie studiuje). Liczba absolwentów napływających na rynek pracy w latach 2010-2012 dotyczy obecnych studentów studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich (nie uwzględnia studentów studiów pierwszego stopnia).

²⁷ Liczba ta przekracza zatem znacznie liczbę absolwentów badanych kierunków z dyplomem magistra w roku 2008/2009 (2894).

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- liczbą miejsc pracy, w tym miejsc pracy dla specjalistów, w województwie podlaskim;
- liczbą przyjęć absolwentów do pracy w podmiotach gospodarczych województwa podlaskiego.

Jak wyżej wspomniano, w 2009 roku zarejestrowało się jako bezrobotni 1137 absolwentów-specjalistów do spraw ekonomicznych i zarządzania, 560 specjalistów do spraw administracji publicznej, 289 pedagogów i 270 ekonomistów²⁸. Łączna liczba nowo rejestrujących się absolwentów wyniosła zatem 2256 osób.

W ciągu całego roku na tę populację bezrobotnych przypadło 817 ofert pracy. Najwięcej ofert było adresowanych do specjalistów administracji publicznej (437). Liczba ofert specjalistów ds. ekonomicznych i zarządzania wyniosła 341. Najmniej ofert było dla pedagogów (21) i ekonomistów (18). W sumie liczba osób przypadających na jedną ofertę wynosiła:

- specjaliści ds. ekonomicznych i zarządzania – 3,33 (nadwyżka zarejestrowanych absolwentów 796);
- specjaliści administracji publicznej – 1,28 (nadwyżka 123);
- pedagodzy – 15 (nadwyżka 252);
- ekonomiści – 13,76 (nadwyżka 268).

Tabela 8. Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w wybranych grupach zawodów oraz liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w 2009 roku

	Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w ciągu roku	Liczba ofert pracy zgłoszonych do PUP w ciągu roku	Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy
Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania gdzie indziej niesklasyfikowani	1137	341	3.33
Specjaliści administracji publicznej gdzie indziej niesklasyfikowani	560	437	1.28
Ekonomiści	270	18	15.00
Pedagodzy	289	21	13.76

Źródło: Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok.

Dane dotyczące napływu absolwentów na rynek pracy warto również zestawić z ogólną liczbą miejsc pracy w województwie podlaskim. Według danych Urzędu Statystycznego w Białymstoku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło w 2009 roku 97 261. Jedynie część tych miejsc pracy to miejsca pracy dla osób z wykształceniem wyższym – ich udział w strukturze polskiej gospodarki należy szacować według badań Pentor Research International na ok. 28%²⁹. Bazując na tym założeniu można przyjąć, że w podlaskich przedsiębiorstwach istnieje 27 233 miejsc pracy dla osób z wykształceniem wyższym. Każdorazowy napływ na rynek pracy ok. 5000 absolwentów badanych kierunków rocznie stanowi zatem ok. 20% dotychczasowych miejsc pracy (według optymistycznych szacunków, to jest przy założeniu, że na rynek pracy wkroczy ok. 30% absolwentów nie posiadających pracy przed obroną, stanowi on ok. 6% miejsc pracy). Według innych danych³⁰, obrazujących w przybliżony sposób chłonność podlaskiej gospodarki, łączna liczba zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w podlaskich podmiotach gospodarki narodowej wyniosła na koniec 2009 roku

²⁸ Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku. Podane liczby dotyczą bezrobotnych nowo zarejestrowanych.

²⁹ red. Kowalewska A., (2010), *Jak inwestować w rozwój pracowników o niskich kwalifikacjach*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, s.60.

³⁰ Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009r.*, WUP, Białystok.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

217 208³¹, w tym 51 932³² osoby były zatrudnione na stanowiskach specjalistów. Tę ostatnią liczbę – nie ulegającą większym zmianom na przestrzeni lat – można uznać za orientacyjny wskaźnik obecnego popytu w województwie podlaskim na pracę specjalistów (z wykształceniem w różnych jednakże, nie tylko przez nas analizowanych, kierunkach). Szacowana liczba absolwentów badanych kierunków, którzy w najbliższych latach wejdą na rynek pracy, stanowi znaczącą część obecnie istniejących miejsc pracy wymagających kwalifikacji specjalistycznych.

Najprostszą statystyką służącą do oceny wielkości spodziewanego napływu absolwentów w województwie podlaskim w kontekście możliwości absorpcyjnych regionalnego rynku pracy jest podawana przez GUS liczba przyjęć absolwentów do pracy. Dotyczy ona jednak absolwentów różnego typu szkół (nie tylko wyższych). Według danych zawartych w opracowaniu „Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.” w 2009 roku w województwie podlaskim przyjęto 3380 absolwentów do pracy, w tym 2024 w sektorze prywatnym i 1356 w sektorze publicznym³³. Liczba ta, obejmująca – jak wspomniano – absolwentów różnego tego typu szkół ponadgimnazjalnych, jest dwukrotnie niższa niż spodziewana liczba absolwentów badanych kierunków, którzy ukończą studia w roku 2010/2011 i porównywalna do spodziewanej liczby magistrów tych kierunków, którzy w zdecydowanej większości wkroczą na rynek pracy w poszukiwaniu zatrudnienia. To proste zestawienie pokazuje skalę niedopasowania kształcenia na poziomie wyższym w analizowanych kierunkach z możliwościami absorpcyjnymi podlaskiej gospodarki.

Inną przesłanką służącą do oceny wielkości napływu absolwentów badanych kierunków na podlaski rynek pracy, ponownie jednak nie dającą powodów do nadmiernego optymizmu, są opisane w dalszych rozdziałach plany podlaskich pracodawców dotyczące zwiększenia zatrudnienia oraz ich prognozy co do przyszłego znaczenia badanych kierunków kształcenia w prowadzonej przez nich działalności. Warto też przypomnieć, że już sam profil pracodawców zatrudniających absolwentów badanych kierunków (podmioty większe, działające w sektorze publicznym) oznacza de facto znaczące zawężenie grona potencjalnych pracodawców absolwentów analizowanych kierunków.

5.4. Wizerunek szkolnictwa wyższego z perspektywy pracodawców

5.4.1. Ogólna ocena polskich i podlaskich szkół wyższych

Jednym z głównych zagadnień badania pracodawców była ocena szkół wyższych pod względem przygotowania studentów do pracy zawodowej, w tym również ocena uczelni podlaskich na tle uczelni ogólnopolskich. W tym celu respondentów poproszono najpierw o ocenę ogólnie polskich szkół wyższych (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”), a następnie o ocenę na ich tle uczelni podlaskich (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie gorzej”, 3 – „porównywalnie”, a 5 – „zdecydowanie lepiej”).

Ankietowani pracodawcy przeciętnie oceniali polskie uczelnie pod względem przygotowywania absolwentów do przyszłej pracy zawodowej. Około połowa przyznała szkołom wyższym noty pozytywne (w tym tylko 3% noty bardzo dobre). Często (36%) można było również się spotkać z opiniami „ani dobrze, ani źle”. Do rzadkości nie należały także przypadki negatywnego postrzegania uczelni w kontekście przygotowania absolwentów do przyszłej pracy zawodowej (17% ocen negatywnych, w tym 3% zdecydowanie negatywnych).

³¹ Garnuszek M., Rupniewska E., (2010), *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa, s. 37.

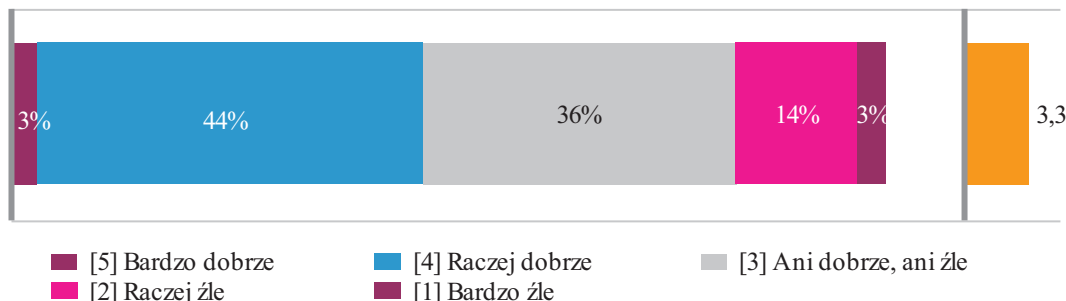
³² Wasilewska M., (2010), *Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. Podlaskim w 2009r.*, II część raportu..., s. 6.

³³ Tamże, s. 154.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 5. Jak ogólnie ocenia Pan(i) polskie uczelnie pod względem przygotowywania studentów do przyszłej pracy zawodowej? (N=299)

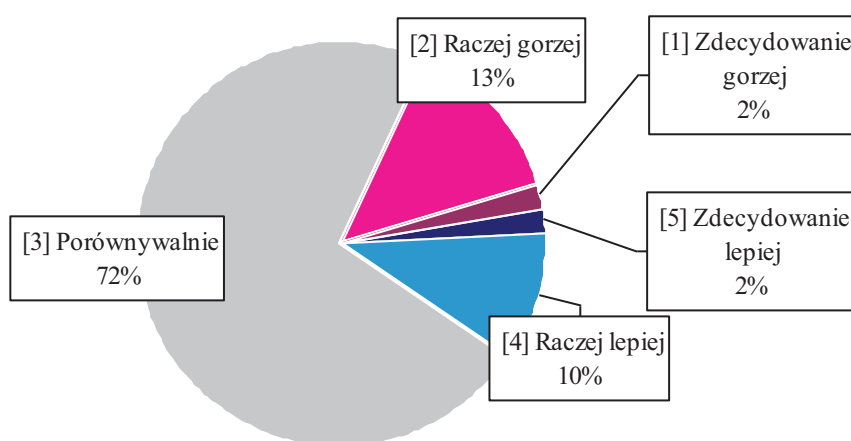

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Opinie pracodawców różniły się w zależności od sektora. Przedstawiciele sektora publicznego częściej niż respondenci z sektora prywatnego charakteryzowali się pozytywną percepcją poziomu polskich uczelni. Ponad połowa z nich (54%) stwierdziła, że uczelnie dobrze lub bardzo dobrze przygotowują studentów do przyszłej pracy zawodowej, podczas gdy wśród osób z sektora prywatnego taką opinię podzielało jedynie 38% badanych. Jednocześnie respondenci z sektora prywatnego częściej deklarowali, że uczelnie źle przygotowują do przyszłej pracy zawodowej. Negatywną opinię wyraziła ponad jedna piąta badanych z tego sektora (23%), zaś w grupie ankietowanych z firm publicznych było to 13% respondentów. W obu grupach odnotowano zbliżony poziom ocen ambiwalentnych³⁴.

Według zdecydowanej większości (72%) przedsiębiorców podlaskie uczelnie nie odbiegają poziomem od innych polskich szkół wyższych (są z nimi porównywalne). Wśród pozostałych badanych nieznacznie przeważał pogląd o niższym poziomie szkół wyższych z terenu Podlasia (15%, o 3 pkt. proc. więcej od odsetka ocen pozytywnych).

Wykres 6. A jak ocenia Pan(i) podlaskie uczelnie pod względem przygotowywania studentów do przyszłej pracy zawodowej? Czy na tle innych wypadają one ...? (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Nieco korzystniej podlaskie uczelnie oceniali przedsiębiorcy działający na rynku lokalnym (14% z nich wyraziło opinię o przewadze uczelni podlaskich). Warto zwrócić uwagę, że bilans ocen (różnica między odsetkiem ocen pozytywnych

³⁴ 39% sektor prywatny, 32% sektor publiczny.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

i negatywnych) jedynie w grupie firm działających na rynku lokalnym ma wartość dodatnią. Oznacza to, że tylko w tej grupie odsetek pozytywnie oceniających uczelnie podlaskie na tle innych szkół wyższych jest większy od odsetka respondentów mających przeciwną opinię³⁵.

Z kolei najczęściej wyrazicielami krytycznych opinii na temat podlaskich uczelni byli przedstawiciele firm działających w skali międzynarodowej. Jeden na czterech respondentów z tej grupy stwierdził, że podlaskie uczelnie gorzej niż pozostałe przygotowują studentów do przyszłej pracy zawodowej. Być może było to efektem większych możliwości porównywania absolwentów wywodzących się z różnych uczelni (zakładamy, że wraz ze zwiększaniem się zasięgu rynkowego rośnie liczba pracowników wywodzących się z różnych ośrodków akademickich).

5.4.2. Ogólna ocena absolwentów polskich i podlaskich uczelni

Poprosiliśmy ankietowanych, aby dokonali oceny absolwentów pod względem innowacyjności, wiedzy, kompetencji i umiejętności oraz oczekiwań płacowych, w tym również w kontekście zachodzących przemian, polegających na „umasowieniu” szkolnictwa wyższego. Respondentom przedstawiono w tym celu pary opozycyjnych stwierdzeń oraz poproszono o wyrażenie opinii na ich temat za pomocą 7-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało, że respondent zgadza się zdecydowanie ze stwierdzeniem po lewej stronie skali, a 7 – że zgadza się zdecydowanie ze stwierdzeniem po prawej stronie skali. W przypadku mniej jednoznacznych opinii możliwy był wybór wewnętrznych punktów skali (od 2 do 6).

Niemal połowa badanych twierdziła (wybierając na skali oceny 5-7), że wzrostowi liczby absolwentów polskich szkół wyższych towarzyszy spadek poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji, przy czym niemal jedna piąta (17%) była o tym zdecydowanie przekonana. Przeciwna opinia została wyrażona przez prawie jedną trzecią respondentów (30% ocen 1-3), w tym jeden na dziesięciu badanych był zdecydowanie przekonany o istnieniu dodatniej korelacji pomiędzy przyrostem liczby absolwentów a poziomem ich wiedzy, umiejętności i kompetencji. Wśród pracodawców nie odnotowano istotnych różnicowań opinii ze względu na zmienne opisujące badane przedsiębiorstwa. Niemal w każdej grupie przeważały twierdzenia o pogarszaniu się jakości wykształcenia wraz ze zwiększeniem liczby absolwentów, aczkolwiek nie dotyczyło to przedsiębiorstw najmniejszych. W tej grupie częściej można było się spotkać z opinią, że wzrostowi liczby absolwentów towarzyszy podnoszenie się poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji. Być może jest tak dlatego, że wśród tych firm zdecydowanie najczęściej było przedsiębiorstw młodych (działających na rynku od 3 do 5 lat) lub bardzo młodych (działających krócej niż 3 lata). Niewykluczone więc, że część respondentów oceniając pokolenie „boomu edukacyjnego” sama do niego należy.

Słabą stroną absolwentów polskich uczelni jest ich niski poziom innowacyjności i kreatywności. Z takim stwierdzeniem zgadzało się 45% respondentów (przyznając oceny 1-3) i było to o 17 pkt. proc. więcej od odsetka uważających, że to właśnie innowacyjność i kreatywność mogą być uznane za mocny punkt omawianej grupy. W podobny sposób oceniono adekwatność oczekiwań płacowych absolwentów do posiadanych umiejętności. Prawie co drugi przedsiębiorca (46% ocen 1-3) uważał oczekiwania te za wygórowane, nieprzystające do posiadanych przez absolwentów umiejętności, podczas gdy 26% ankietowanych wyraziło odmienną opinię (przyznając oceny 5-7).

Badani zostali także poproszeni o ocenę pozycji konkurencyjnej absolwentów podlaskich uczelni (czy są w stanie konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich). Względna większość (45% ocen 5-7) uznała, że absolwenci podlaskich uczelni mogą bez problemów konkurować z absolwentami wiodących uczelni ogólnopolskich. Przeciwnego zdania było 27% ankietowanych, w tym tylko 5% było o tym zdecydowanie przekonanych. Największy sceptycyzm wyrażali przedstawiciele firm zatrudniających ponad 249 pracowników. W tej grupie odsetek ocen negatywnych wyniósł 30% i był o 5

³⁵ Wartość wskaźnika dla działających na rynku: lokalnym +2, wojewódzkim -7, regionalnym -7, ogólnopolskim -7, międzynarodowym -14.

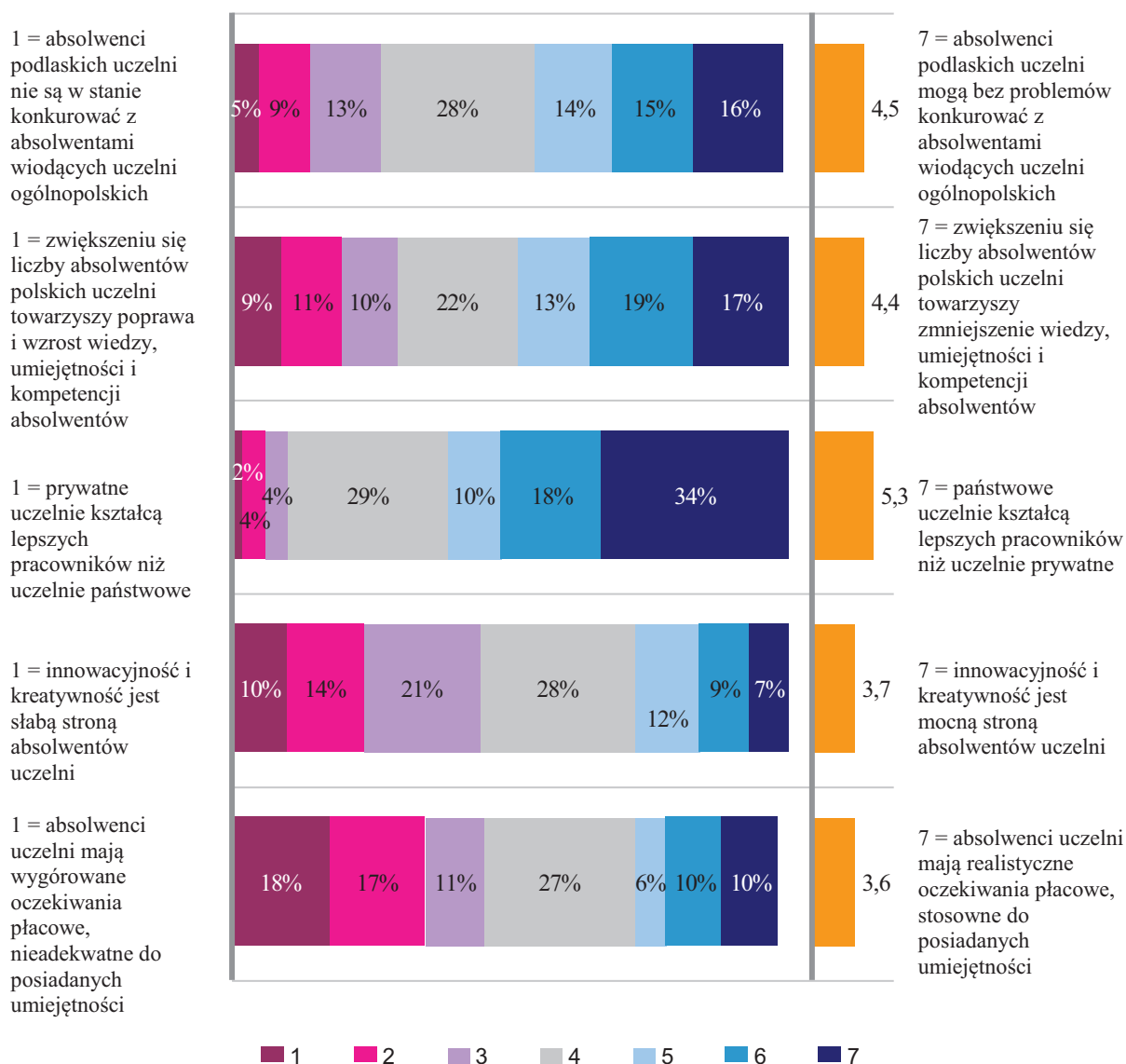
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

pkt. proc. większy od odsetka ocen pozytywnych. Ze zbliżoną sytuacją mieliśmy do czynienia wśród respondentów, których przedsiębiorstwa działają w skali międzynarodowej. Tam również oceny negatywne były częstsze niż pozytywne (odpowiednio 39 i 32%).

Respondenci wyrażali korzystniejsze opinie o uczelniach publicznych. Niemal dwie trzecie ankietowanych twierdziło (62% ocen 5-7), że kształcą one lepszych pracowników niż uczelnie prywatne, przy czym 34% było o tym zdecydowanie przekonanych. Przeciwną opinię wyraził zaledwie co dziesiąty przedsiębiorca. Przekonanie o większej użyteczności uczelni państwowych było obecne w każdej grupie, niezależnie od klasy wielkości przedsiębiorstwa, zasięgu rynkowego czy też typu własności.

Wykres 7. Poniżej znajduje się kilka stwierdzeń. Proszę zaznaczyć, z którymi z tych stwierdzeń Pan(i) się zgadza?
Skala: 1 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po lewej stronie, 7 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po prawej stronie (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

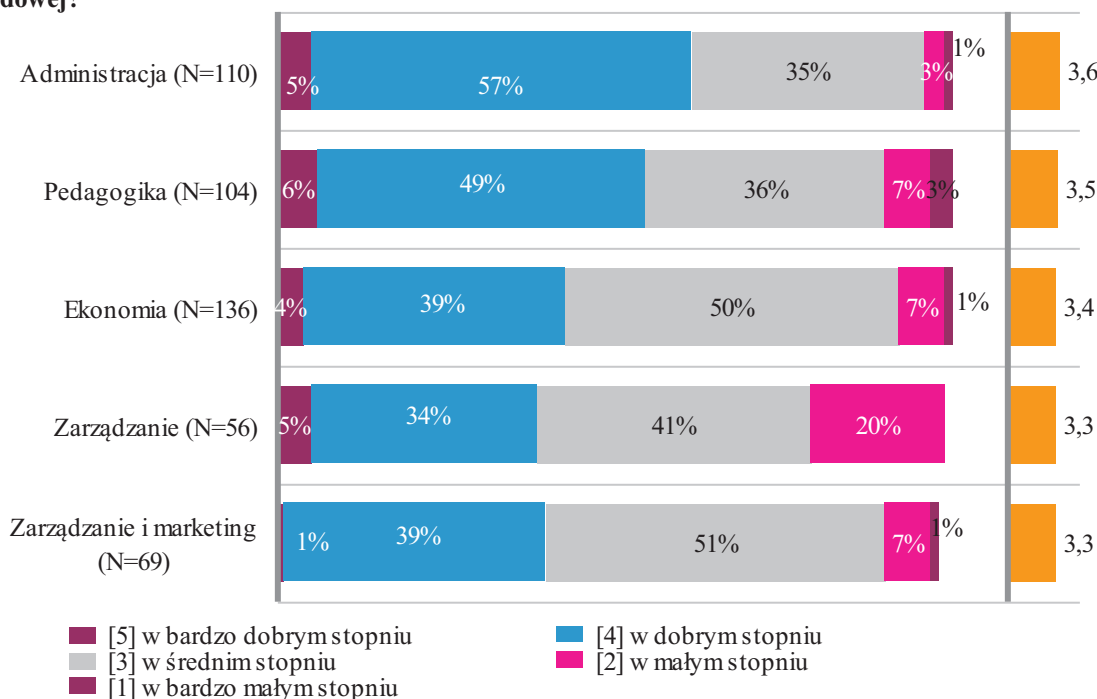
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.4.3. Ocena przygotowania absolwentów badanych kierunków do pracy zawodowej

Pracodawców proszono również o ocenę studiów pod względem przygotowania absolwentów do pracy zawodowej (za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „w bardzo małym stopniu”, a 5 – „w bardzo dużym stopniu”). Oceniali oni również stopień opanowania przez absolwentów różnego rodzaju kompetencji (z przedstawionej im listy) za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo niski poziom kompetencji”, a 5 – „bardzo wysoki poziom kompetencji”. Kwestia przygotowania absolwentów do pracy zawodowej oraz ich deficytów kompetencyjnych była również przedmiotem indywidualnych wywiadów pogłębionych z pracodawcami.

Wśród pracodawców przeważał pogląd, że studia – niezależnie od analizowanego kierunku – umiarkowanie przygotowują do pracy zawodowej. Średnie ocen dokonywanych na 5-stopniowej skali oscylowały wokół 3,5. Najczęściej przygotowanie absolwentów do pracy zawodowej określano jako średnie (35%-51% w zależności od kierunku) lub dobre (34%-49%). Opinie negatywne (o małym lub bardzo małym przygotowaniu) wyrażano rzadziej (4%-20%).

Wykres 8. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów do wykonywania pracy zawodowej?

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Odnotowano różnice w ocenie przygotowania do pracy zawodowej absolwentów poszczególnych kierunków. Najwyższą średnią notę w opinii pracodawców uzyskali absolwenci administracji (3,6), nieco niższą – absolwenci pedagogiki (3,5). W środku rankingu uplasowali się absolwenci ekonomii (średnia 3,4), zaś z najmniej korzystną opinią pracodawców spotkały się kierunki menedżerskie – zarządzanie oraz zarządzanie i marketing (średnie 3,3).

Jak wskazują wyniki badania ilościowego wśród pracodawców, największym zarzutem pod adresem absolwentów, w przypadku wszystkich badanych kierunków, jest brak konkretnych praktycznych umiejętności zawodowych. Badani, poproszeni o podanie deficytów kompetencyjnych absolwentów analizowanych kierunków, w pierwszej kolejności wymieniali zazwyczaj brak praktyki (od 35% do 45% w zależności od kierunku) oraz związany z tym brak doświadczenia (8%-9%). Pozostałe zastrzeżenia podawano już ze znacznie mniejszą częstotliwością. Niezależnie od kierunku najważniejsze wśród nich

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

były zarzuty dotyczące braku niektórych kompetencji osobistych, takich jak kreatywność (jej brak zarzucano zwłaszcza absolwentom zarządzania i marketingu oraz pedagogiki – po 18%) oraz samodzielność (ok. 10% dla poszczególnych kierunków). Wśród zastrzeżeń pod adresem absolwentów administracji często pojawiał się również brak znajomości przepisów prawnych (15%), zaś pod adresem dyplomantów pedagogiki – brak znajomości metodyki nauczania (11%).

Brak praktycznego przygotowania absolwentów do pracy zawodowej potwierdzają również przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione z pracodawcami.

Moderator: „A jak Pan ocenia ogólne przygotowanie absolwentów do pracy?” Respondent: „To też bardzo różnie. Generalnie jest tak, że nie pracowali nigdy wcześniej w większości przypadków, no to trzeba wszystko z nimi robić od początku, uczyć. Praktyki nie mają... nie pracowali nigdy wcześniej albo bardzo mało.”

„Bardzo, bardzo dużo jest teorii tak naprawdę na uczelniach, a mało takich kwestii praktycznych, czyli nie powiedziałabym, że to naprawdę w takim bardzo dobrym stopniu uczelnie przygotowują ludzi do podjęcia pracy. Dużo rzeczy uczą się na miejscu pracy, właśnie.”

„Natomiast sama uczelnia to, no praktycznie teoria, bardzo dużo teorii.”

„Myślę, że za dużego przygotowania to oni nie mają, bo absolwenci skąd mogą mieć przygotowanie do pracy? Więc generalnie przygotowanie średnie. No wiadomo, tak jak my zaczynaliśmy... po ukończeniu wyższej uczelni tak naprawdę się dopiero zdobywa to doświadczenie, prawda?”

W indywidualnych wywiadach pogłębionych z pracodawcami zdarzały się również przypadki skrajnie negatywnej oceny absolwentów jako potencjalnych pracowników uzasadniane brakiem głębszej, wykraczającej poza chęć zdobycia dyplomu studiów wyższych, motywacji do studiowania. Przekłada się to również na ogólny brak wiedzy i umiejętności oraz ogólną postawę wobec pracy.

„Ja myślę, że to nie jest tylko wina uczelni, ale też często samego studenta, bo nie próbuje się uczyć, tylko próbuje przejść przez te studia i wychodzi, no taki jaki wychodzi, udało mu się zaliczyć jakiś egzamin, udało mu się coś tam zdać, ale wiedzę ma różną...”

„Bo czasami na przykład osoba kończy studia, i tak naprawdę kończy je, bo kończy, żeby zdobyć ten dyplom studiów wyższych, a tak naprawdę jak zaczyna pracować, to nie ma o tym zielonego pojęcia.”

Wyrażano jednak również opinie odmienne, upatrując w wysokiej motywacji mocnych stron absolwentów.

„Mocne strony to na pewno entuzjazm i zapał do pracy, ale to niekoniecznie wiąże się z kierunkiem studiów.”

„Mocnymi stronami jest na pewno to, że taka osoba bardzo chce pracować i ma bardzo duży potencjał.”

Zastrzeżenia dotyczące braku praktycznego przygotowania do pracy potwierdzają także wyniki wielowymiarowej oceny absolwentów pod względem różnego typu umiejętności. Średnie ocen wahały się od 2,7 do 3,7 w zależności od ocenianej cechy oraz kierunku – poziom ten nie jest zatem zbyt wysoki. W żadnym z analizowanych obszarów pracodawcy nie upatrują więc szczególnie silnych stron absolwentów.

Do grupy cech ocenianych relatywnie wysoko w przypadku wszystkich grup absolwentów należały wiedza (ogólna oraz specjalistyczna), umiejętność uczenia się oraz kompetencje społeczne, takie jak: umiejętność komunikowania, pracy

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

w grupie i prezentacji. Największymi słabymi stronami absolwentów okazywały się zaś znajomość języków obcych oraz specjalistyczne umiejętności praktyczne.

Absolwenci ekonomii zostali najkorzystniej ocenieni pod względem umiejętności uczenia się/samokształcenia oraz umiejętności informatycznych (średnia 3,6). Ponadto relatywnie dobrze oceniono ich wiedzę ogólną, a także specjalistyczną wiedzę teoretyczną (średnie 3,5). Najgorzej natomiast oceniono następujące atrybuty: specjalistyczne umiejętności praktyczne, umiejętność bycia liderem w grupie i znajomość języków obcych (średnie 2,9).

Absolwenci zarządzania zostali najlepiej ocenieni pod względem umiejętności informatycznych (średnia 3,5). Ponadto relatywnie korzystnie oceniono: umiejętność prezentacji, komunikowania się oraz pracy w grupie (średnie 3,4). Według pracodawców absolwenci zarządzania prezentują się najgorzej pod względem specjalistycznych umiejętności praktycznych (2,8), umiejętności łączenia teorii z praktyką oraz znajomości języków obcych (średnie 2,9).

Absolwenci zarządzania i marketingu najlepiej wypadli pod względem umiejętności komunikowania się (średnia 3,5) oraz umiejętności informatycznych (3,4). Najgorzej oceniono natomiast poziom specjalistycznych umiejętności praktycznych (2,7), umiejętność łączenia teorii z praktyką (2,8), umiejętność podejmowania decyzji oraz umiejętności analityczne (średnie 2,9).

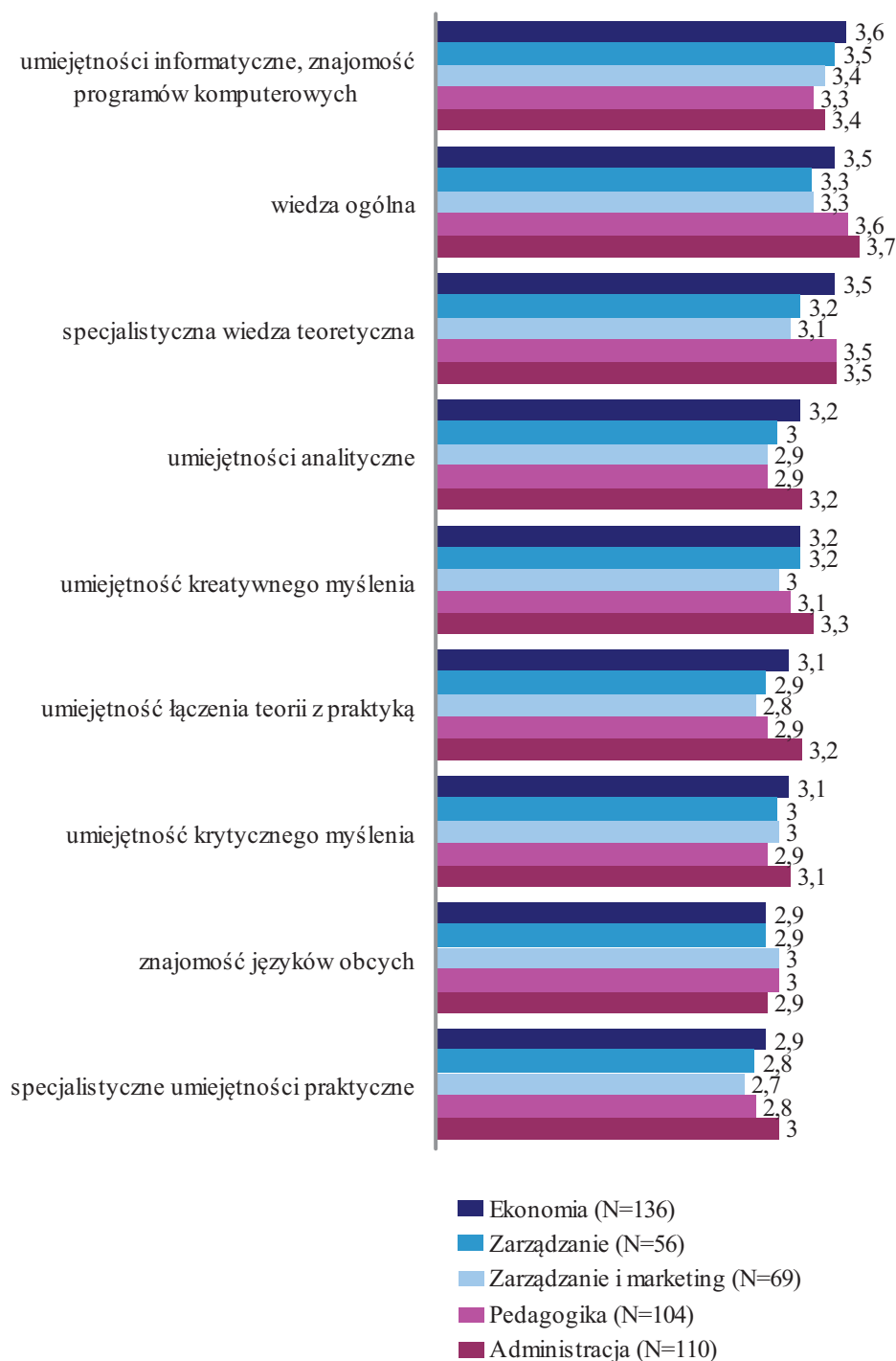
Absolwenci pedagogiki zostali najkorzystniej ocenieni pod względem wiedzy ogólnej (średnia 3,6), specjalistycznej wiedzy teoretycznej, umiejętności kształcenia/samokształcenia oraz umiejętności komunikowania się (średnie 3,5). Jednocześnie jednak aż sześć z ocenianych umiejętności uzyskało średnią poniżej 3. Były to: specjalistyczne umiejętności praktyczne (2,8), umiejętności łączenia teorii z praktyką, krytycznego myślenia, bycia liderem w grupie, podejmowania decyzji oraz umiejętności analityczne (po 2,9).

Umiejętnością najwyżej ocenianą wśród absolwentów administracji okazała się wiedza praktyczna (3,7). Na kolejnych miejscach uplasowały się umiejętności: uczenia się/samokształcenia, pracy w grupie, komunikowania się (po 3,6). Najgorzej z kolei oceniono znajomość języków obcych (2,9), specjalistyczne umiejętności praktyczne (3,0) i umiejętność krytycznego myślenia (3,1).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 9. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków? Ocena wiedzy i umiejętności praktycznych, średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji.

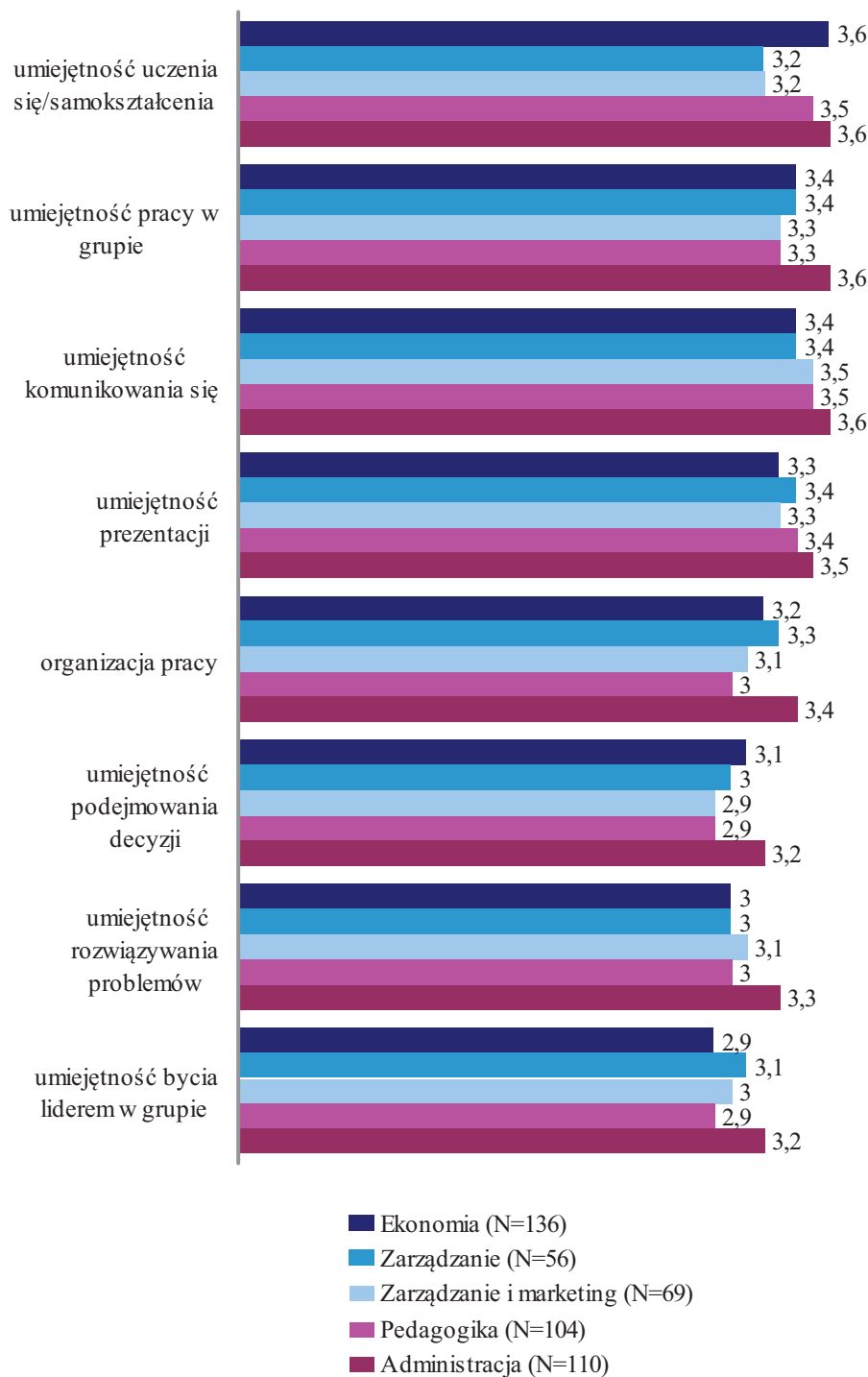

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 10. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków? Ocena kompetencji psychospołecznych, średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Pracodawców zapytano także o to, które uczelnie kształcą najlepszych absolwentów w zakresie analizowanych kierunków. Uzyskane wyniki potwierdzają sygnalizowaną wyżej przewagę uczelni publicznych nad niepublicznymi w opiniach na temat każdego z badanych kierunków. Chociaż kierunki te znajdują się zarówno w ofercie edukacyjnej uczelni publicznych, jak i niepublicznych, silną wizerunkową przewagę zawsze miały te pierwsze, mimo częstej dominacji uczelni niepublicznych pod względem liczby absolwentów.

Pracodawcy uważali, że najlepsi absolwenci kierunku ekonomia wywodzą się z Uniwersytetu w Białymstoku. Na tę uczelnię wskazało 85% badanych i była ona samotnym liderem rankingu preferencji pracodawców podlaskich. Na drugim miejscu uplasowała się Politechnika Białostocka³⁶, jednakże odsetek wskazań na tę uczelnię był ponad trzykrotnie mniejszy (26%) niż odsetek wskazujących na Uniwersytet. Na trzecim miejscu, z wynikiem 21%, znalazła się Wyższa Szkoła Ekonomiczna. Preferencje pracodawców różniły się nieznacznie w zależności od sektora działalności. Przedstawiciele sektora publicznego szczególnie mocno akcentowali znaczenie Uniwersytetu w Białymstoku (90%).

Uczelnią najlepiej przygotowującą absolwentów zarządzania do pracy zawodowej jest zdaniem badanych pracodawców Politechnika Białostocka – wskazało na nią 55% ankietowanych. Na kolejnych miejscach znalazły się: Uniwersytet w Białymstoku (43%), Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (20%). Wymieniano również nie prowadzącą kształcenia w zakresie zarządzania Wyższą Szkołę Administracji Publicznej (18%).

Uczelnią najlepiej przygotowującą absolwentów zarządzania i marketingu do pracy zawodowej jest Politechnika Białostocka (59%). Na drugim miejscu uplasował się kształcący w zakresie zarządzania Uniwersytet w Białymstoku (45%), a na kolejnym miejscu Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (16%).

Szkołą wyższą, która zdaniem pracodawców przygotowuje najlepszych absolwentów pedagogiki, jest Uniwersytet w Białymstoku. Jednostkę tę wymieniło aż 88% respondentów, podczas, gdy znajdującą się na drugim miejscu Niepaństwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną tylko 16%.

Według pracodawców najlepsi absolwenci kierunku administracja kończą Uniwersytet w Białymstoku. Na tę szkołę wskazało 70% respondentów, o 14 pkt. proc. więcej niż na znajdującą się na drugim miejscu Wyższą Szkołę Administracji Publicznej.

5.4.4. Zmiany w szkolnictwie wyższym dostosowujące poziom przygotowania absolwentów do potrzeb rynku pracy w opinii pracodawców

Jedno z ostatnich pytań ankiety skierowanej do pracodawców dotyczyło rekomendowanych przez nich zmian w szkolnictwie wyższym zwiększających poziom przygotowania absolwentów do pracy zawodowej. Badanym przedstawiono listę możliwych postulatów i poproszono o wybór spośród nich własnych propozycji, z możliwością podania również takich, które nie figurowały na zaprezentowanej liście.

Badani przedsiębiorcy najczęściej postulowali zwiększenie liczby godzin ćwiczeń praktycznych kosztem zajęć teoretycznych. Taką propozycję zgłosiło 71% ankietowanych. Często również (45%) wskazywano na potrzebę unowocześnienia metod kształcenia oraz twierdzono, że potrzebne jest zacieśnienie współpracy pomiędzy światem nauki i biznesu. Opisane propozycje korespondowały z najczęściej zgłaszanymi przez pracodawców problemami wynikającymi

³⁶ Należy zauważyć, że niewielka część wskazań pracodawców dotyczyła uczelni nie prowadzących danego kierunku. Tego typu błędne wskazania pojawiają się w ograniczonym zakresie we wszystkich badaniach wizerunku marek, firm, pracodawców czy wreszcie szkół wyższych (również w prowadzonych przez wykonawcę ogólnopolskich badaniach wizerunku uczelni w oczach pracodawców). Wynikają one z faktu, że pracodawcy nie posiadają dokładnej znajomości oferty edukacyjnej danej uczelni. Potwierdzają też siłę stereotypu/wyobrażeń na temat danej uczelni, która czasem „opiera się” nawet pewnym faktom. Z drugiej też strony w pytaniach o wizerunek dominują zazwyczaj bardziej skojarzenia emocjonalne i oceniające aniżeli precyzyjna wiedza.

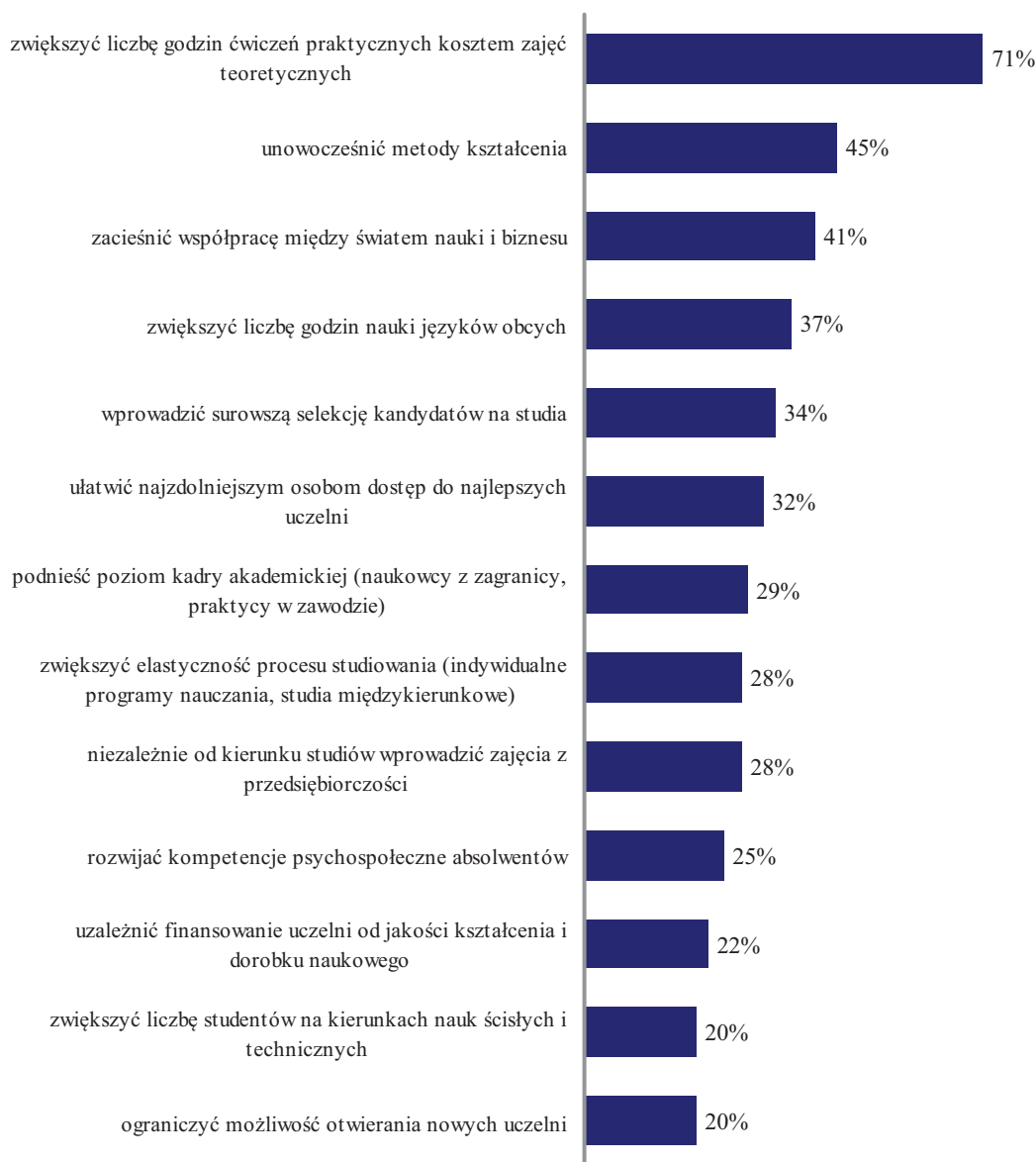
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

z zatrudnienia absolwentów interesujących nas kierunków. Były to przede wszystkim problemy wynikające z braku praktyki, doświadczenia, jak również niskich umiejętności przekładania wiedzy teoretycznej (relatywnie wysoko ocenianej przez pracodawców) na działania praktyczne.

Na dalszych miejscach znalazły się postulaty dotyczące poprawy jakości (w tym kadrowej) szkolnictwa wyższego. Z jednej strony wskazywano na konieczność wprowadzenia ostrzejszych metod selekcji na studia, z drugiej uważano, że tego typu selekcja powinna dotyczyć również kadry akademickiej. Przy czym nie oznacza to, że kadra jest oceniana nisko. Niemniej jednak u części przedsiębiorców można było zauważyć przekonanie, że kadra akademicka jest „oderwana” od praktyki codziennego biznesu. Stąd też propozycje poprawy jakości kadry były związane z postulatem prowadzenia części zajęć przez praktyków oraz intensyfikacji współpracy międzynarodowej.

Wykres 11. Jakie zmiany należałoby wprowadzić w szkolnictwie wyższym, aby absolwenci szkół wyższych byli lepiej przygotowani do pracy zawodowej? (N=300)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

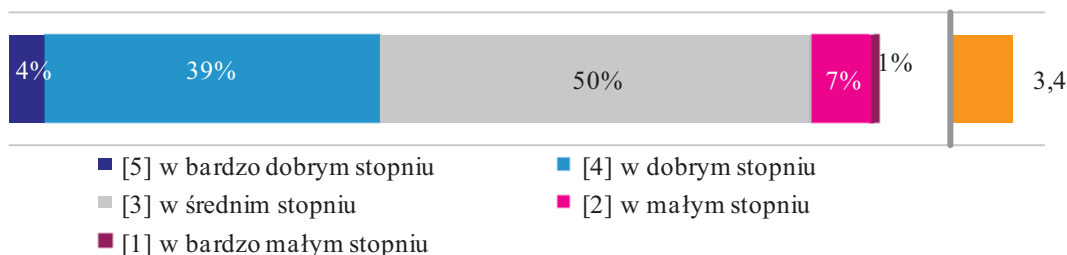
Propozycje zgłaszane przez przedsiębiorców były podobne niezależnie od wielkości zatrudnienia, zasięgu działania, czy też sektora własności. Jedynie w firmach działających w sektorze prywatnym częściej postulowano wprowadzenie zajęć z przedsiębiorczości (41%; wśród przedstawicieli sektora publicznego taki postulat zgłosiło 20% badanych) oraz częściej domagano się zacieśnienia współpracy między nauką a biznesem (51%; sektor publiczny – 32%). Z kolei przedstawiciele sektora publicznego częściej zgłaszali konieczność zwiększenia liczby godzin zajęć praktycznych (75%; wśród respondentów z sektora prywatnego – 63%).

5.5. Absolwenci ekonomii na rynku pracy

5.5.1. Absolwenci ekonomii w opinii pracodawców

Pracodawcy umiarkowanie oceniają przygotowanie absolwentów ekonomii do pracy zawodowej. Najczęściej były przez nich wyrażane opinie o średnim (50%) lub dobrym (43%) stopniu przygotowania. Około co dziesiąty pracodawca (8%) stwierdzał jednak, że przygotowanie to jest małe. Zdecydowanym liderem pod względem jakości kształcenia w zakresie ekonomii jest według pracodawców Uniwersytet w Białymstoku (85%). Na drugim miejscu – ze znacznie mniejszą liczbą wskazań (mimo znacznie większej liczby studentów) – uplasowała się Wyższa Szkoła Ekonomiczna (21%).

Wykres 12. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów ekonomii do wykonywania pracy zawodowej? (N=135)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

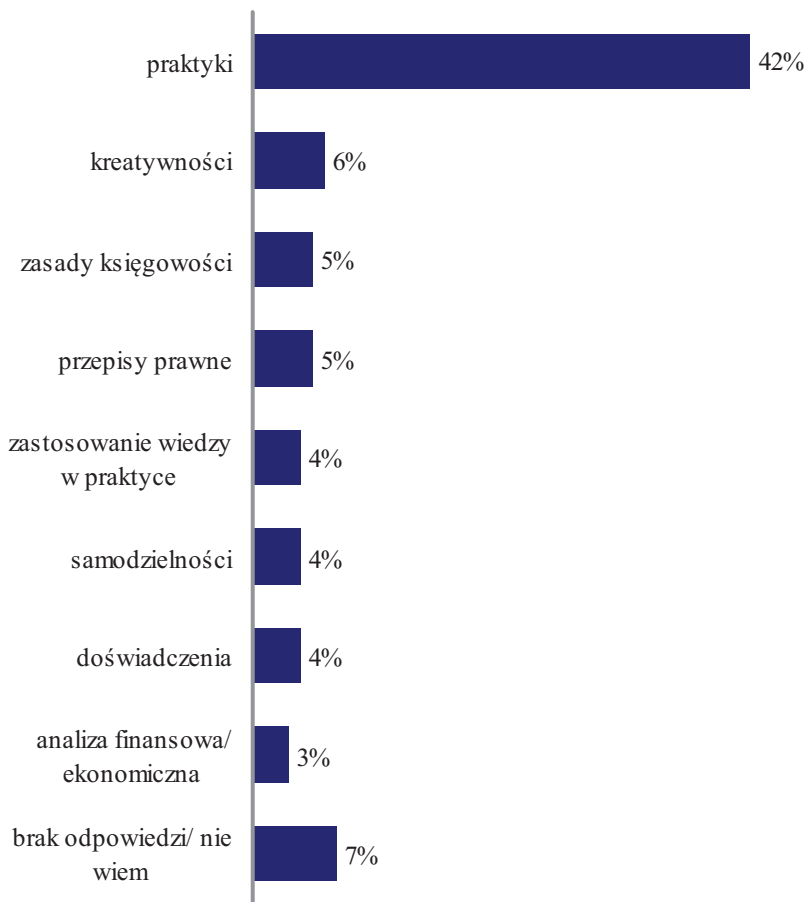
Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów absolwentom ekonomii najczęściej zarzucano brak praktyki zawodowej (42%). Pozostałe zastrzeżenia, które uzyskały co najmniej 5% wskazań były zróżnicowane – dotyczyły one braku kreatywności, braku znajomości zasad księgowości, braku znajomości przepisów prawnych.

Opinie respondentów były zróżnicowane w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, które reprezentowali. W najmniejszych firmach (do 9 pracujących) zdecydowanie najczęściej zwracano uwagę na braki absolwentów w zakresie wiedzy praktycznej (59%). Choć w większych przedsiębiorstwach również ten aspekt był podnoszony najczęściej, to wyraźnie częściej niż w podmiotach mikro zwracano uwagę na niski poziom kreatywności (mikro – 6%, w pozostałych od 10% do 14%). Ponadto w firmach działających na rynkach międzynarodowych zdecydowanie częściej niż w innych przedsiębiorstwach krytykowano absolwentów ekonomii za niski poziom samodzielności.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 13. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku ekonomia? (N=135, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Wielowymiarowa ocena absolwentów ekonomii (na 5-stopniowej skali: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (średnie wahają się od 2,9 do 3,6). Dotyczy to jednak wszystkich opisywanych grup absolwentów. Najmocniejsze strony absolwentów ekonomii (średnie 3,6) to:

- umiejętność uczenia się/samokształcenia;
- umiejętności informatyczne.

Słabe strony (średnie 2,9) to:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność bycia liderem w grupie;
- znajomość języków obcych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 14. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów ekonomii? Średnie, skala: 1 = bardzo niski poziom kompetencji, 5 = bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=135)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Z powodu niedopasowania kompetencyjnego do formalnych kwalifikacji absolwenci ekonomii – według deklaracji pracodawców – dosyć często wykonują pracę poniżej kwalifikacji (19%)³⁷. Ponad dwie trzecie pracodawców (68%) zatrudniających absolwentów ekonomii mówi o adekwatności wykonywanej przez nich pracy do kwalifikacji, a 14% twierdzi, że jest to praca przekraczająca kwalifikacje.

Specjaliści z zakresu ekonomii relatywnie często znajdują miejsce w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – 13% badanych podmiotów deklaruje zamiar ich zatrudnienia w ciągu najbliższego roku (analogiczny odsetek dla kierunków menedżerskich wynosi 4%-5%). Zdaniem większości pracodawców (82%) dynamika zatrudnienia ekonomistów w ciągu najbliższych dwóch lat utrzyma się jednak na tym samym poziomie. Wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były zróżnicowane, przeważały jednak opinie o jej wzroście (13%; 5% przewidywało spadek dynamiki). Bardziej optymistyczne prognozy pracodawców dotyczyły najbliższych pięciu lat. Jedna czwarta pracodawców spodziewa się w tym okresie wzrostu znaczenia specjalistów z zakresu ekonomii w prowadzonej działalności.

³⁷ Praca poniżej kwalifikacji może być także efektem charakterystyki miejsc pracy (nie wymagających szczególnie wysokich kwalifikacji) w podlaskich przedsiębiorstwach, zwłaszcza tych najmniejszych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.5.2. Losy zawodowe absolwentów ekonomii

Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów czynnikami w największym stopniu skłaniającymi do decyzji o studiach w województwie podlaskim była bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (57%) oraz sugestie znajomych (42%). Około jednej trzeciej absolwentów kierowało się interesującą ofertą studiów i renomą podlaskich uczelni. Zwracano też uwagę na niższe koszty życia na Podlasiu niż w innych regionach (23%), a także czynniki o charakterze negatywnym (zniechęcające do innych, bardziej atrakcyjnych wyborów): obawę przed wyjazdem do innego miasta/województwa (16%) i niższe wymagania związane z rekrutacją (10%). Analiza motywów wyboru Podlasia na miejsce studiów wskazuje – we wszystkich grupach respondentów - na wysoki poziom przywiązania do regionu. Prawdopodobnie jego konsekwencją jest niska mobilność przestrzenna absolwentów po ukończeniu studiów. Zdecydowana większość z nich (97%, na tle pozostałych grup kierunków jest to odsetek wyjątkowo duży) pozostała po ukończeniu studiów na terenie Podlasia, pozostali zamieszkują na terenie innych województw. Należy jednak wziąć pod uwagę również fakt, że o przywiązaniu do regionu mogą też decydować nie tylko czynniki sentymentalne, ale również uwarunkowania osobiste i rodzinne - co czwarty badany absolwent to osoba w wieku powyżej 30 lat, co drugi pozostaje w związku małżeńskim. Mobilność terytorialna takich osób musi być siłą rzeczy ograniczona.

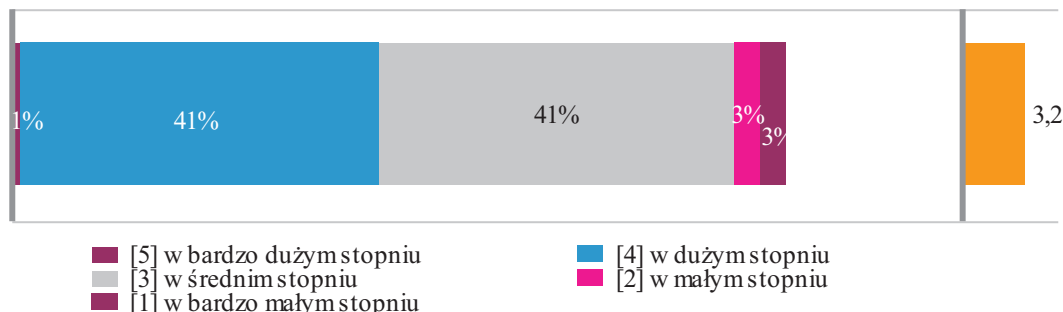
Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie okazały się szczególnie ważne, co wskazywałoby na brak głębszych motywacji stojących za wyborem kierunku studiów. Główną determinantą wyboru kierunku studiów przez absolwentów ekonomii było zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje kierunek (średnia 4,1). Czynnik ten – wraz z nadziejami na dobrze płatną pracę po ukończeniu studiów – zadziałał w przypadku ekonomistów wyjątkowo silnie. Większe niż przeciętne znaczenie (zarejestrowane w całej populacji) miały również relatywnie mniej ważne aspekty: moda na studiowanie na tym kierunku, sugestie rodziców/rodziny, możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką (średnie 2,3-2,7). Wyniki te pokazują, że zarówno absolwenci jak i ich rodziny mieli świadomość dokonywania dobrego zawodowego wyboru, dającego szansę na intratną pracę. Potwierdzeniem wyboru ekonomii była panująca moda na studiowanie na tym kierunku.

Zdecydowana większość absolwentów ekonomii uważa, że studia przygotowały ich do pracy zawodowej w dużym (41%) lub średnim (41%) stopniu. Blisko jedna piąta badanych uznała, że stopień tego przygotowania jest mały. Wyniki te nie odbiegają od zarejestrowanych w populacji. Jednak pod względem szczegółowych wymiarów – zapewnienia szansy na: podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, przynoszącej wysokie zarobki, pogłębienie umiejętności we wcześniej wyuczonym zawodzie – absolwenci ekonomii ocenili swoje studia lepiej, częściej pozytywnie oceniając je w wyżej wymienionych wymiarach (odpowiednio: 75%, 63%, 68%).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 15. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=118)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Blisko trzy czwarte absolwentów ekonomii pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Najczęściej były to prace nie związane z profilem studiów: praca dorywcza (36%) lub stała (34%) w kraju lub praca za granicą (17%). Blisko co czwarty badany pracował bez wynagrodzenia (27%). 22% badanych już na studiach posiadało pracę stałą, związaną z profilem studiów.

W celu oceny wpływu studiów na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania wszystkich analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci ekonomii oceniają bardzo nisko – średnie oceny wahają się od 2,8 do 3,3. Po studiach poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł o 0,4-1 punkt w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1) zarejestrowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,4-0,5) natomiast pod względem:

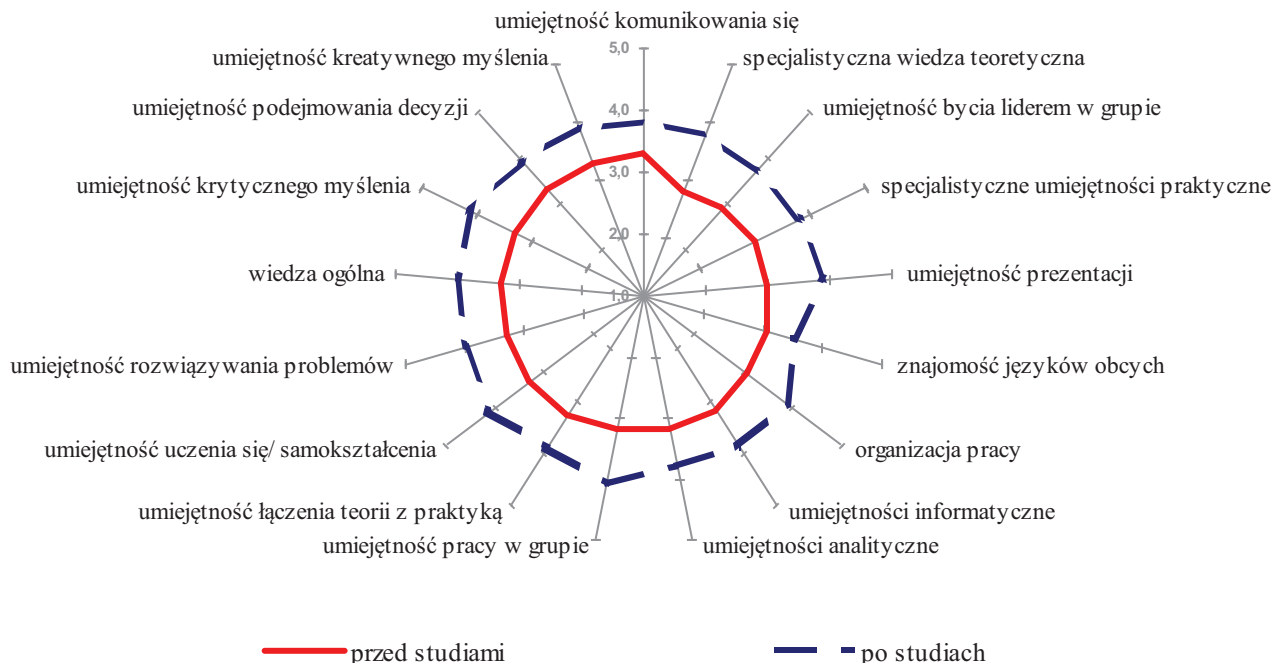
- znajomości języków obcych;
- umiejętności komunikowania się.

Po ukończeniu studiów absolwenci ekonomii oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,5 do 4,1). W największym stopniu (średnie 4,0-4,1) przypisywali sobie: umiejętność uczenia się, krytycznego myślenia, pracy w grupie i posiadanie wiedzy ogólnej. Największą słabością – w samoocenie absolwentów ekonomii – jest podobnie jak w pozostałych badanych grupach znajomość języków obcych (średnia 3,5). Jak wyżej wspomniano, studia w niewielkim stopniu udoskonaliły poziom umiejętności językowych. Warto też wskazać na cechy, które choć oceniane na zadowalającym poziomie, odbiegają od przeciętnego poziomu oceny odnotowanego wśród ogółu absolwentów. Są to: umiejętność komunikowania się i podejmowania decyzji, pod względem których absolwenci ekonomii są wobec siebie bardziej krytyczni niż absolwenci pozostałych kierunków.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

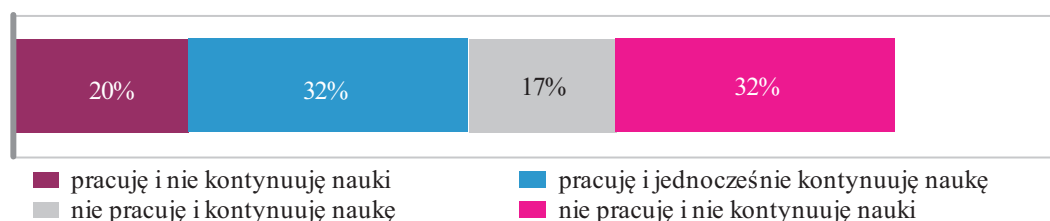
Wykres 16. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=61)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ponad połowa absolwentów ekonomii (52%) pracuje zawodowo³⁸. Znamienny dla absolwentów ekonomii jest fakt, że odsetek pracujących wśród absolwentów studiów magisterskich jest niższy (38%) niż wśród absolwentów studiów licencjackich (62%; warto dodać, że blisko dwie trzecie tych ostatnich miało pracę jeszcze przed obroną). Odsetek pracujących wśród absolwentów studiów magisterskich jest znacznie niższy niż ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych (80%). Wśród ogółu pracujących absolwentów ekonomii przed obroną pracę znalazło 56% badanych (wśród osób z dyplomem magistra – 45%) i jest to na tle badanych reprezentujących pozostałe kierunki stosunkowo niewielki odsetek. Zaraz po obronie pracę znalazło 18% ogółu pracujących absolwentów, w trzy miesiące po obronie – 8%, pół roku po obronie lub więcej – 18%. W porównaniu z absolwentami pozostałych kierunków więcej było wskazań na dłuższe, przekraczające 3 miesiące okresy poszukiwania pracy. Dane te – wraz z odsetkiem pracujących (niskim zwłaszcza wśród osób legitymujących się tytułem magistra) – pokazują, że poszukiwanie pracy jest w tej grupie szczególnie trudne i czasochłonne.

Wykres 17. Obecny status zawodowy absolwentów ekonomii (N=61)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

³⁸ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 385 absolwentów ekonomii. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

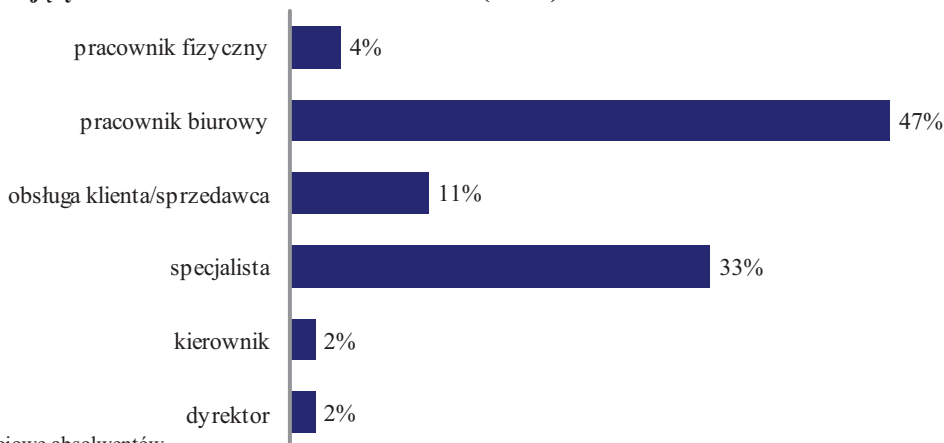
Stosowane przez absolwentów sposoby poszukiwania pracy wskazują na prawdopodobną przyczynę tego stanu rzeczy: absolwenci ekonomii częściej bowiem bazują na własnych możliwościach (bezpośrednie kontakty z firmami – 40%, oferty internetowe – 27%), rzadziej natomiast korzystają z pomocy rodziny/znajomych (15%). Dane na temat charakterystyki obecnego miejsca pracy w relacji do kwalifikacji (poniżej kwalifikacji/adekwatne do kwalifikacji/powyżej kwalifikacji) pokazują też, że absolwenci ekonomii rzadziej niż pozostałe grupy absolwentów (z wyjątkiem pedagogiki) wykonują pracę poniżej swoich kwalifikacji. Ten fakt – poszukiwanie pracy odpowiadającej kwalifikacjom – może również spowalniać proces uzyskiwania zatrudnienia. Na zaangażowanie publicznego pośrednictwa pracy wskazało tylko 2% badanych.

Hierarchia ważności cech, które zdaniem pracujących absolwentów ekonomii zadecydowały o ich zatrudnieniu, jest podobna jak w przypadku ogółu absolwentów. Najważniejsze okazały się cechy osobowości (średnia 4,3 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zupełnie nieważne”, a 5 – „bardzo ważne”). Dość ważnymi kryteriami były również: umiejętności informatyczne, posiadanie dyplomu uczelni, kierunek studiów oraz wyniki testu kompetencji (średnie 4,2). Najmniejsze znaczenie miały: rekomendacje znajomych (co jest zgodne z wyżej opisywanym rzadkim uciekaniem się w poszukiwaniu pracy do pomocy znajomych/rodziny), typ ukończonej uczelni (publiczna-niepubliczna), a zatem i jej prestiż, oraz znajomość języków obcych (średnie 3,3-3,4). Większość cech miała dla pracodawców – w opinii absolwentów ekonomii – większe znaczenie (w porównaniu z analogicznymi ocenami w pozostałych grupach badanych). Szczególnie duże różnice dotyczyły: publicznego bądź niepublicznego typu uczelni (wniosek ten koresponduje z zaobserwowanym w badaniu pracodawców zdecydowanie korzystniejszym wizerunkiem Uniwersytetu w Białymstoku niż szkół niepublicznych), kierunku studiów, posiadania dyplomu uczelni, wyników testu kompetencji, umiejętności informatycznych oraz oceny na dyplomie. Można więc sądzić, że w rekrutacji absolwentów ekonomii stosowano bardziej rygorystyczne kryteria selekcji.

Absolwenci ekonomii znajdują zatrudnienie częściej w sektorze prywatnym (59%) niż publicznym (38%), w porównaniu z absolwentami kierunków menedżerskich ich udział w sektorze publicznym jest jednak stosunkowo wysoki. Najczęściej pracują w podmiotach małych, zatrudniających od 10 do 49 osób (52%). Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (84%), pozostali absolwenci pracują zwykle na podstawie umów cywilno-prawnych.

Absolwenci ekonomii zajmują najczęściej stanowiska pracowników biurowych (47%) lub specjalistów (33%). Co dziesiąty zajmuje się obsługą klienta. Relatywnie rzadko natomiast – np. w porównaniu z kierunkami z zakresu zarządzania – zdobywają stanowiska dyrektorskie lub kierownicze (4%). Duży bądź bardzo duży związek pracy ze swoim wykształceniem dostrzega jednak tylko około połowa badanych (48%), jedna trzecia określa go jako średni, a jedna piąta – jako mały. Na tle absolwentów pozostałych kierunków ocena zgodności pracy z wykształceniem wypada jednak w przypadku absolwentów ekonomii nieco bardziej korzystnie.

Wykres 18. Pracujący absolwenci ekonomii – stanowisko (N=61)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING, PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów ekonomii wynosi 1977 zł brutto i jest najwyższym odnotowanym wynikiem (choć różnicowania między grupami absolwentów nie są znaczne – mediana w całej populacji wynosi 1857 zł). Dochody kobiet są niższe niż mężczyzn: średnia płaca kobiet wynosi 1746 zł i stanowi ona 77% średniego wynagrodzenia dla mężczyzn, tj. 2267 zł.

Tabela 9. Wynagrodzenie brutto absolwentów w obecnym miejscu pracy

	Razem N=400	Ekonomia N=65	Zarządzanie N=134	Zarządzanie i marketing N=42	Pedagogika N=86	Administracja N=117
do 1000 zł	7.8%	8.6%	8.8%	9.1%	9.7%	4.4%
1001 - 1500 zł	14.9%	10.2%	17.2%	19.6%	7.2%	19.0%
1501 - 2000 zł	19.5%	16.6%	14.9%	8.1%	36.3%	18.1%
2001 - 2500 zł	23.2%	29.1%	14.3%	21.1%	23.0%	30.9%
2501 - 3000 zł	17.0%	19.8%	9.1%	14.9%	20.9%	22.2%
3001 - 3500 zł	2.1%	1.3%	3.9%	3.5%	0.3%	1.3%
3501 - 4000 zł	2.1%	4.0%	2.4%	3.4%	0.0%	1.9%
4001 - 4500 zł	2.4%	2.3%	6.1%	3.0%	0.0%	0.0%
4501 - 5000 zł	1.5%	4.1%	2.0%	3.4%	0.0%	0.0%
powyżej 5000 zł	3.8%	1.3%	9.3%	5.2%	0.0%	1.3%
Pracując bez wynagrodzenia	5.6%	2.9%	12.0%	8.8%	2.6%	0.8%
Średnia	2242.7	2307.9	2503.1	2370.6	1960.3	2104.7
Mediana	1857.24	1977.39	1856.12	1959.29	1687.34	1882.28

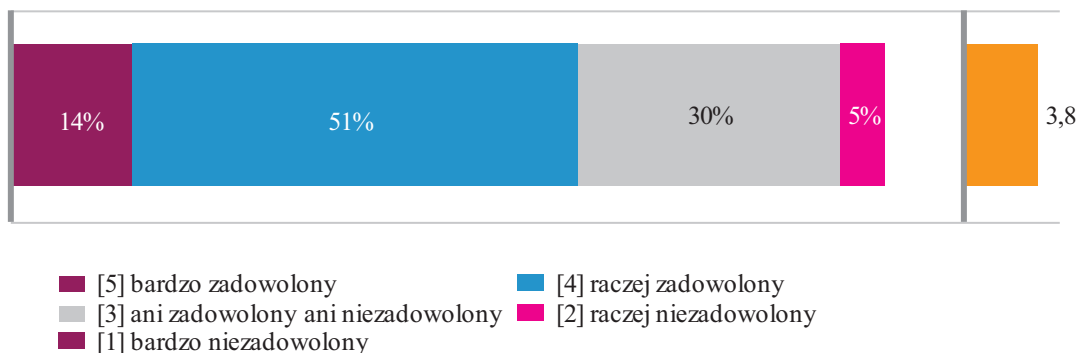
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mimo najwyższych zarobków absolwenci ekonomii należą do najmniej zadowolonych z pracy. Zadowolenie deklaruje dwie trzecie spośród nich, przy czym przeważają oceny wskazujące na umiarkowane zadowolenie (51%). Wielowymiarowa ocena pracy pokazuje, że w relatywnie najmniejszym stopniu (w porównaniu z absolwentami pozostałych kierunków) praca absolwentów ekonomii spełnia stawiane pod jej adresem oczekiwania, spośród których najważniejsze dotyczą: możliwości awansu, wysokich zarobków i stabilności zatrudnienia (średnie 4,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zupełnie nieważne”, a 5 „bardzo ważne”). Choć absolwenci ekonomii postrzegają swoich pracodawców jako stabilnych (co nie przekłada się jednak na poczucie pewności zatrudnienia) bardzo nisko oceniają swoją obecną pracę pod względem możliwości awansu i wysokich zarobków (średnie 2,9-3,0 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”). Co ciekawe, ich oceny w większości przypadków są niższe niż oceny pozostałych grup absolwentów. Może to wskazywać – zwłaszcza w kontekście dużych nadziei związanych z wyborem kierunku ekonomia – na rozczarowanie absolwentów wykonywaną pracą.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 19. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=61)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

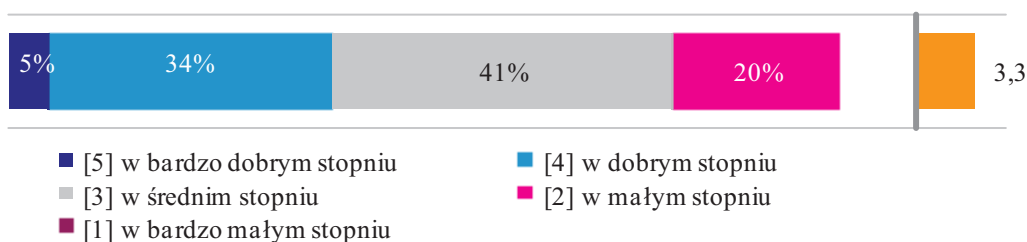
Wśród niepracujących absolwentów ekonomii (stanowiących w tej populacji 48%) jakiekolwiek doświadczenia zawodowe posiada 43% badanych. Doświadczenia te dosyć często nie znajdowały kontynuacji z powodu własnej decyzji absolwentów o rezygnacji z pracy (24%; odsetek ten jest najwyższy w porównaniu z pozostałymi grupami absolwentów). Jako bezrobotny zarejestrowany jest co trzeci obecnie niepracujący absolwent ekonomii. Głównymi powodami braku pracy jest fakt, że dostępne oferty pracy nie spełniają oczekiwań absolwentów (46%). Po około jednej czwartej badanych wymienia następujące argumenty: brak ofert pracy dla absolwentów ekonomii, brak kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców, kontynuacja nauki, urlop macierzyński/wychowawczy oraz – nieco rzadziej - brak umiejętności poszukiwania pracy (18%). Najczęstszą strategią na zawodową przyszłość jest praca za granicą w zawodzie – zamiar taki deklaruje 34% badanych i jest to odsetek znacznie wyższy niż zarejestrowany w całej populacji. Często były również deklaracje poszukiwania pracy w zawodzie w kraju (25%) lub plany dalszej edukacji (19%).

5.6. Absolwenci zarządzania na rynku pracy

5.6.1. Absolwenci zarządzania w opinii pracodawców

Ocena przygotowania absolwentów zarządzania do pracy zawodowej jest w opinii pracodawców umiarkowanie pozytywna. Dominował pogląd, że studia z zakresu zarządzania przygotowują do pracy zawodowej w średnim stopniu (41%). Niewiele rzadziej pojawiały się opinie o dobrym przygotowaniu (34%). Dość często wyrażano jednak opinie o niedostatecznym przygotowaniu absolwentów do pracy (20%). Wśród uczelni kształcących specjalistów z zakresu zarządzania najlepszą opinią cieszą się Politechnika Białostocka (55%) i Uniwersytet w Białymstoku (43%). Rzadziej wskazywano Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania (20%).

Wykres 20. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów kierunku zarządzania do wykonywania pracy zawodowej? (N=56)

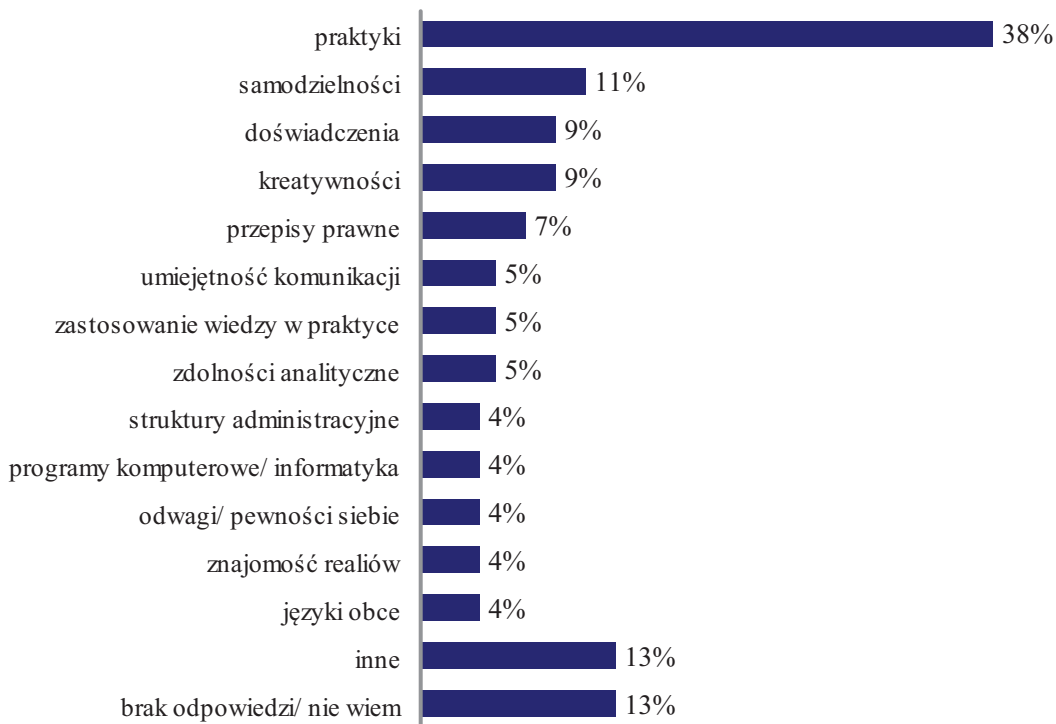
Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Największą słabością absolwentów zarządzania jest zdaniem pracodawców brak praktyki zawodowej (38%). Wśród deficytów kompetencyjnych wymieniano również, lecz znacznie rzadziej, różnorodne kompetencje indywidualne i społeczne: samodzielność, kreatywność, umiejętność komunikacji, zdolności analityczne (5%-11%). Wśród brakujących absolwentom „twardych” umiejętności wymieniano zaś: znajomość przepisów prawnych (7%), znajomość struktur administracyjnych (4%), programów komputerowych (4%) i języków obcych (4%).

Wykres 21. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie? (N=56, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Wielowymiarowa ocena absolwentów zarządzania pod względem różnych kwalifikacji (na 5-stopniowej skali) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (najwyższa nota to 3,5). Relatywne mocne strony absolwentów (średnie 3,4-3,5) to:

- umiejętności informatyczne;
- umiejętność prezentacji;
- umiejętność komunikowania się;
- umiejętność pracy w grupie.

Słabe strony absolwentów zarządzania w opinii pracodawców (2,8-2,9) to:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność łączenia teorii z praktyką;
- znajomość języków obcych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 22. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania?
Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=56)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Co trzeci pracodawca deklaruje, że absolwenci zarządzania pracują na stanowiskach poniżej posiadanych przez nich formalnych kwalifikacji, 61% twierdzi, że wykonywana przez nich praca jest adekwatna do ich kwalifikacji, zaś 7% ocenia pracę powierzaną absolwentom zarządzania jako przekraczającą kwalifikacje. Warto jednak dodać, że praca poniżej kwalifikacji może być nie tylko efektem niedostosowania kompetencyjnego absolwentów zarządzania do zadań zawodowych, ale też pochodną nie wymagających wysokich kwalifikacji oferowanych miejsc pracy, zwłaszcza przez mikroprzedsiębiorstwa.

Specjaliści z zakresu zarządzania mają marginalne miejsce w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – jedynie 4% badanych zakładów pracy zamierza zatrudnić ich w ciągu najbliższego roku (podobny odsetek mówi ponadto o absolwentach zarządzania i marketingu). Większość (80%) przewiduje ponadto, że w okresie najbliższych dwóch lat poziom zatrudnienia absolwentów tego kierunku utrzyma się na tym samym poziomie. Wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były podzielone, przeważały jednak opinie o wzroście dynamiki (13%; 7% przewidywało spadek dynamiki). Bardziej optymistyczne prognozy dotyczą dłuższego horyzontu czasowego – najbliższych pięciu lat. 28% pracodawców przewiduje wzrost znaczenia specjalistów z zakresu zarządzania w swoich zakładach pracy, trudno jednak ocenić – przy tak długiej perspektywie czasowej – w jaki sposób ten wzrost przełoży się na wzrost liczby miejsc pracy. Plany zatrudnieniowe pracodawców oraz ich szacunki odnośnie zmian poziomu zatrudnienia nakazują w tym względzie ostrożność.

PODLASKI ABSOLWENT.

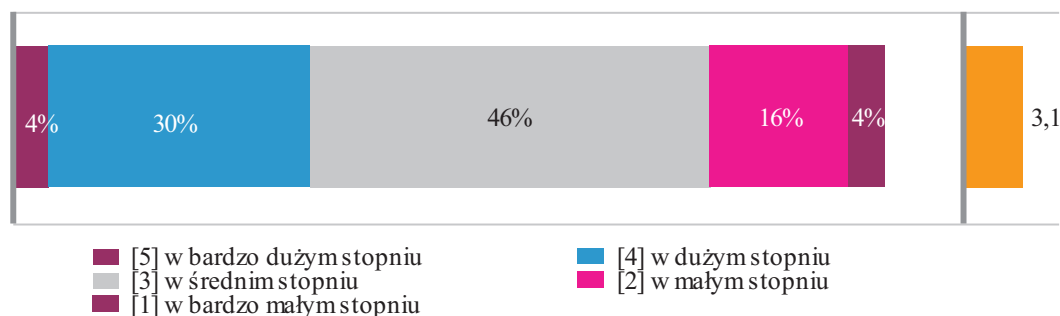
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.6.2. Losy zawodowe absolwentów zarządzania

Głównym motywatorem skłaniającym absolwentów zarządzania do podjęcia decyzji o studiach w województwie podlaskim była bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (76%; powód ten miał nieco większe znaczenie niż w całej badanej populacji), co trzeci badany wspominał w tym kontekście o niższych kosztach życia na Podlasiu niż w innych regionach. Na czynniki o charakterze pozytywnym, przyciągające do podlaskich uczelni, wskazała znacznie mniejsza grupa badanych: co trzeci mówił o interesującej ofercie kierunków studiów, co czwarty o renomie lokalnych uczelni. O tym, że dla wielu studentów wybór studiów w województwie podlaskim był wyborem częściowo motywowanym negatywnie (z braku innych alternatyw) świadczą również następujące wskazania: niższe wymagania związane z rekrutacją (16%) i obawa związana z wyjazdem do innego województwa (12%). Dla co czwartego absolwenta zarządzania znaczenie miała „presja” środowiskowa – sugestie znajomych. Analiza motywów wyboru Podlasia jako miejsca studiów wskazuje na wysoki poziom przywiązania do regionu – być może ten czynnik jest przyczyną niskiej mobilności przestrzennej absolwentów. Okazuje się bowiem, że zdecydowana większość z nich (80%) pozostała po zakończeniu edukacji w miejscu studiów (rozumianych jako województwo podlaskie). Pozostali zmienili miejsce zamieszkania – na inne województwa Polski. Pojedyncze osoby zdecydowały się na migrację zagraniczną.

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie uzyskały statusu wyjątkowo istotnych, co wskazywałoby na brak wyraźnych, głęboko umotywowanych stymulatorów wyboru kierunku. W relatywnie największym stopniu o wyborze kierunku studiów przez absolwentów zarządzania zdecydowały zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem, zawodem, do którego przygotowuje kierunek oraz możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy kierunkowej (średnie 3,8-3,9; na te powody częściej wskazywali respondenci pracujący oraz legitymujący się dyplomem magistra). W nieco mniejszym stopniu do wyboru kierunku przyczyniły się: możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów, możliwość zdobycia wiedzy ogólnej (średnie 3,5-3,6) oraz ciekawa oferta przedmiotów (3,3). Najmniej ważne okazały się możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką i moda na studiowanie na tym kierunku (średnie 1,8-1,9). Cztery ostatnie wymienione kryteria okazały się mieć mniejsze znaczenie niż wśród ogółu badanych absolwentów.

Wykres 23. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=175)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Jedynie co trzeci absolwent zarządzania uważa, że studia przygotowały go do pracy zawodowej w dużym (30%) bądź bardzo dużym (4%) stopniu. Około połowa ocenia to przygotowanie jako średnie, zaś co piąty absolwent twierdzi, że studia przygotowały go do pracy w małym (16%) lub bardzo małym stopniu (4%). Na tle pozostałych kierunków – ze średnią 3,1 – zarządzanie wypada pod tym względem relatywnie gorzej (średnia dla ogółu badanych 3,3). W szczegółowych wymiarach

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

tworzenia przez studia szans na: pracę zgodną z wykształceniem, pracę przynoszącą wysokie zarobki, rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, zarządzanie wypadło podobnie jak inne kierunki, uzyskując około połowy odpowiedzi twierdzących, wskazujących na istnienie związku między studiami a poszczególnymi aspektami zawodowego funkcjonowania (odpowiednio 50%, 48%, 39%). Uzyskane oceny wskazują zatem na wysoki poziom frustracji i krytycznych ocen studiów (około połowa uważa, że studia nie dały szans na pracę zgodną z wykształceniem). Jednak warto zauważyć, że pod względem wszystkich tych aspektów przygotowanie zawodowe lepiej oceniali absolwenci studiów magisterskich.

Wielu absolwentów zarządzania pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Dominowały jednak zajęcia zawodowe nie związane z wykształceniem kierunkowym absolwentów. Najczęstszą formą zdobywania zawodowej praktyki była praca dorywcza: niezwiązana z profilem studiów (44%, odsetek nieco wyższy niż wśród ogółu badanych absolwentów) lub – rzadziej – z nim związana (17%), stała praca niezwiązana z profilem studiów (25%), praca bez wynagrodzenia (24%), praca za granicą niezwiązana z profilem studiów (17%), wolontariat (11%).

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci oceniali raczej nisko – średnie wahają się od 2,8 (znajomość języków obcych, specjalistyczna wiedza teoretyczna) do 3,6 (umiejętność pracy w grupie i umiejętność komunikowania się). Po studiach poziom ten – w przypadku wszystkich kompetencji – wyraźnie wzrósł (należy jednak założyć, że jest on również wypadkową ogólnego rozwoju osobowego badanych). Średnie ocen wzrosły o 0,6-1,2 punktu w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,2) odnotowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności prezentacji;
- specjalistycznych umiejętności praktycznych;

najmniejsze (0,6) natomiast pod względem:

- umiejętności kreatywnego myślenia;
- znajomości języków obcych;
- umiejętności rozwiązywania problemów;
- umiejętności komunikowania się.

Po ukończeniu studiów absolwenci zarządzania postrzegali się przede wszystkim jako osoby posiadające w zadowalającym stopniu (średnie powyżej 4,0) niemal wszystkie analizowane kompetencje. Jako swoje relatywnie najmocniejsze strony (średnie 4,2-4,3) wskazywali: umiejętność pracy w grupie, umiejętność prezentacji, komunikowania się, podejmowania decyzji, organizacji pracy, uczenia się/samokształcenia. Warto dodać, że poziom oceny większości tych kompetencji przekracza wartości notowane wśród ogółu badanych.

Największą słabością okazała się natomiast (średnia 3,4):

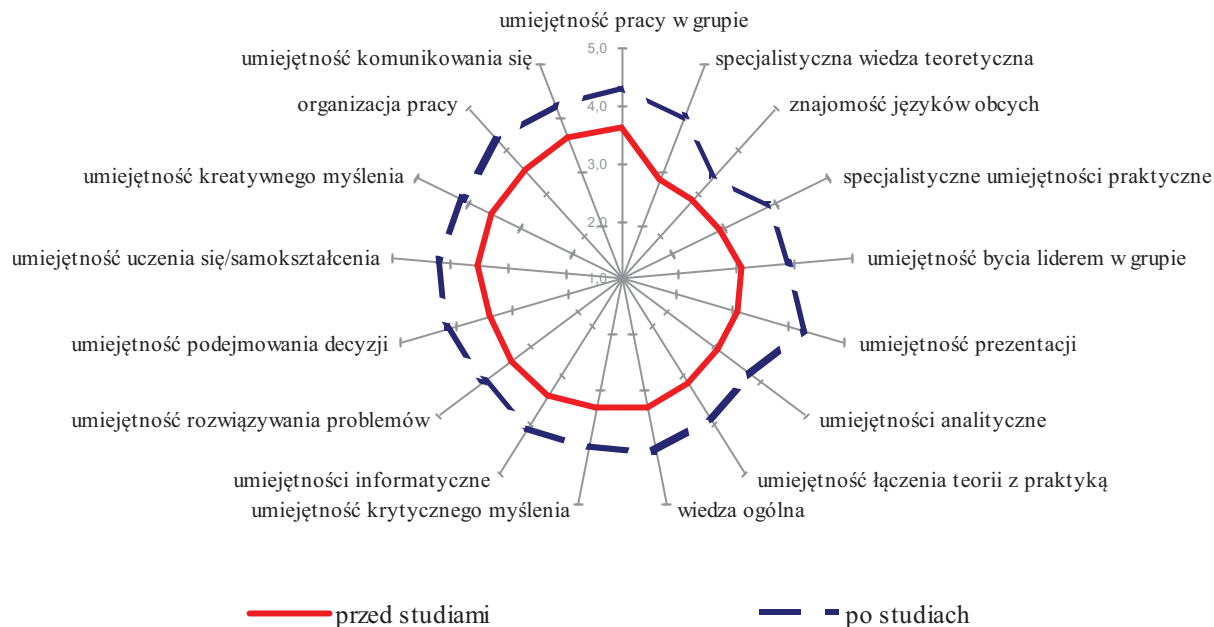
- znajomość języków obcych (nisko oceniana przed studiami i w stosunkowo niewielkim stopniu udoskonalona na studiach).

Dosyć słabo wypadają również specjalistyczne umiejętności praktyczne oraz umiejętności analityczne (średnie 3,8). W przypadku wszystkich cech lepiej oceniali się absolwenci studiów magisterskich niż licencyjnych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
 PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

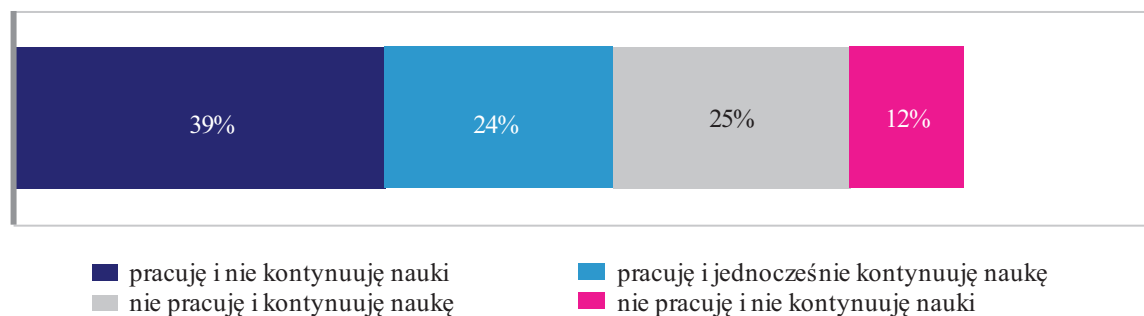
Wykres 24. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=175)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mimo krytycznych ocen studiów pod względem przygotowania do pracy zawodowej (czasem bardziej krytycznych niż wśród ogółu badanych absolwentów) absolwenci zarządzania radzą sobie na rynku pracy relatywnie dobrze. Odnotowano bowiem wśród nich największy odsetek pracujących – 63%³⁹; wśród absolwentów studiów magisterskich – 83%. Warto zauważyć, że ten ostatni jest – wyróżniając w tym względzie zarządzanie spośród pozostałych badanych kierunków – porównywalny z ogólnopolskim wskaźnikiem zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych (80%). Również wyjątkowo dobrze absolwenci zarządzania wypadają pod względem czasu poszukiwania pracy – 71% ogółu absolwentów zarządzania znalazło pracę jeszcze przed obroną (wiąże się to z wysokim odsetkiem wśród absolwentów osób studiujących niestacjonarnie, wśród których 88% pracowało przed obroną). Wśród absolwentów studiów magisterskich analogiczny odsetek wynosił 79%, zaś wśród absolwentów studiów stacjonarnych – 33%. Zaraz po obronie pracę znalazło 6% pracujących absolwentów, około 3 miesięcy po obronie – 9%, pół roku po obronie lub więcej – 15%.

Wykres 25. Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania (N=175)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

³⁹ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 460 absolwentów zarządzania. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

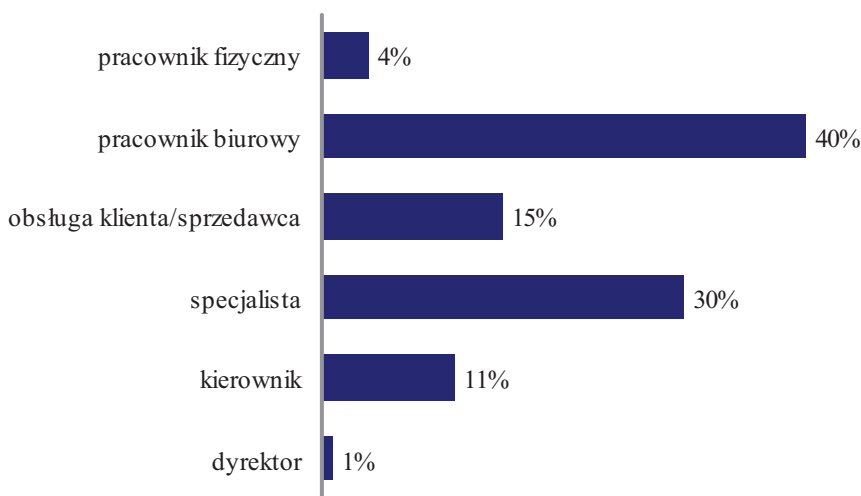
Najczęstszym sposobem poszukiwania pracy, podobnie jak wśród ogółu absolwentów badanych kierunków, były bezpośrednie kontakty z firmami (36%), pomoc ze strony rodziny/znajomych (25%) oraz lektura ogłoszeń o pracę (prasowych – 16% lub internetowych – 8%). Nieco częściej niż pozostałe grupy absolwentów specjaliści z zakresu zarządzania zawdzięczali pracę pośrednictwu publicznych służb zatrudnienia (7%).

Zdaniem badanych o ich zatrudnieniu zdecydowały przede wszystkim cechy osobowości (średnia 4,2 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Dość ważnymi kryteriami, którymi w opinii absolwentów kierowali się pracodawcy, były również: umiejętności informatyczne (na znaczenie tego czynnika zwracano uwagę częściej niż w pozostałych grupach absolwentów), posiadanie dyplomu uczelni oraz kierunek studiów (średnie 3,7-3,9). Mało ważne okazały się: typ ukończonej uczelni (publiczna-niepubliczna), a zatem i jej prestiż, oraz ocena na dyplomie (średnie 2,7-3,0). W niewielkim stopniu – według relacji absolwentów - brane były pod uwagę umiejętności merytoryczne: doświadczenie zawodowe czy wyniki testu kompetencji (średnie 3,3-3,4).

Miejsca pracy dla absolwentów zarządzania tworzy znacznie częściej sektor prywatny (pracuje w nim 63%) niż publiczny (30%; do sektora publicznego trafiają częściej absolwenci studiów magisterskich niż licencjackich); 7% badanych znalazło zatrudnienie w organizacjach non-profit. Co drugi absolwent pracuje w małych przedsiębiorstwach, co trzeci – w firmach dużych. Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (77%), w pozostałych przypadkach, częściej w przypadku licencjatów niż magistrów, wykorzystywane są głównie umowy cywilno-prawne.

Podobnie jak wśród ogółu badanych absolwentów, absolwenci zarządzania zajmują najczęściej stanowiska pracowników biurowych (40%), specjalistów (30%) bądź sprzedawców (15%). Częściej natomiast sięgają po stanowiska kierownicze/dyrektorskie (12%), rzadziej zaś wykonują prace fizyczne (4%). Duży bądź bardzo duży związek pracy ze swoim wykształceniem dostrzega jednak tylko połowa badanych, około 30% określa go jako średni, a co czwarty respondent – jako mały. Podobnie przedstawiają się opinie na temat dostosowania pracy do kwalifikacji – około połowa pracujących absolwentów zarządzania określa swoją pracę jako adekwatną do kwalifikacji, pozostali – w zdecydowanej większości wykonują pracę poniżej kwalifikacji, odróżniając się w tym względzie niekorzystnie od absolwentów ekonomii i pedagogiki. Co ciekawe, odsetek pracujących poniżej kwalifikacji jest zasadniczo podobny w przypadku absolwentów studiów licencjackich, jak i magisterskich.

Wykres 26. Pracujący absolwenci zarządzania – stanowisko (N=111)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

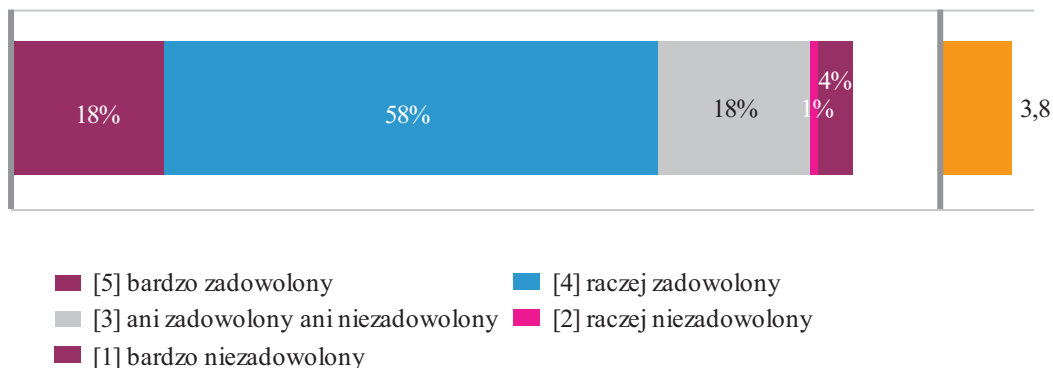
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów zarządzania wynosi 1856 zł brutto i nie odbiega od średniej dla ogółu badanych absolwentów. Jak w całej badanej populacji absolwentów, kobiety osiągają znacznie niższe dochody (mediana wynagrodzenia 1593 zł) niż mężczyźni (2691 zł), jednakże w przypadku zarządzania ta dysproporcja jest szczególnie duża (średnia płaca kobiet stanowi 59% średniej dla mężczyzn, w populacji absolwentów – 76%).

Trzy czwarte pracujących absolwentów określa się jako zadowolonych z pracy, choć przeważają tu opinie wskazujące na umiarkowane zadowolenie (58%). Można sądzić, że przyczynami umiarkowanego zadowolenia jest wspomniany wyżej postrzegany brak dostosowania wykonywanych zadań zawodowych do posiadanych kwalifikacji, przekładający się przede wszystkim na ograniczone możliwości rozwoju zawodowego i awansu. Jak się okazuje, czynniki te – wraz z wysokimi zarobkami, dobrą atmosferą w pracy oraz stabilnością pracodawców – należą do najważniejszych kryteriów decydujących o wyborze miejsca pracy (średnie 4,5-4,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zupełnie nieważne”, a 5 – „bardzo ważne”). W sytuacji ograniczonego wyboru miejsca pracy (a z takim mamy do czynienia na podlaskim rynku pracy, zwłaszcza w grupie badanych absolwentów) można założyć, że są to czynniki składające się na wyobrażenie idealnego miejsca pracy. Pod względem tych czynników, zwłaszcza możliwości awansu, wykonywana przez absolwentów zarządzania praca oceniana jest tymczasem stosunkowo nisko (średnie 3,3-3,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”). Na poziomie dosyć wysokich oczekiwań oceniane są atmosfera pracy oraz stabilność pracodawcy (średnie 4,1). Pracujący absolwenci w większości pozytywnie wypowiadają się również o innych, mniej ważnych aspektach pracy – lokalizacji (4,2) i warunkach lokalowych (3,9).

Wykres 27. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=111)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Niezbyt korzystnie (na tle absolwentów pozostałych kierunków) przedstawia się sytuacja niepracujących absolwentów zarządzania. Choć jest ich – w porównaniu z pozostałymi kierunkami – stosunkowo mało (37%), to większość z nich (77%) nie zdobyła do tej pory żadnego doświadczenia zawodowego, w tym co czwarty absolwent jest zarejestrowany jako bezrobotny. Głównym powodem braku pracy jest w opinii badanych niedostateczna liczba ofert pracy dla absolwentów zarządzania (53%). Dosyć często wymieniano również (43%-47%): niedostosowanie ofert do oczekiwań, fakt kontynuacji nauki i poczucie posiadania nieatrakcyjnych na rynku pracy kwalifikacji. 8% absolwentów przyznaje się do braku umiejętności poszukiwania pracy. Względna większość niepracujących wyraża jednak nadzieje na znalezienie pracy w zawodzie w kraju (47%), co czwarty respondent zamierza podjąć pracę niezwiązaną z zawodem w kraju. Stosunkowo wysoki jest wśród absolwentów zarządzania odsetek deklarujących zamiar rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej (18%). Emigracja jest atrakcyjną alternatywą tylko dla 5% badanych (odsetek ten jest dwukrotnie mniejszy niż wśród ogółu badanych absolwentów).

PODLASKI ABSOLWENT.

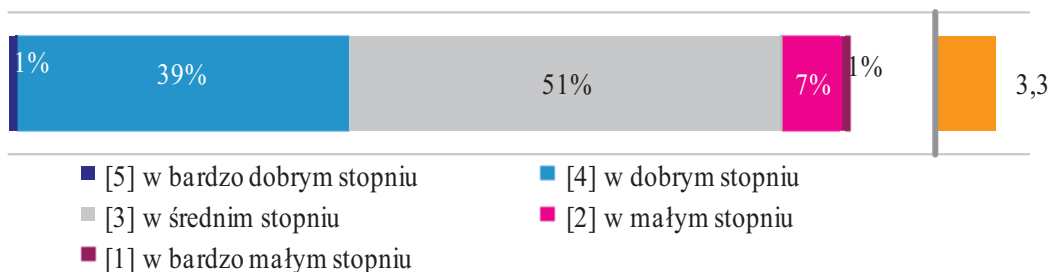
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.7. Absolwenci zarządzania i marketingu na rynku pracy

5.7.1. Absolwenci zarządzania i marketingu w opinii pracodawców

Pracodawcy przeciętnie oceniają przygotowanie absolwentów zarządzania i marketingu do pracy zawodowej. Najczęściej wyrażali opinie o średnim (51%) lub dobrym stopniu przygotowania (39%). Około co dziesiąty pracodawca stwierdzał jednak, że przygotowanie to jest małe. Najlepszy wizerunek wśród uczelni kształcących z zakresu zarządzania i marketingu – podobnie jak w przypadku kierunku zarządzanie – ma u pracodawców Politechnika Białostocka (59%). Dość często wskazywano również na Uniwersytet w Białymstoku (45%), mimo że uczelnia ta nie prowadzi kierunku zarządzania i marketing, prowadzi jednak pokrewny kierunek zarządzanie. Na trzecim miejscu uplasowała się Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania (16%).

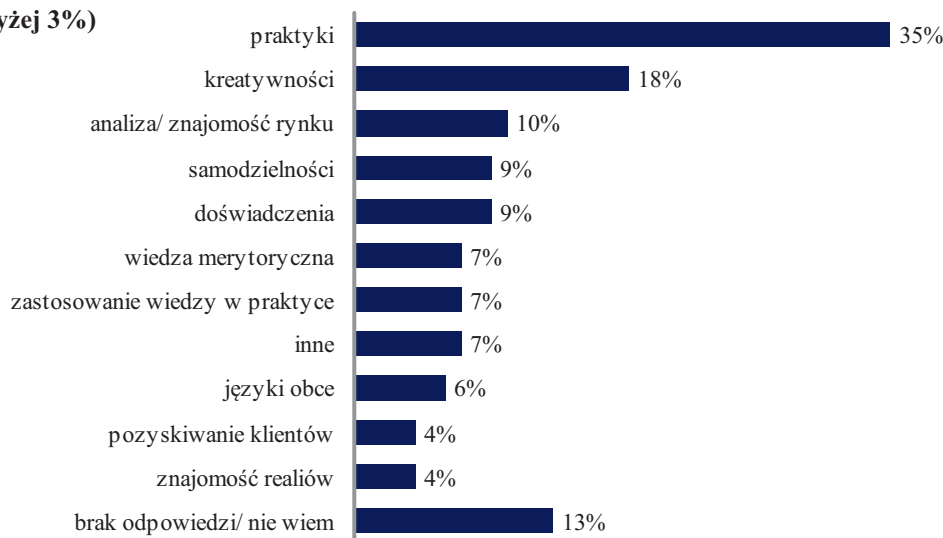
Wykres 28. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów zarządzania i marketingu do wykonywania pracy zawodowej? (N=69)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów najczęstszym zarzutem kierowanym pod adresem dyplomantów zarządzania i marketingu był brak praktyki zawodowej (35%). Częstym zgłaszanym zastrzeżeniem był również brak kreatywności (18%). Skarżono się również na brak znajomości analizy rynku (10%), brak samodzielności (9%), doświadczenia (9%), wiedzy merytorycznej (7%), umiejętności zastosowania tej wiedzy w praktyce (7%) oraz znajomości języków obcych (6%). Jak widać, lista zastrzeżeń dosyć często dotyczy merytorycznego, kierunkowego przygotowania do wykonania zawodu, rzadziej zaś kompetencji indywidualnych i społecznych.

Wykres 29. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie i marketing? (N=69, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wielowymiarowa ocena absolwentów zarządzania i marketingu (na 5-stopniowej skali: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (najwyższa nota to 3,5). Jest to jednak zjawisko typowe dla wszystkich opisywanych grup absolwentów. Najmocniejsze strony absolwentów zarządzania i marketingu (średnie 3,4-3,5) to:

- umiejętność komunikowania się;
- umiejętności informatyczne.

Natomiast wśród słabych stron absolwentów (2,7-2,9) znalazły się:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność łączenia teorii z praktyką;
- umiejętność podejmowania decyzji;
- umiejętności analityczne.

Wykres 30. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania i marketingu? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=69)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

W związku z relatywnie niską oceną absolwentów zarządzania i marketingu przez pracodawców skala niedopasowania między zajmowanymi przez nich stanowiskami a formalnymi kwalifikacjami jest dosyć duża. Dwie trzecie pracodawców

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

zatrudniających tych absolwentów wskazuje na dostosowanie wykonywanej przez nich pracy do kwalifikacji, co piąty stwierdza, że praca ta nie wymaga aż takich kwalifikacji, a 13% jest przeciwnego zdania, twierdząc, że w ich podmiotach absolwenci zarządzania i marketingu wykonują pracę powyżej kwalifikacji. Wspomnieć również należy, że praca poniżej kwalifikacji może być także efektem struktury stanowiskowej miejsc pracy w podlaskich przedsiębiorstwach, zwłaszcza tych najmniejszych.

Specjaliści z zakresu zarządzania i marketingu, podobnie jak i z zakresu zarządzania, rzadko znajdują się w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – jedynie 5% badanych podmiotów deklaruje zamiar ich zatrudnienia w ciągu najbliższego roku. Większość (72%) przewiduje ponadto, że w okresie najbliższych dwóch lat zatrudnienie absolwentów tego kierunku utrzyma się na tym samym poziomie. Wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były zróżnicowane, przeważały jednak opinie o jej wzroście (17%; 11% przewidywało spadek dynamiki). Bardziej optymistyczne scenariusze rysowano w dłuższej perspektywie czasowej – najbliższych pięciu lat. Około jednej czwartej pracodawców spodziewa się wzrostu znaczenia specjalistów z zakresu zarządzania i marketingu w swoich przedsiębiorstwach. Trudno jednak ocenić – przy tak długiej perspektywie czasowej – w jaki sposób ten wzrost przełoży się na wzrost liczby miejsc pracy. Plany zatrudnieniowe pracodawców oraz ich szacunki odnośnie zmian poziomu zatrudnienia nakazują w tym względzie ostrożność.

5.7.2. Losy zawodowe absolwentów zarządzania i marketingu

Głównym czynnikiem skłaniającym absolwentów zarządzania i marketingu do podjęcia decyzji o studiach w województwie podlaskim była – podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów – bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (71%; powód ten miał nieco większe znaczenie niż w całej badanej populacji), co trzeci badany wspominał w tym kontekście o niższych kosztach życia na Podlasiu niż w innych regionach. Czynniki przyciągające do podlaskich uczelni miały znacznie mniejszą rangę: na interesującą ofertę kierunków wskazał co trzeci badany, a na renomę lokalnych uczelni – 27% uczestników badania. Można więc sądzić, że dla wielu studentów wybór studiów w województwie podlaskim był wyborem częściowo motywowanym negatywnie (inne, atrakcyjniejsze alternatywy z różnych powodów były poza zasięgiem możliwości). Tę hipotezę – ważną dla wszystkich analizowanych kierunków – potwierdzają wskazania na obawy związane z wyjazdem do innego województwa (18%) oraz niższe wymagania związane z rekrutacją (11%). Co piąty absolwent uwzględniał w swoim wyborze sugestie znajomych. Analiza motywów wyboru Podlasia na miejsce studiów wskazuje – we wszystkich grupach respondentów – na wysoki poziom przywiązania do regionu. Przełożył się on na niską mobilność geograficzną absolwentów zarządzania i marketingu po ukończeniu studiów. Zdecydowana większość z nich (85%) pozostała po ukończeniu studiów na terenie Podlasia, 16% zamieszkuje zaś na terenie innego województwa, 3% przebywa za granicą (jest to najwyższy odsetek spośród wszystkich badanych grup absolwentów).

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie okazały się szczególnie ważne, co wskazywałoby na brak głębszych motywacji stojących za wyborem kierunku. W największym stopniu do wyboru kierunku studiów przez absolwentów zarządzania i marketingu skłoniły: możliwość zdobycia specjalistycznej wiedzy kierunkowej, zainteresowanie problematyką związaną z kierunkiem, zawodem, do którego przygotowuje kierunek oraz – wyjątkowo ważna w grupie absolwentów zarządzania i marketingu – możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów (średnie 3,8-3,9). Pozostałe czynniki (w tym np. ciekawa oferta przedmiotów) miały mniejsze znaczenie niż dla pozostałych grup absolwentów; wśród nich najmniejsze znaczenie przypisano możliwości wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką i sugestiom rodziców/rodziny (średnie 2,0-2,1).

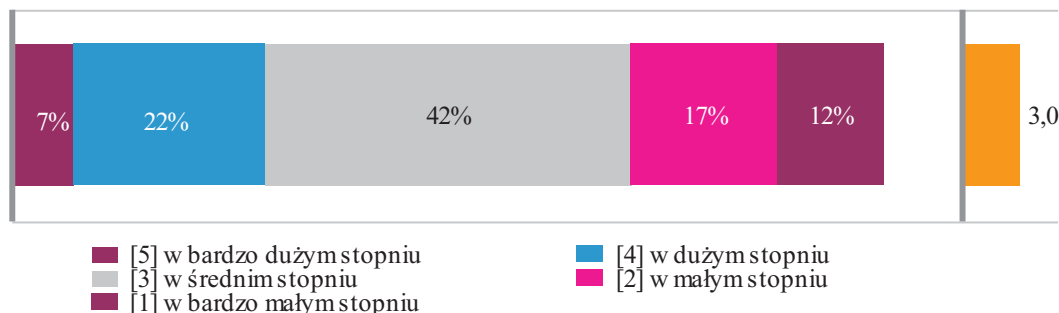
Być może z powodu największych nadziei związanych z uzyskaniem dobrze płatnej pracy absolwenci zarządzania i marketingu mają najmniej korzystne – na tle pozostałych grup absolwentów – opinie na temat stopnia, w jakim studia

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

przygotowały ich do pracy zawodowej⁴⁰. Szczególnie wysoki (ok. 30%) jest bowiem odsetek tych, którzy uznali, że stopień tego przygotowania jest mały (17%) lub bardzo mały (12%). Podobnie liczna grupa była odmiennego zdania (7% — w bardzo dużym stopniu, 22% w dużym stopniu), jednak na tle pozostałych kierunków był to odsetek niski. 42% absolwentów zarządzania i marketingu oceniło swoje przygotowanie do pracy jako średnie.

Wykres 31. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=62)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

O ponadprzeciętnym rozczarowaniu studiami świadczy również niższa ich ocena pod względem następujących kryteriów: zapewnienia szansy na podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem oraz przynoszącej wysokie zarobki. Ze stwierdzeniami dotyczącymi tych aspektów zgodziło się odpowiednio 42% i 32% badanych. Uzyskane oceny potwierdzają więc hipotezę o niespełnionych oczekiwaniach zawodowych, w tym finansowej frustracji związanej z otrzymywanym wynagrodzeniem.

Wielu absolwentów zarządzania i marketingu pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów (w sumie 87%). Najczęściej były to prace nie związane z wykształceniem kierunkowym absolwentów: praca dorywcza (39%) lub stała (27%) w kraju lub praca za granicą (16%). Prawie co trzeci absolwent pracował bez wynagrodzenia (29%). Podobnie liczna grupa respondentów (27%) już na studiach miała pracę stałą, związaną z profilem studiów.

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci oceniali raczej nisko – średnie wahają się od 2,7 (specjalistyczna wiedza teoretyczna) do 3,5 (umiejętność uczenia się i podejmowania decyzji). Po studiach poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł o 0,3-1,1 punktu w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,1) zarejestrowano w przypadku:

- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- specjalistycznych umiejętności praktycznych;

najmniejsze (0,3) natomiast pod względem:

- znajomości języków obcych.

Relatywnie mniejszy wpływ studia miały również na poziom opanowania:

⁴⁰Średnia na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „w bardzo małym stopniu”, a 5 – „w bardzo dużym stopniu” wyniosła 3,0 i była o 0,3 niższa niż analogiczny wynik dla ogółu badanych studentów; warto dodać, że niekorzystnie wyróżniał się w tym zakresie również kierunek zarządzanie).

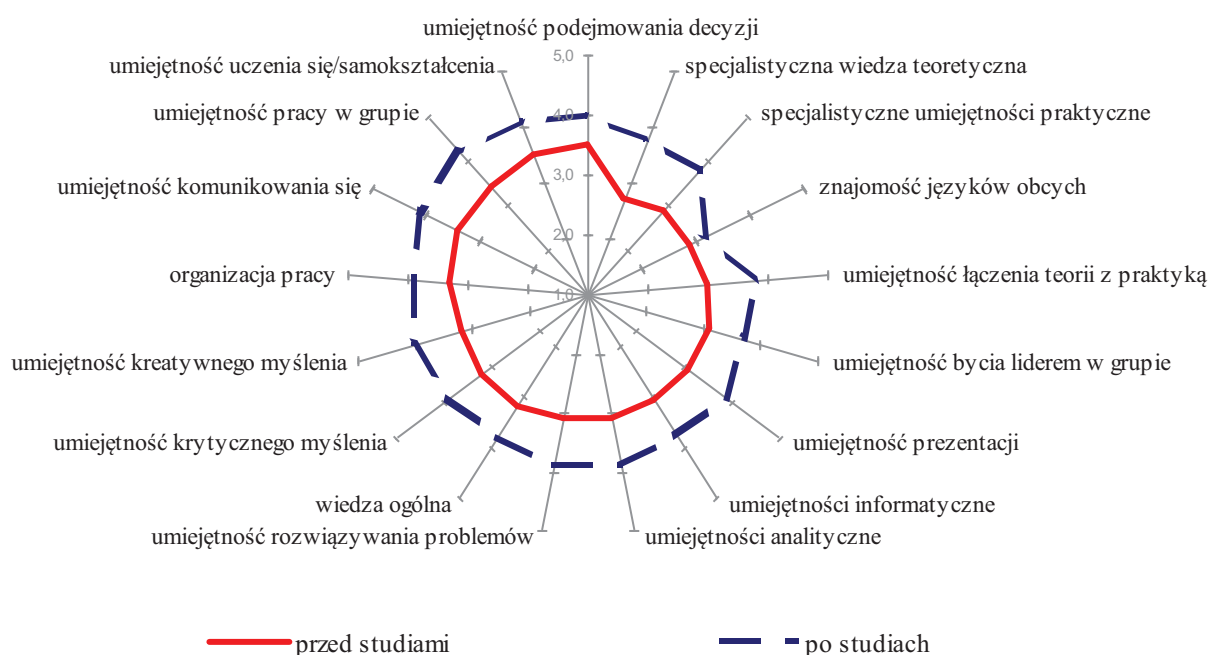
PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- wiedzy ogólnej;
- oraz następujących kompetencji indywidualnych i interpersonalnych:
 - umiejętności podejmowania decyzji;
 - umiejętność uczenia się;
 - umiejętność organizacji pracy;
 - umiejętności przywódczych.

Po ukończeniu studiów absolwenci zarządzania i marketingu oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,2 do 4,2), nie wyróżniając się w żaden sposób spośród ogółu badanych absolwentów. W największym stopniu (średnie 4,0-4,2) przypisywali sobie: umiejętność pracy w grupie, komunikowania się, podejmowania decyzji, uczenia się/samokształcenia i kreatywnego myślenia. Warto przypomnieć, że tej ostatniej cechy spora część badanych pracodawców odmawiała absolwentom zarządzania i marketingu. Podobnie jak w przypadku ogółu badanych absolwentów piątą achillesową absolwentów omawianego kierunku jest słaba znajomość języków obcych, która w niewielkim stopniu poddała się zmianie w trakcie studiów (średnia 3,2).

Wykres 32. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=62)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ponad połowa absolwentów zarządzania i marketingu (56%) w momencie realizacji badania nie pracowała zawodowo⁴¹; wśród absolwentów studiów magisterskich wskaźnik ten wynosi 65% i jest sporo niższy niż ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia dla absolwentów (80%). Znaczna część absolwentów zarządzania i marketingu (70%) pracę znalazła jeszcze przed obroną (wiąże się to z wysokim odsetkiem wśród absolwentów osób studiujących niestacjonarnie, wśród których 91% pracowało przed obroną). Wśród absolwentów studiów magisterskich analogiczny odsetek wynosił 71%, zaś wśród absolwentów studiów stacjonarnych – 32%. Zaraz po obronie pracę znalazło 6% ogółu pracujących absolwentów, około 3

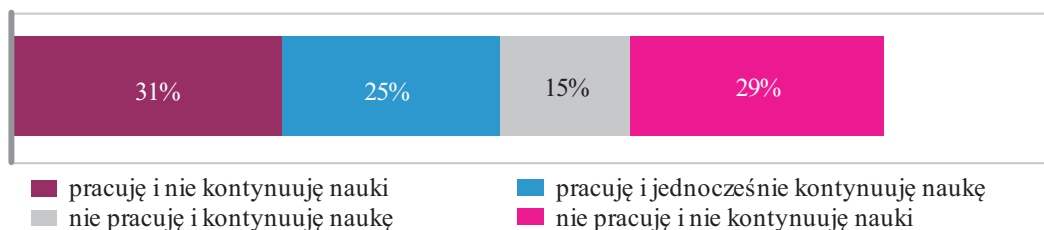
⁴¹ Oznacza to, że nie pracowało około 185 absolwentów zarządzania i marketingu. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

miesiące po obronie – 11%, pół roku po obronie lub więcej – 14%. Odsetek pracujących już przed obroną jest wśród absolwentów zarządzania i marketingu nieco wyższy niż w całej badanej populacji.

Wykres 33. Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania i marketingu (N=62)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Znalezioną pracę, podobnie jak pozostali absolwenci badanych kierunków, absolwenci zarządzania i marketingu zawdzięczają głównie pomocy ze strony rodziny/znajomych (35%; odsetek ten jest jednak o 7 punktów procentowych wyższy niż w całej populacji) lub bezpośrednim kontaktom z firmami (27%) oraz ogłoszeniom o pracę (internetowym – 14%, prasowym – 10%). Na zaangażowanie publicznego pośrednictwa pracy wskazało 3% badanych.

Hierarchia ważności cech, które zdaniem pracujących absolwentów zarządzania i marketingu zadecydowały o ich zatrudnieniu, wygląda podobnie jak w przypadku ogółu absolwentów. Najważniejsze okazały się osobowości (średnia 4,3 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Dość ważnymi kryteriami były również: umiejętności informatyczne, posiadanie dyplomu uczelni oraz doświadczenie zawodowe zdobyte w trakcie studiów (średnie 3,7-4,0). Najmniejsze znaczenie miały: typ ukończonej uczelni (publiczna-niepubliczna) i jej prestiż oraz ocena na dyplomie (średnie 2,8-3,0). W niewielkim stopniu – według relacji absolwentów - brane były pod uwagę umiejętności merytoryczne: wyniki testu kompetencji i znajomość języków obcych (średnie 3,4). Do tej ostatniej oraz umiejętności informatycznych – na tle ogółu respondentów – w rekrutacji absolwentów zarządzania i marketingu przywiązywano jednak wagę częściej, rzadziej natomiast kierowano się kierunkiem studiów oraz wynikami testu kompetencji.

Miejsca pracy absolwentów zarządzania i marketingu znacznie częściej znajdowały się w sektorze prywatnym (66%) niż publicznym (32%). Pod względem tego aspektu absolwenci zarządzania i marketingu, wraz z absolwentami zarządzania, wyróżniają się od dyplomantów pozostałych kierunków, częściej skłaniających się w swoich zawodowych wyborach ku sektorowi publicznemu. Wielkość pracodawców zatrudniających absolwentów opisywanego kierunku jest zróżnicowana – mniej więcej podobnie liczne grupy badanych znalazły zatrudnienie w przedsiębiorstwach mikro, małych, średnich i dużych, z niewielką przewagą na korzyść tych ostatnich (29%).

Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (80%), w pozostałych przypadkach, stosowane są głównie umowy cywilno-prawne.

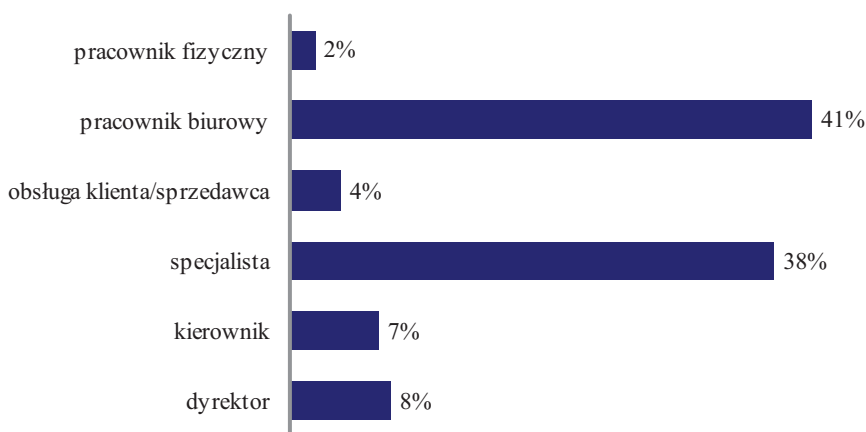
Absolwenci zarządzania i marketingu zajmują najczęściej stanowiska pracowników biurowych (41%) lub specjalistów (38%). Korzystnym zjawiskiem jest fakt, że ten ostatni odsetek w całej populacji absolwentów jest o 7 punktów procentowych niższy. Częściej absolwenci zarządzania i marketingu sięgają również po stanowiska kierownicze/dyrektorskie (15%), rzadziej zaś wykonują prace fizyczne (2%). Duży bądź bardzo duży związek pracy ze swoim wykształceniem dostrzega jednak tylko nieco ponad połowa badanych (55%), jedna czwarta określa go jako średni, a nieco ponad jedna piąta (22%) – jako mały. Również niezbyt korzystnie przedstawia się dostosowanie zajmowanych stanowisk pracy i zadań zawodowych do kwalifikacji – jedynie 38% pracujących absolwentów zarządzania i marketingu określa swoją pracę jako adekwatną do kwalifikacji, połowa – w swojej ocenie – wykonuje pracę poniżej kwalifikacji, odróżniając się na niekorzyść od absolwentów ekonomii

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

i pedagogiki. Warto jednak zauważyć, że relatywnie wysoki odsetek (14%; jest on dwukrotnie wyższy niż w całej populacji) wykonuje pracę powyżej kwalifikacji. Można więc sądzić, że grupa pracujących absolwentów opisywanego kierunku jest dosyć mocno zróżnicowana.

Wykres 34. Pracujący absolwenci zarządzania i marketingu – stanowisko (N=35)

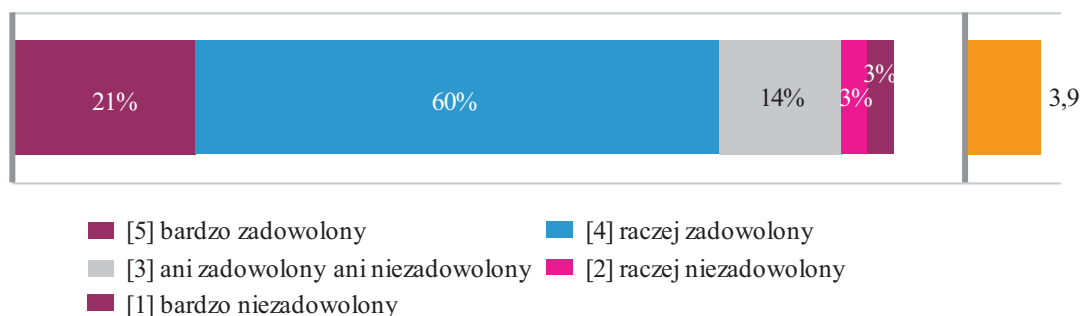

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów zarządzania wynosi 1960 zł brutto i jest drugim zanotowanym najwyższym wynikiem (po absolwentach ekonomii), jednak odnotowane tu zróżnicowania nie są znaczne (mediana w całej populacji – 1857 zł). Dochody kobiet są niższe niż mężczyzn: średnia płaca kobiet, 1816 zł, stanowi 82% średniej dla mężczyzn, tj. 2215 zł.

Mimo krytycznej oceny przygotowania zawodowego do pracy przez studia zadowolenie z pracy absolwentów zarządzania i marketingu kształtuje się na dosyć wysokim poziomie. Większość pracujących absolwentów (81%) określa się jako zadowolonych z pracy, choć przeważają tu opinie wskazujące na umiarkowane zadowolenie (60%). Wielowymiarowa ocena wykonywanej pracy również wskazuje na umiarkowany poziom zadowolenia (średnie ocen na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze” wahają się od 3,3 do 4,0 w zależności od ocenianego aspektu). Największe zastrzeżenia pod adresem wykonywanej pracy dotyczą jednak najważniejszych dla absolwentów aspektów: możliwości awansu i wysokich zarobków, oraz nieco mniej ważnego, pakietu socjalnego (średnie 3,3-3,4). Najmniej powodów do narzekania dają natomiast absolwentom dobre warunki lokalowe oraz prestiż pracodawcy (średnie 4,0).

Wykres 35. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=35)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wśród niepracujących absolwentów zarządzania i marketingu (stanowiących w tej populacji 44%) jakiegokolwiek doświadczenia zawodowe posiada co drugi badany, zazwyczaj nie kończyły się one jednak przedłużeniem umowy (43%). Jako bezrobotny zarejestrowany jest co czwarty obecnie niepracujący absolwent zarządzania i marketingu. Głównymi powodami

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

braku pracy są w opinii badanych brak ofert dla absolwentów zarządzania i marketingu (45%) oraz poczucie braku kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców (45%). Nieco ponad jedna czwarta badanych (27%) ocenia dostępne oferty pracy jako niespełniające ich oczekiwań. Co piąty niepracujący absolwent kontynuuje naukę. Ponad połowa niepracujących zamierza jednak znaleźć pracę w kraju: jedna trzecia podejmie pracę nie związaną z zawodem (34%), a jedna czwarta związaną z zawodem (26%). Natomiast 11% absolwentów deklaruje zamiar dalszej edukacji, podobny odsetek myśli o poszukiwaniu pracy za granicą.

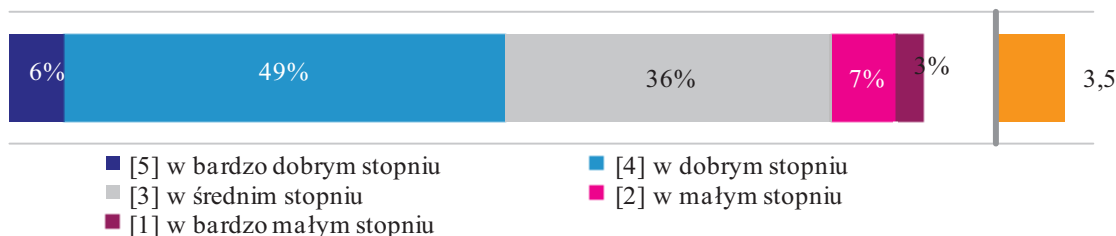
5.8. Absolwenci pedagogiki na rynku pracy

5.8.1. Absolwenci pedagogiki w opinii pracodawców

Szkołą wyższą, która zdaniem pracodawców przygotowuje najlepszych absolwentów pedagogiki, jest Uniwersytet w Białymstoku. Jednostkę tę wymieniło aż 88% respondentów. Na drugim miejscu uplasowała się Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna (16% wskazań). A zatem choć liczba absolwentów tych uczelni jest podobna, to w opiniach pracodawców zasadniczo różnią się one jakością kształcenia.

Ogólna ocena przygotowania do pracy absolwentów pedagogiki była korzystniejsza od ocen absolwentów innych kierunków (ekonomia, zarządzanie, zarządzanie i marketing). Bezwzględna większość badanych (55%) uznała, że w wyniku ukończonych studiów są oni dobrze przygotowani do pracy, w tym 6% ocen było zdecydowanie pozytywnych. Nieco ponad jedna trzecia (36%) ankietowanych uważała, że stopień przygotowania do pracy absolwentów pedagogiki jest średni, zaś jeden na dziesięciu respondentów stwierdził, iż jest on niski.

Wykres 36. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów pedagogiki do wykonywania pracy zawodowej? (N=104)

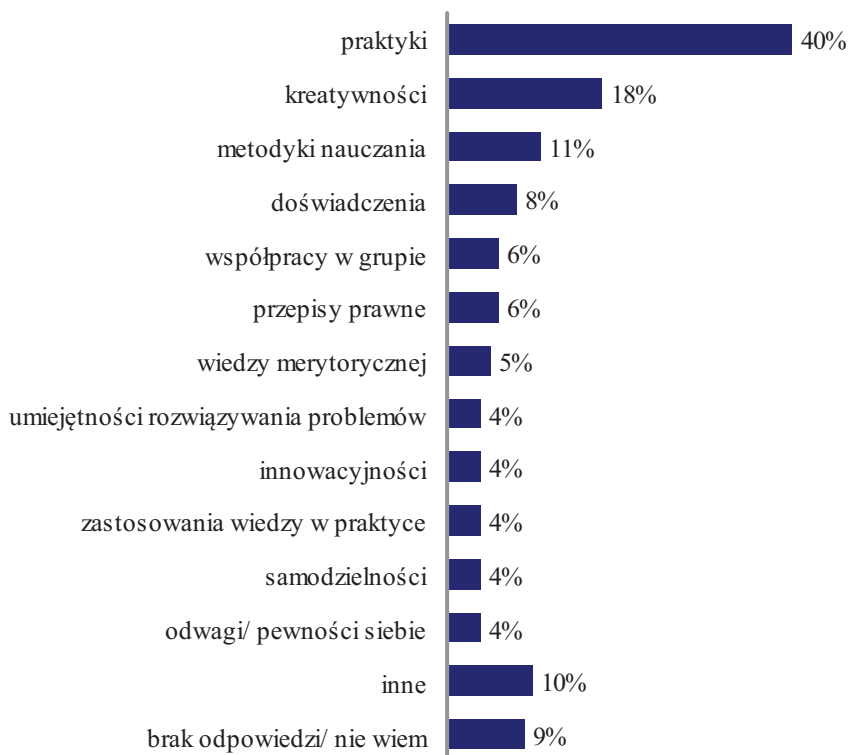
Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Pracodawcy najczęściej twierdzili, że absolwentom pedagogiki brakuje praktyki (40%). Ponadto relatywnie często krytycznie oceniono poziom kreatywności (18%) oraz znajomość metodyki nauczania (11%).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 37. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku pedagogika? (N=104, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Ocena absolwentów pedagogiki pod względem różnych kwalifikacji (na 5-stopniowej skali) wskazuje na umiarkowany poziom satysfakcji pracodawców z absolwentów (najwyższa nota to 3,6). Relatywne mocne strony absolwentów (średnie 3,5-3,6) to:

- wiedza ogólna;
- specjalistyczna wiedza teoretyczna;
- umiejętność uczenia się/samokształcenia;
- umiejętność komunikowania się;

zaś słabe strony (2,8-2,9) to:

- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność łączenia teorii z praktyką;
- umiejętność krytycznego myślenia;
- umiejętność bycia liderem w grupie;
- umiejętność podejmowania decyzji;
- umiejętności analityczne.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 38. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów pedagogiki? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=104)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Absolwenci pedagogiki w opiniach pracodawców należą do najczęściej pracujących zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami (78%). Z dużym prawdopodobieństwem należy przyjąć, że jest to efekt częstej pracy absolwentów pedagogiki w sekcji „edukacja”. Jednocześnie niespełna jeden na dziesięciu pracodawców stwierdził, że absolwenci pedagogiki pracują poniżej kwalifikacji, a 14% zadeklarowało, że w ich instytucjach omawiana grupa absolwentów pracuje powyżej kwalifikacji.

Rzadko który pracodawca planuje w okresie najbliższego roku zatrudnić absolwentów pedagogiki. Takie plany miało zaledwie 7% badanych. Jednocześnie pracodawcy stosunkowo często (21%) spodziewali się spadku liczby pedagogów w swoich instytucjach w perspektywie najbliższych dwóch lat. Często również (17%) pracodawcy przewidywali spadek znaczenia pracowników legitymujących się wykształceniem pedagogicznym w okresie najbliższych pięciu lat.⁴² Te niezbyt optymistyczne (dla absolwentów pedagogiki) wartości wskaźników mogą być efektem zmian demograficznych. Zjawisko niżu demograficznego (zmniejszanie się liczby ludności w wieku szkolnym) z pewnością nie jest procesem przyczyniającym się do wzrostu zapotrzebowania na pedagogów.

⁴² Tylko 6% pracodawców spodziewało się wzrostu znaczenia pracowników z wykształceniem pedagogicznym. Był to odsetek zdecydowanie niższy niż w przypadku opinii o zmianie znaczenia innych kierunków.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

5.8.2. Losy zawodowe absolwentów pedagogiki

Głównym motywem skłaniającym absolwentów pedagogiki do podjęcia decyzji o studiach w województwie podlaskim były rekomendacje znajomych (54%). Często też (44%) motywem wyboru podlaskiej uczelni była jej bliskość względem miejsca zamieszkania. W grupie motywatorów można było znaleźć również te pozwalające przypuszczać, że studia na Podlasiu nie były pierwszym, optymalnym wyborem badanych:

- niższe koszty życia w województwie podlaskim (23%);
- obawa przed wyjazdem do innego miasta/województwa (18%);
- niższe wymagania wobec kandydatów na studia (3%).

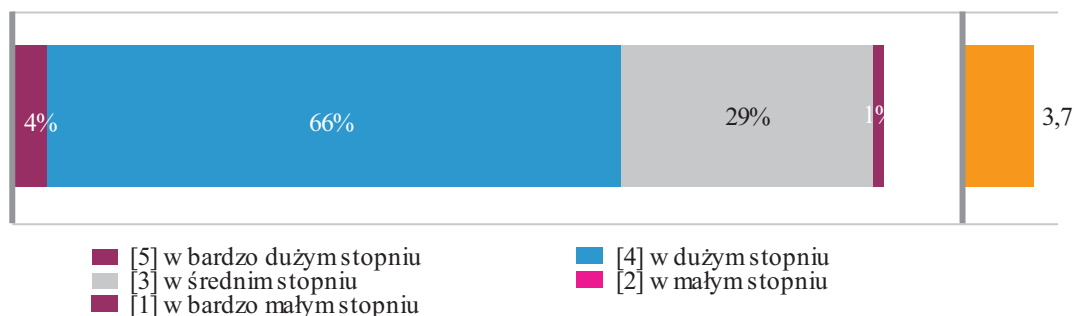
Bardzo rzadko (najrzadziej spośród wszystkich badanych grup) za motywację wyboru podlaskich uczelni kryła się ich renoma (8%).

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) najistotniejsze okazały się zainteresowania związane z kierunkiem (średnia 4,4; ocena ta była wyraźnie wyższa niż w przypadku pozostałych kierunków). Duże znaczenie miały również zainteresowania zawodem, do którego przygotowuje ten kierunek (4,0) oraz powiązana z najwyższą ocenionym czynnikiem możliwość zdobycia wiedzy specjalistycznej (4,0) i ciekawa oferta przedmiotów (4,1).

W mniejszym stopniu do wyboru kierunku przyczyniły się: możliwość znalezienia dobrze płatnej pracy po ukończeniu studiów (3,4), możliwość zdobycia wiedzy ogólnej (3,7). Niewielkie znaczenie miały: stopień trudności dostania się na studia oraz moda na studiowanie na kierunku pedagogika (po 3,0). Najmniej ważne okazały się możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką (1,6), sugestie rodziny (2,6) oraz łatwość studiowania na kierunku pedagogika (2,7).

Absolwenci pedagogiki na tle absolwentów innych kierunków korzystnie wyróżniali się pod względem oceny przygotowania do wykonywania pracy zawodowej. Ponad dwie trzecie⁴³ z nich stwierdziło, że studia przygotowały ich w bardzo dużym stopniu (4%) lub w dużym stopniu (66%) do wykonywania przyszłej pracy. Stwierdzone różnice mogą być pochodną faktu, że kierunek pedagogiczny przygotowuje potencjalnych pracowników do zatrudnienia w specyficznej sekcji gospodarki, w której istnieje zapotrzebowanie na ściśle określone kompetencje. Praca w nim jest standaryzowana, stąd też niewielki jest dysonans pomiędzy wiedzą uzyskaną w trakcie procesu kształcenia a wymogami miejsca pracy.

Wykres 39. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=188)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

⁴³ W kolejnej pod względem ocen pozytywnych grupie (absolwenci administracji) odsetek analogicznych opinii wyniósł 50%.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Absolwenci pedagogiki byli podzieleni w kwestii możliwości znalezienia pracy adekwatnej do posiadanego wykształcenia. Nieznacznie przeważała opinia, że ukończenie pedagogiki stwarza możliwości podjęcia pracy zgodnej z wykształceniem. Wyraziło ją 52% badanych.

Rzadko można było natomiast usłyszeć opinie, że ukończone studia umożliwiają podjęcie pracy przynoszącej wysokie zarobki. Było o tym przekonanych 33% ankietowanych absolwentów pedagogiki. Był to odsetek zbliżony do odnotowanych w innych badanych grupach za wyjątkiem absolwentów ekonomii, gdzie postrzeganie szans na sukces finansowy występowało zdecydowanie częściej niż w innych analizowanych grupach absolwentów.

Co ciekawe osoby, które ukończyły kierunek pedagogiczny, znacznie częściej niż przedstawiciele innych kierunków twierdziły, że studia stworzyły szansę na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. W sumie stwierdziło tak 61% badanych absolwentów pedagogiki. Wyraźna różnica (na tle innych kierunków) może być efektem liberalizacji przepisów regulujących uruchamianie działalności gospodarczej związanej z opieką na najmłodszych. Aczkolwiek na podstawie wyników tego badania trudno o jednoznacznie wskazanie jej podłoża.

Wielu absolwentów pedagogiki pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Dominowały jednak zajęcia zawodowe nie związane z wykształceniem kierunkowym absolwentów. Najczęstszą formą była stała praca niezwiązana z profilem studiów (57%, odsetek wyższy niż wśród ogółu badanych absolwentów) lub – rzadziej – z nim związana (15%). Ponadto 32% absolwentów miało doświadczenia z pracą dorywczą niezwiązaną z kierunkiem studiów, a 16% pracowało dorywczo zgodnie z kierunkiem, na jakim studiowało. Jednocześnie niemal co trzeciemu absolwentowi pedagogiki zdarzało się pracować bez wynagrodzenia, a 14% miało doświadczenia z pracy w ramach wolontariatu. Wśród absolwentów pedagogiki często można było spotkać osoby posiadające zagraniczne doświadczenia zawodowe, ale rzadko było to doświadczenie związane ze studiowanym kierunkiem. W sumie 44% pracowało za granicą w zawodzie niezwiązanym z profilem studiów, a 2% w zawodzie związanym z profilem kierunkowym.

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci oceniają raczej nisko – średnie ocen wahają się od 2,6 (umiejętności informatyczne) do 3,7 (umiejętność komunikowania się). Wyjątkiem była ocena umiejętności pracy w grupie, która uzyskała stosunkowo wysoką wartość średniej (3,9). Po studiach poziom ten – w przypadku większości kompetencji – wyraźnie wzrósł (należy jednak założyć, że jest on również wypadkową ogólnego rozwoju osobowego badanych). Największe wzrosty (0,8-1,2) odnotowano w przypadku:

- umiejętności informatycznych, znajomości programów komputerowych;
- umiejętności podejmowania decyzji;
- umiejętności rozwiązywania problemów;
- umiejętności analitycznych;
- umiejętności bycia liderem w grupie;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,2 – 0,5) natomiast pod względem:

- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności krytycznego myślenia;
- znajomości języków obcych;

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

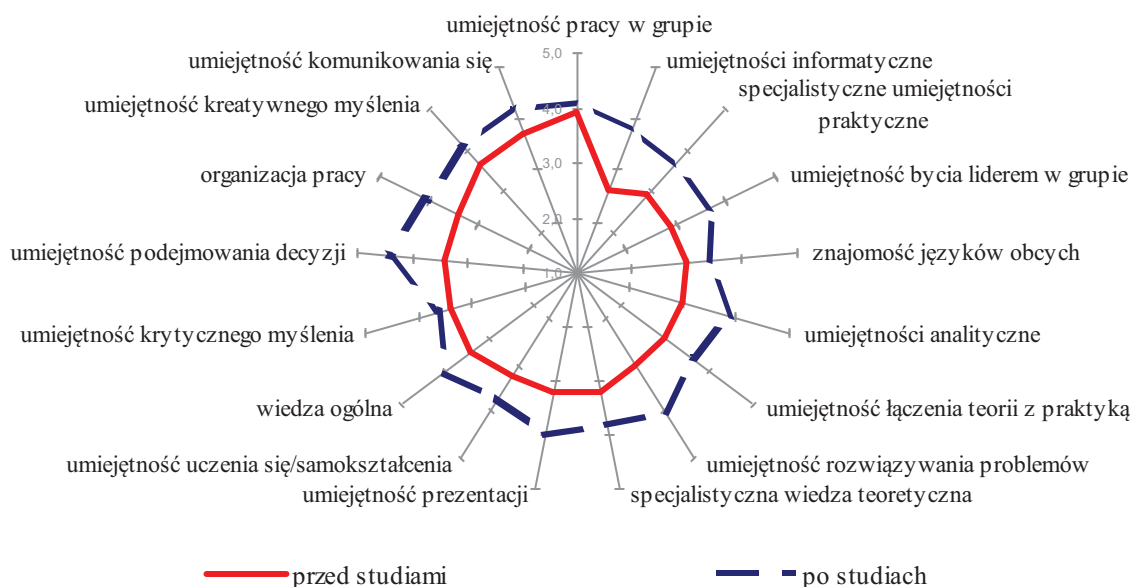
- umiejętności kreatywnego myślenia;
- umiejętności komunikowania się;
- umiejętności uczenia się/samokształcenia.

Po ukończeniu studiów absolwenci pedagogiki postrzegali się przede wszystkim jako osoby posiadające w zadowalającym stopniu (średnie 4,0 lub powyżej) umiejętności z połowy analizowanych obszarów kompetencyjnych. Najkorzystniej oceniono umiejętności: podejmowania decyzji, komunikowania się, pracy w grupie, rozwiązywania problemów, prezentacji, wiedzę ogólną organizację pracy, kreatywne myślenie.

Najslabiej wypada natomiast w ich ocenie (średnia 3,4) znajomość języków obcych (nisko oceniana przed studiami i w stosunkowo niewielkim stopniu udoskonalona na studiach).

Dosyć słabo (średnia 3,8 lub niższa) oceniono również umiejętności informatyczne, przywódcze, umiejętności uczenia się/samokształcenia, umiejętności praktyczne, specjalistyczną wiedzę teoretyczną, łączenie teorii z praktyką i umiejętność krytycznego myślenia.

Wykres 40. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1- bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=185)

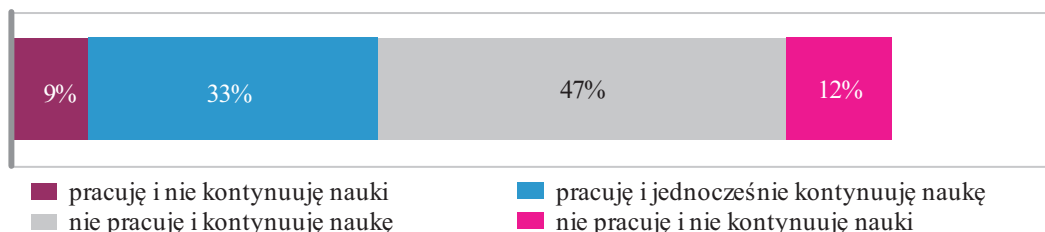
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wśród absolwentów pedagogiki odsetek pracujących jest – na tle pozostałych kierunków – najniższy (42%). Jest on również bardzo niski wśród absolwentów studiów magisterskich (pracuje jedynie 27%), wyraźnie odbiegając od ogólnopolskiego wskaźnika zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych (80%). Wśród absolwentów pedagogiki często można było jednak spotkać osoby, które obecnie nie pracują, ale kontynuują naukę (47%) – kształcenie ustawiczne okazuje się więc być stosunkowo często stosowaną w tej grupie badanych strategią ochrony przed bezrobociem. Jednocześnie niemal co dziesiąty badany pracował, ale nie uczył się, a 12% ani nie pracowało, ani nie kontynuowało nauki.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 41. Obecny status zawodowy absolwentów pedagogiki (N=188)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Względna większość (47%) pracujących absolwentów pedagogiki uzyskała pracę jeszcze przed obroną pracy magisterskiej, stosunkowo często również znajdowano pracę zaraz po obronie pracy magisterskiej (19%). Te optymistyczne wskazania zaburza jednak wysoki odsetek (najwyższy spośród wszystkich analizowanych kierunków) osób, które szukały pracy przez ponad pół roku od czasu ukończenia studiów (18%). Sytuacja zawodowa różniła się w zależności od rodzaju dyplomu i trybu realizacji studiów. Co zrozumiałe, osoby z dyplomem licencjata znacznie częściej niż absolwenci z tytułem magistra deklarowały kontynuowanie nauki przy jednoczesnej aktywności zawodowej (65%, o 51 pkt. proc. więcej niż w grupie osób z tytułem magistra). Z kolei w grupie magistrów częściej występowały sytuacje kontynuowania nauki przy jednoczesnej bierności zawodowej (59%, o 43 pkt. proc. więcej niż w grupie osób z tytułem licencjata). Dwukrotnie częściej wśród magistrów można było spotkać osoby, które ani nie pracują, ani nie kontynuują nauki (14%).

Najczęstszym sposobem poszukiwania pracy była pomoc ze strony rodziny/znajomych (35%), bezpośredni kontakt z firmą (30%), oraz lektura ogłoszeń o pracę (prasowych – 12% lub internetowych – 11%). Bardzo rzadko korzystano natomiast z pomocy publicznych służb zatrudnienia (mniej niż 1%).

Zdaniem badanych o ich zatrudnieniu zadecydowały przede wszystkim cechy osobowości (średnia 4,6 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Ważnym kryterium, którym w opinii absolwentów kierowali się pracodawcy, był również kierunek studiów (4,1), co należy wiązać z tym, że pracujący absolwenci często pracują w sektorze edukacja. Duże znaczenie miały także wyniki testu kompetencyjnego (4,0). Mniejsze znaczenie, aczkolwiek nie można tych elementów bagatelizować, miały: posiadanie dyplomu wyższej uczelni (3,7), doświadczenie zawodowe (3,6) i oceny na dyplomie (3,5). Niewielki wpływ na znalezienie zatrudnienia miały natomiast: umiejętności informatyczne, rekomendacje znajomych, prestiż ukończonej uczelni, znajomość języków obcych oraz typ ukończonej uczelni (średnie poniżej 3,5).

Miejsca pracy dla absolwentów pedagogiki tworzy znacznie częściej sektor publiczny (pracuje w nim 66%) niż prywatny (34%). Większość badanych pracuje w sektorze MŚP, w tym niemal taki sam odsetek w firmach mikro (36%) i małych (35%), a 16% w przedsiębiorstwach średniej wielkości. Większość badanych absolwentów pedagogiki pracuje w szkolnictwie (59%).

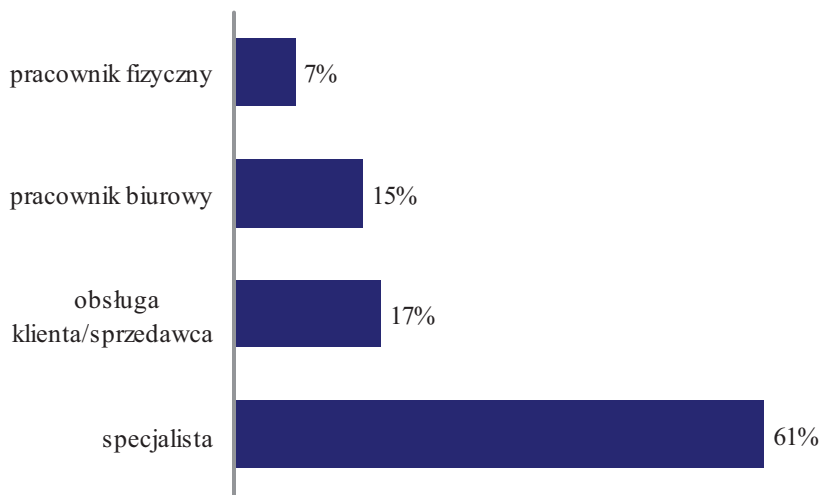
Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (77%). Na kolejnych miejscach znalazły się umowa zlecenie (12%), praca na część etatu (5%) oraz praca na umowę o dzieło (4%).

Absolwenci pedagogiki znacząco częściej niż pozostali deklarują pracę na stanowiskach specjalistycznych (61%), co jest kolejnym wyróżnikiem tej grupy, jaki można łączyć ze specyfiką miejsca pracy i kierunku (praca w „kierunkowym sektorze”). Blisko jedna piąta (17%) pracuje przy obsłudze klienta, a 15% wykonuje prace biurowe. Rzadko (7%) absolwenci pedagogiki wykonują prace fizyczne.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 42. Pracujący absolwenci pedagogiki – stanowisko (N=78)

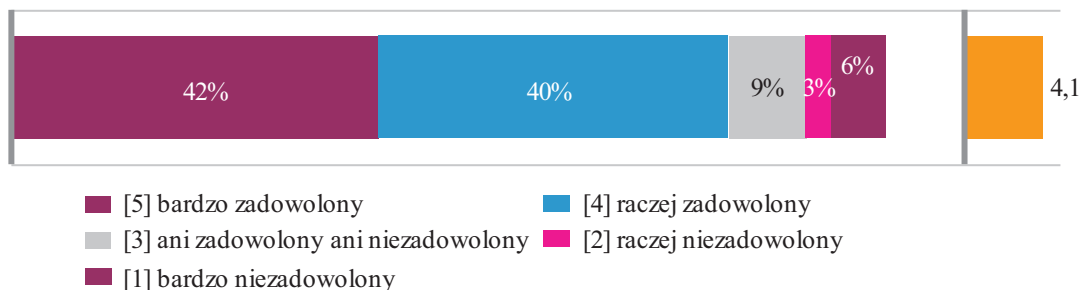
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ze względu na fakt, że absolwenci pedagogiki najczęściej pracują w szkolnictwie, w grupie tej najczęściej można było się spotkać z opinią, że wykonywana praca jest adekwatna do kwalifikacji (62%). Jednocześnie jedna trzecia oceniła swoją pracę jako poniżej kwalifikacji, a 4% uznało, że wykonuje pracę wymagającą wyższych kwalifikacji niż te uzyskane w trakcie studiów.

Zdecydowana większość absolwentów pedagogiki uzyskuje zarobki poniżej 2501 złotych brutto miesięcznie. Wyższe zarobki mają osoby z wykształceniem magisterskim. W tej grupie próg 2500 złotych miesięcznie przekroczyło 29% badanych, podczas gdy w grupie respondentów z licencjatem – 16%. Mediana wynagrodzenia wyniosła 1687 zł i była najniższa w porównaniu z absolwentami wszystkich pozostałych kierunków.

Czterech na pięciu pracujących absolwentów określa się jako zadowolonych z pracy, w tym 42% stanowią osoby bardzo zadowolone, a 40% osoby umiarkowanie zadowolone.

Wykres 43. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=78)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Zadowolenie z pracy to przede wszystkim satysfakcja z atmosfery w pracy (średnia 4,1 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne), praca zgodna z wykształceniem, stabilność pracodawcy oraz korzystna lokalizacja względem miejsca zamieszkania (średnie 3,9). Z kolei najmniejsze zadowolenie budzi wysokość zarobków (3,3) oraz pakiet socjalny (3,5).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wśród niepracujących absolwentów pedagogiki rzadko (na tle innych kierunków) zdarzały się osoby bez doświadczenia zawodowego – co piąty absolwent (19%) nie podjął zatrudnienia i jest zarejestrowany jako osoba bezrobotna, a co dziesiąty (9%) mimo niepodjęcia pracy nie zarejestrował się w powiatowym urzędzie pracy. Najczęściej natomiast w omawianej grupie obecny brak zatrudnienia był efektem nieprzedłużenia umowy o pracę (62%).

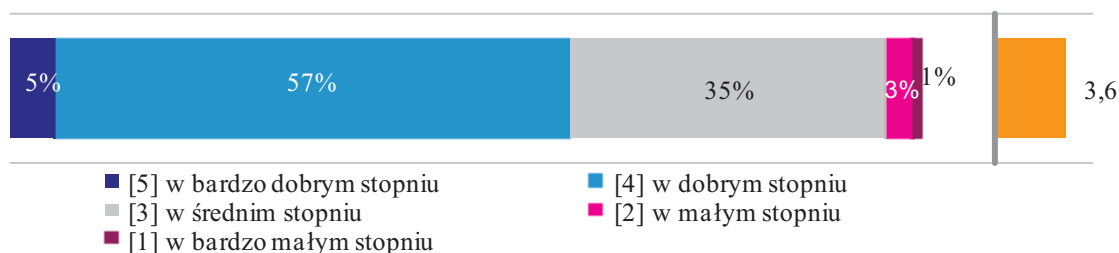
Według badanych głównym powodem trudności ze znalezieniem pracy jest brak ofert pracy adresowanych do absolwentów pedagogiki (75%). Stosunkowo często twierdzono również, że dostępne oferty pracy nie spełniają oczekiwań (23%). Rzadko który respondent przyznawał się natomiast do braku umiejętności poszukiwania pracy (1%).

5.9. Absolwenci administracji na rynku pracy

5.9.1. Absolwenci administracji w opinii pracodawców

Pracodawcy relatywnie dobrze – na tle absolwentów pozostałych kierunków – oceniają przygotowanie do pracy absolwentów administracji. Nieco ponad 60% pracodawców wyraziło opinię o dobrym (57%) lub bardzo dobrym (5%) stopniu przygotowania. Wśród pozostałych respondentów przeważały opinie o średnim stopniu przygotowania (35%). Zdecydowanym liderem pod względem kształcenia w zakresie administracji jest Uniwersytet w Białymstoku (70%), na drugim miejscu (56% wskazań) uplasowała się Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku.

Wykres 44. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów administracji do wykonywania pracy zawodowej? (N=110)

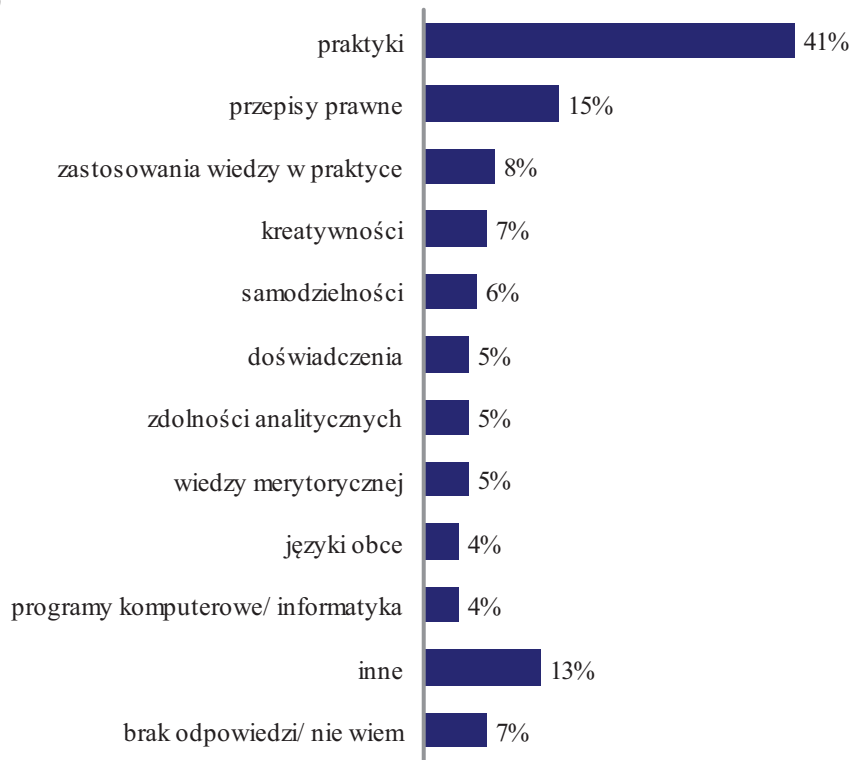
Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Typowym zarzutem pracodawców pod adresem absolwentów administracji był brak praktyki zawodowej (41%). Dosyć często zgłaszano także zastrzeżenia dotyczące: braku znajomości przepisów prawnych (15%), umiejętności zastosowania wiedzy w praktyce (8%), niedostatecznej kreatywności (7%) i samodzielności (6%).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 45. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku administracja? (N=110, wskazania powyżej 3%)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Wielowymiarowa ocena absolwentów administracji (na 5-stopniowej skali: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji) świadczy o umiarkowanym poziomie satysfakcji pracodawców z absolwentów (średnie wahają się od 2,9 do 3,7). Dotyczy to jednak wszystkich opisywanych grup absolwentów. Najmocniejsze strony absolwentów administracji (średnie 3,6-3,7) to:

- wiedza ogólna;
- umiejętność uczenia się/samokształcenia;
- umiejętność pracy w grupie;
- umiejętność komunikowania się;

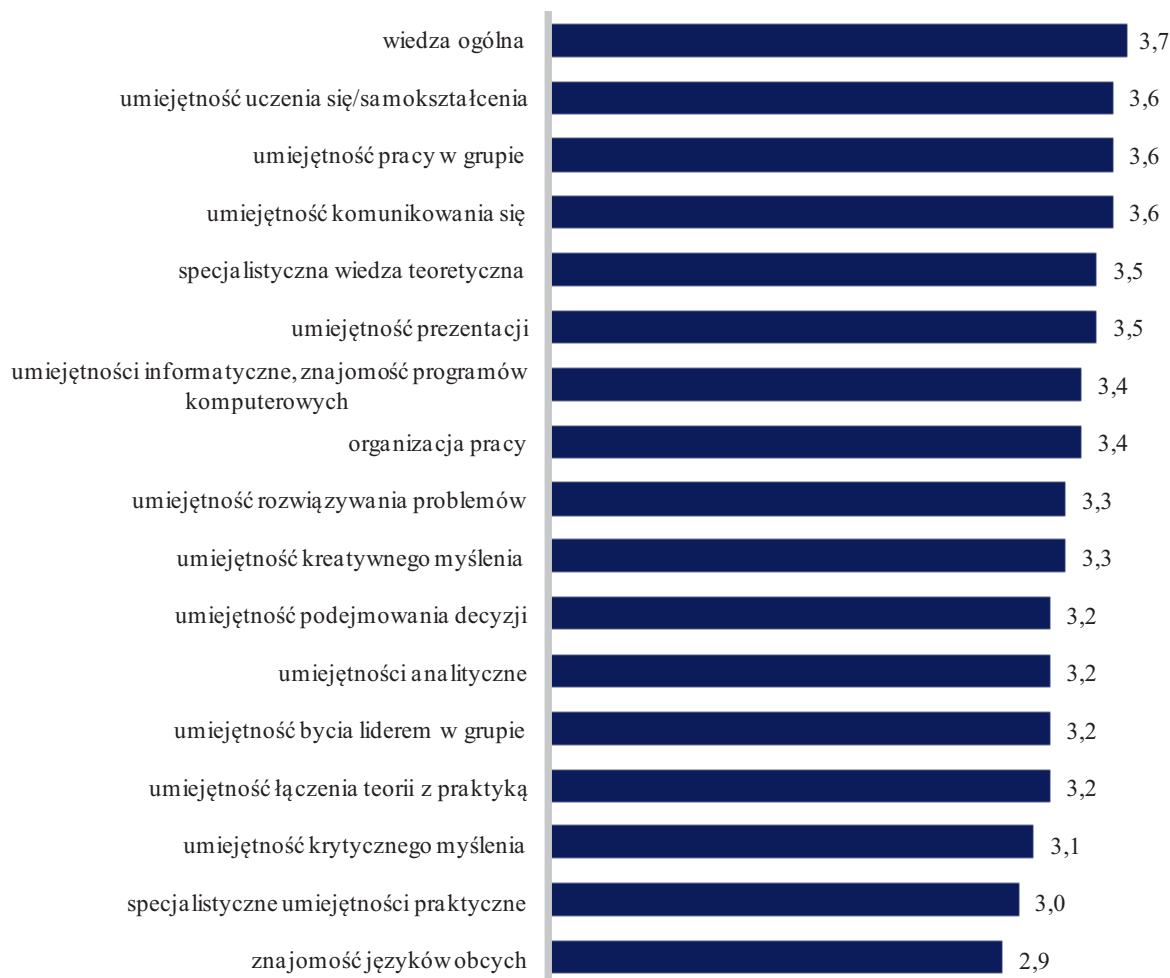
zaś ich słabe strony (średnie 2,9-3,0) to:

- znajomość języków obcych;
- specjalistyczne umiejętności praktyczne;
- umiejętność krytycznego myślenia.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 46. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów administracji?
Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=110)

Źródło: Badanie ilościowe pracodawców.

Według deklaracji trzech czwartych pracodawców absolwenci administracji wykonują pracę adekwatną do swoich formalnych kwalifikacji (odsetek opinii wskazujących na dostosowanie kompetencyjne jest szczególnie wysoki). W 16% podmiotów wykonywane przez absolwentów administracji zadania zawodowe wymagają większych kwalifikacji niż te uzyskane w trakcie studiów, a w co dziesiątym zakładzie pracy wymagają one mniejszych kwalifikacji.

Specjaliści z zakresu administracji relatywnie często znajdują miejsce w planach zatrudnieniowych podlaskich przedsiębiorstw – 13% badanych podmiotów deklaruje zamiar ich zatrudnienia w ciągu najbliższego roku (analogiczny odsetek dla pozostałych kierunków w wyjątku ekonomii wynosi 4-5%). Jednak dynamika zatrudnienia pracowników z wykształceniem w zakresie administracji w ciągu najbliższych dwóch lat utrzyma się zdaniem większości pracodawców na niezmiennym poziomie (wśród pozostałych opinie na temat dynamiki zatrudnienia były podzielone). Podobny odsetek (77%) przewiduje też utrzymanie znaczenia tej kategorii pracowników na tym samym poziomie w ciągu najbliższych pięciu lat (wśród pozostałych ponownie opinie były podzielone, z niewielką przewagą liczebną na korzyść scenariusza wzrostu).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

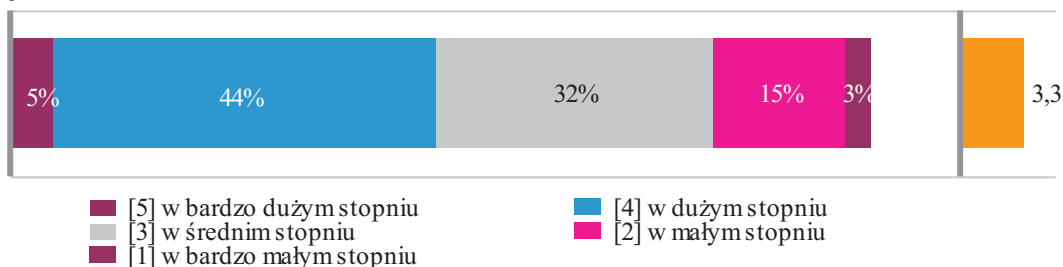
5.9.2. Losy zawodowe absolwentów administracji

Podobnie jak w przypadku wszystkich grup absolwentów głównym czynnikiem skłaniającym do decyzji o studiach w województwie podlaskim była bliskość uczelni względem miejsca zamieszkania (72%). Duże znaczenie (większe niż w pozostałych grupach absolwentów) miała również interesująca oferta studiów (51%), częściej zwracano też uwagę na renomę lokalnych uczelni (39%). Sporą wagę w decyzji przypisywano także sugestiom znajomych (39%) oraz niskim kosztom życia w Podlaskiem (35%). O tym, że przez część studentów brane były jednak pod uwagę inne, bardziej atrakcyjne opcje, świadczą również wskazania na niższe wymagania związane z rekrutacją (16%) i obawy przed wyjazdem do innego miasta/województwa (12%), które ostatecznie przesądziły o wyborze Podlasia. Absolwenci administracji, kierujący się w wyborze studiów bliskością geograficzną ośrodków akademickim, okazali się również mało mobilni po ukończeniu studiów. Zdecydowana większość z nich (98%, na tle pozostałych grup kierunków jest to odsetek wyjątkowo duży) pozostała po ukończeniu studiów na terenie województwa.

Wśród kryteriów wyboru kierunku studiów (oceny za pomocą 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało czynnik zupełnie nieistotny, a 5 – czynnik bardzo istotny) żadne – podobnie jak zresztą w pozostałych grupach absolwentów – nie okazały się szczególnie ważne, co wskazywałoby na brak głębszych motywacji stojących za wyborem kierunku. Głównym uzasadnieniem dla wyboru administracji było zainteresowanie zawodem, do którego przygotowuje kierunek oraz możliwość zdobycia wiedzy ogólnej i specjalistycznej (średnie 3,8-3,9). Wśród absolwentów administracji większe niż przeciętne znaczenie miał również czynnik – choć nie należący do najważniejszych, to jednak wskazujący na pewien stopień oportunizmu w wyborze kierunku – łatwość studiowania. Liczono również częściej na możliwość wyjazdu na zagraniczną wymianę studencką.

Ocena uzyskanego w wyniku studiów na kierunku administracja przygotowania do pracy zawodowej jest podobna jak w przypadku pozostałych kierunków studiów. Przeważają opinie o dużym stopniu przygotowania przez studia do pracy zawodowej (44%), częste są również jednak oceny ambiwalentne (w średnim stopniu – 32%). Do rzadkości nie należą też oceny negatywne (w małym lub bardzo małym stopniu – w sumie 18% wskazań). Jednak pod względem wszystkich szczegółowych wymiarów oceny studiów – zapewnienia przez nie szansy na: podjęcie pracy zgodnej z wykształceniem, przynoszącej wysokie zarobki, pogłębienie umiejętności we wcześniej wyuczonym zawodzie, rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej – absolwenci administracji oceniają swoje studia nieco niżej niż ogół badanych (pozytywnie wyraziło się o nich odpowiednio 53%, 33%, 46% i 12% badanych).

Wykres 47. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=191)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Ponad trzy czwarte absolwentów administracji (78%, na tle wyniku dla populacji odsetek ten jest nieco niższy) pierwsze doświadczenia zawodowe zdobywało jeszcze w czasie studiów. Najczęściej były to prace nie związane z profilem studiów: praca dorywcza (38%) lub stała (24%). Blisko jedna czwarta badanych (22%) już na studiach posiadała pracę stałą, związaną z profilem studiów. Znacznie rzadziej natomiast absolwenci administracji zdobywali swoje doświadczenia zawodowe (nie związane z profilem studiów) za granicą (8%; wynik o 13 punktów niższy niż w populacji).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

W celu oceny wpływu edukacji wyższej na rozwój kompetencyjny absolwentów proszono również o samoocenę pod względem różnych umiejętności (lista 17 kompetencji indywidualnych i interpersonalnych) przed rozpoczęciem studiów oraz po ich ukończeniu, na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało bardzo niski poziom kompetencji, a 5 – poziom bardzo wysoki. Poziom opanowania wszystkich analizowanych kompetencji przed studiami absolwenci administracji oceniają bardzo nisko – średnie wahają się od 2,9 do 3,6. Po studiach poziom oceny wszystkich kompetencji znacząco wzrósł o 0,3-1,1 punktu w zależności od cechy. Największe wzrosty (0,9-1,1) zarejestrowano w przypadku:

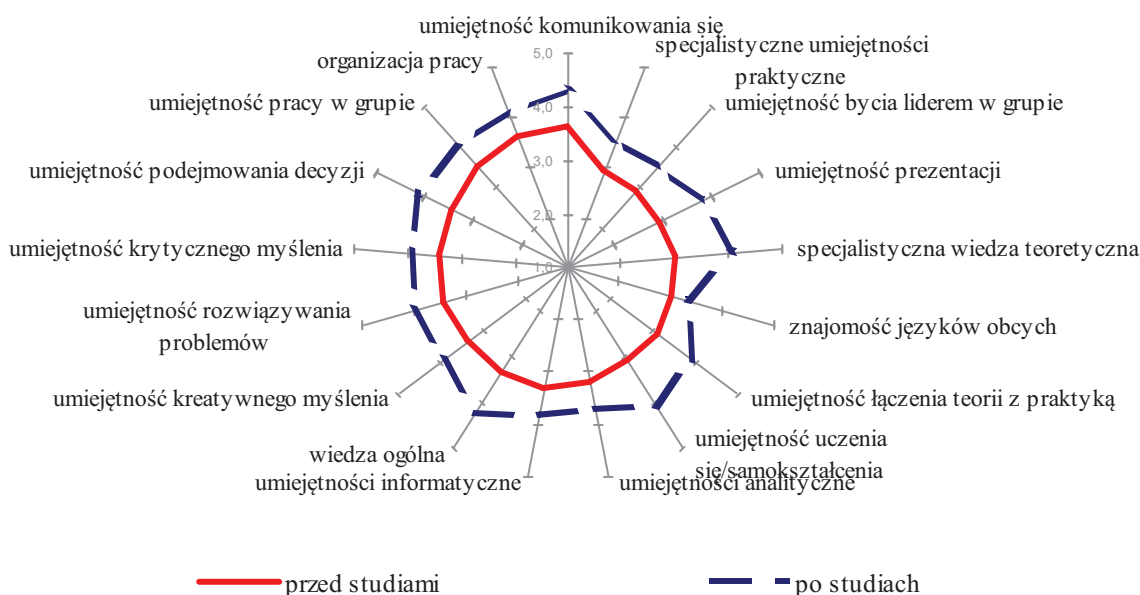
- specjalistycznej wiedzy teoretycznej;
- umiejętności uczenia się;
- wiedzy ogólnej;
- umiejętności prezentacji;

najmniejsze (0,3-0,5) natomiast pod względem:

- znajomości języków obcych;
- umiejętności informatycznych;
- umiejętności pracy w grupie;
- umiejętności organizacji pracy;
- umiejętności analitycznych;
- umiejętności krytycznego myślenia.

Po ukończeniu studiów absolwenci administracji oceniali się na przeciętnym poziomie (średnie ocen dla poszczególnych kompetencji wahały się od 3,3 do 4,3). Najmocniejszymi stronami absolwentów – w ich samoocenie - są: umiejętność komunikowania się, wiedza ogólna i specjalistyczna wiedza teoretyczna, umiejętność podejmowania decyzji, organizacji pracy i uczenia się (średnie 4,1-4,3). Do słabości należą natomiast: znajomość języków obcych, umiejętności przywódcze oraz specjalistyczne umiejętności praktyczne (średnie 3,3-3,5).

Wykres 48. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=191)

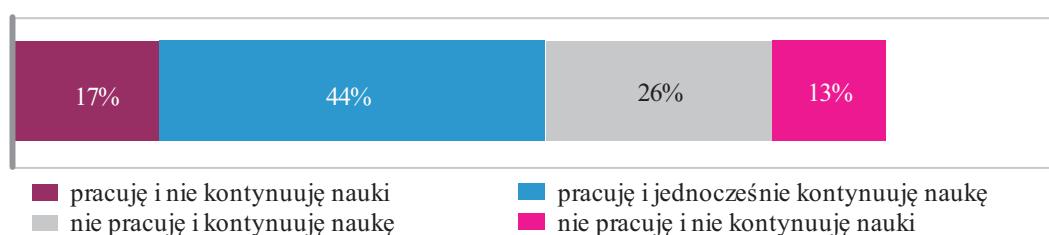
Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Połowa absolwentów administracji (51%) w momencie przeprowadzenia badania pracowała zawodowo⁴⁴: wśród absolwentów studiów magisterskich odsetek ten wynosi 53% (jest on niższy niż ogólnopolski wskaźnik zatrudnienia dla absolwentów szkół wyższych – 80%), zaś wśród osób z tytułem licencjata 62%; wśród studentów studiów stacjonarnych – 34%, wśród studentów niestacjonarnych – 68%. Większość pracujących absolwentów administracji pracę znalazła jeszcze przed obroną (74%; wśród osób z dyplomem magistra – 58%) i jest to na tle badanych reprezentujących pozostałe kierunki odsetek ponadprzeciętny. Wynika to jednak z wysokiego udziału wśród absolwentów administracji studentów niestacjonarnych, posiadających pracę już w trakcie studiów.

Wykres 49. Obecny status zawodowy absolwentów administracji (N=191)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Stosowane przez absolwentów administracji sposoby poszukiwania pracy są podobne jak w całej badanej populacji: bezpośrednie kontakty z firmami (35%, dodatkowo 12% badanych wysyłało dokumenty bezpośrednio do firm) oraz pomoc rodziny/znajomych (30%). Korzystano też, aczkolwiek rzadziej, z lektury ogłoszeń o pracę (12%). Publiczne służby zatrudnienia pomogły w znalezieniu pracy w przypadku 1% badanych.

Wśród cech, które zdaniem pracujących absolwentów administracji zadecydowały o ich zatrudnieniu, najważniejsze okazały się – podobnie jak w przypadku ogółu absolwentów – cechy osobowości (średnia 4,0 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało zupełnie nieważne, a 5 – bardzo ważne). Wszystkie pozostałe kryteria – z wyjątkiem doświadczenia zawodowego zdobytego w trakcie studiów – miały znacznie mniejsze znaczenie niż w pozostałych grupach absolwentów. Szczególnie mało istotne – na tle analogicznych ocen w pozostałych grupach absolwentów – były ukończony kierunek studiów oraz ocena na dyplomie. Można więc postawić hipotezę, że w rekrutacji absolwentów administracji stosowano mniej rygorystyczne kryteria selekcji. Na rzecz tej hipotezy przemawia fakt, że blisko jedna trzecia pracujących absolwentów administracji wykonuje pracę w małym stopniu związaną z wykształceniem (w przypadku 37% praca jest związana w dużym bądź bardzo dużym stopniu z wykształceniem, w przypadku 34% jest to związek średni) oraz że ponad połowa absolwentów administracji wykonuje pracę poniżej swoich formalnych kwalifikacji (56%, pracę adekwatną do kwalifikacji ma 30% badanych, a przekraczającą kwalifikacje – 14%). Odsetki wskazujące na małe dopasowanie pracy do formalnych kwalifikacji, wyższe wśród absolwentów administracji niż przeciętne w populacji, pozwalają przypuszczać, że w ich rekrutacji kryteria merytoryczne odgrywały znacznie mniejszą rolę.

Absolwenci administracji znajdują zatrudnienie zarówno w sektorze publicznym (56%), jak i prywatnym (43%). Są to podmioty różnicowanej wielkości, z przewagą podmiotów dużych, zatrudniających ponad 250 osób (44%) oraz małych, zatrudniających od 10 do 49 osób (29%). Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę (83%), w pozostałych przypadkach wskazywano umowy cywilno-prawne.

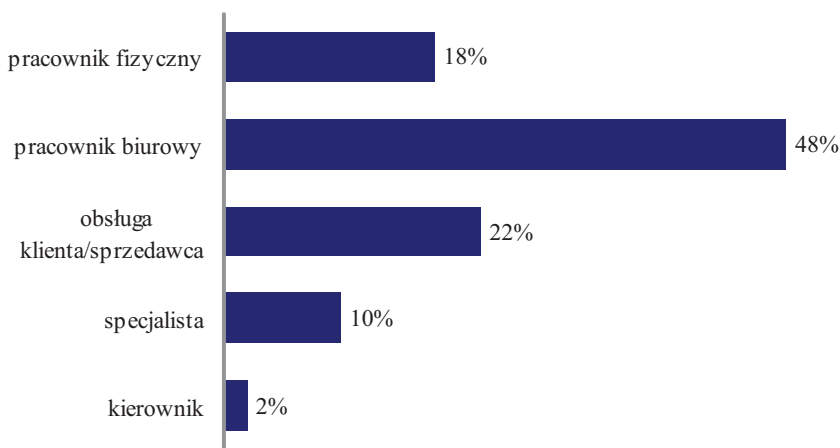
⁴⁴ Oznacza to, że w momencie realizacji badania nie pracowało około 640 absolwentów administracji. Zdecydowana większość z nich mieszka w województwie podlaskim.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Absolwenci administracji zajmują w przeważającej mierze stanowiska pracowników biurowych (48%), sprzedawców (22%) oraz – dwukrotnie częściej niż pozostałe grupy absolwentów – pracowników fizycznych (18%). Potwierdza to zatem sygnalizowany wyżej mniejszy związek wykonywanych zadań zawodowych z profilem wykształcenia.

Wykres 50. Pracujący absolwenci administracji – stanowisko (N=116)

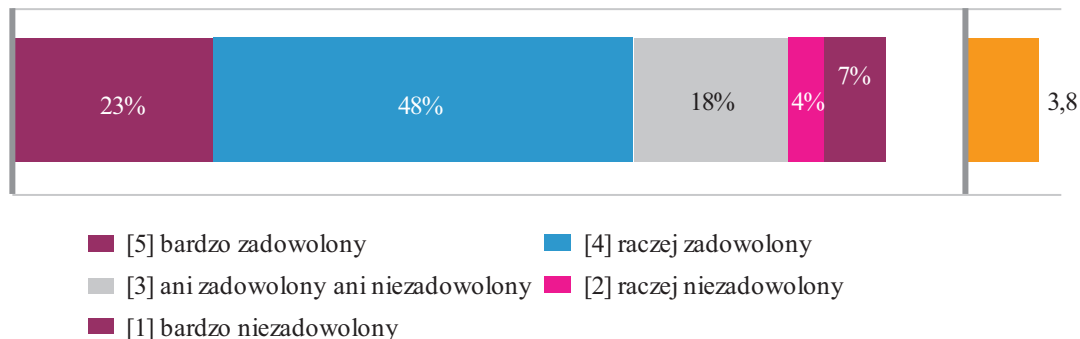

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Mediana zarobków uzyskiwanych przez absolwentów administracji wynosi 1882 zł brutto, przy czym dochody kobiet są niższe niż mężczyzn: średnia płaca kobiet, 1802 zł, stanowi 88% średniej dla mężczyzn, tj. 2037 zł.

Absolwenci administracji należą do umiarkowanie zadowolonych z pracy. Zadowolenie wyraża 71% badanych, w tym 23% bardzo duże zadowolenie. Najważniejsze oczekiwania absolwentów administracji kierowane pod adresem pracy: stabilność zatrudnienia, możliwość rozwoju zawodowego, wysokie zarobki, są zaspokojone w stosunkowo małym stopniu. Powodów do zastrzeżeń nie daje jedynie stabilność zatrudnienia (średnia 4,1 na 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznacza bardzo źle, a 5 – bardzo dobrze). Jednak możliwość awansu i wysokie zarobki to najniżej oceniane aspekty pracy, słabo również wypada ona w wymiarze powiązania z profilem ukończonych studiów (średnie 3,1-3,3). Pewną rekompensatą mogą być dla absolwentów administracji oceniane wyżej niż przeciętnie pakiet socjalny i elastyczne godziny pracy.

Wykres 51. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=116)

Źródło: Badanie ilościowe absolwentów.

Wśród niepracujących absolwentów administracji (stanowiących w tej populacji 49%) jakiejkolwiek doświadczenia zawodowe posiadają nieliczni (22%). Doświadczenia te dosyć często nie znajdowały kontynuacji z powodu nieprzedłużenia umowy. Około 40% niepracujących obecnie absolwentów zarejestrowanych jest jako bezrobotni. Dwa główne powody braku pracy to brak kwalifikacji atrakcyjnych dla pracodawców (65%) oraz brak ofert pracy dla absolwentów administracji (61%).

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Dosyć często podjęcie pracy uniemożliwia kontynuacja nauki (38%). Najczęstszym rozwiązaniem na zawodową przyszłość jest praca w kraju w zawodzie – takie nadzieje wyraża ponad połowa badanych (54%). Wyjątkowo częste były również deklaracje poszukiwania pracy za granicą (19%, głównie chodziło o pracę niezwiązaną z zawodem).

PODLASKI ABSOLWENT.

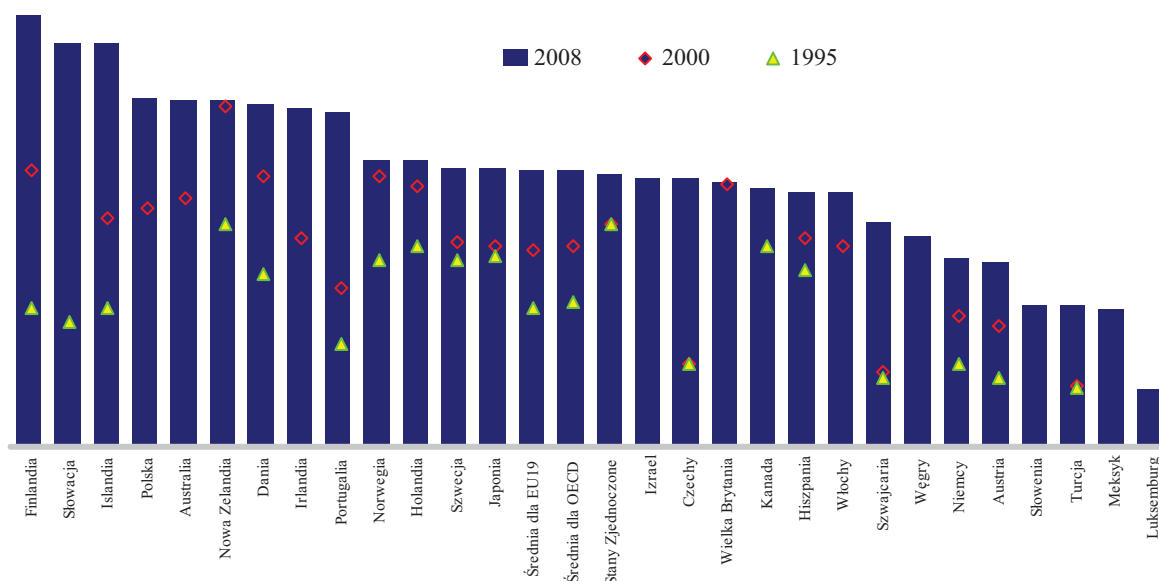
BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

6. Rekomendacje

1. Zmiana modelu szkolnictwa wyższego

Model szkolnictwa wyższego w Polsce (podobnie jak w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej) nadal cechują rozwiązania systemowe i instytucjonalne typowe dla gospodarki socjalistycznej. Mówi się o tym, że sytuacja w szkolnictwie wyższym jest wynikiem niedokończonych transformacji.⁴⁵ W obecnym kształcie polskie szkolnictwo wyższe nie jest w stanie sprostać nasilającej się konkurencji światowej w sektorze edukacji. Uczelnie polskie charakteryzują się małą elastycznością i niskim poziomem innowacyjności. Jednocześnie jednak zachodzące w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia przemiany w polskiej gospodarce spowodowały rozbudzenie aspiracji edukacyjnych młodzieży, w tym także dotyczących szkolnictwa wyższego. Statystyki donoszą, że liczba absolwentów studiów wyższych w Polsce stawia nasz kraj na wysokim czwartym miejscu w świecie (dane dotyczą absolwentów w roku 2008).⁴⁶

Wykres 52. Odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia w 1995, 2000 i 2008 roku

Źródło: http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,8350495,Polska_generuje_wiecej_absolwentow_wyzszych_uczelni.html, data wejścia: 01-05-2011.

Wzrost zainteresowania kształceniem na poziomie wyższym wśród młodych Polaków napotyka jednak szereg problemów związanych z funkcjonowaniem systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, do których zaliczyć należy: zróżnicowanie jakości kształcenia w poszczególnych uczelniach, małą popularność kierunków ścisłych oraz zbyt niskie tempo wzrostu liczebności kadry akademickiej w stosunku do gwałtownego przyrostu liczby studentów.⁴⁷ Szczególnie istotnym problemem szkolnictwa w Polsce jest jednak słabe przygotowanie absolwentów uczelni do wejścia na rynek pracy, zarówno polski, jak i zagraniczny – według rankingu systemów szkolnictwa wyższego 17 krajów OECD, przeprowadzonego przez niezależną organizację The Lisbon Council, Polska znajduje się na ostatnim miejscu także pod względem przystosowania

⁴⁵ Thieme K., (2009), *Szkolnictwo wyższe. Wyzwania XXI w. Polska, Europa, USA*, Difin, Warszawa, s. 372.

⁴⁶ Jak wynika z raportu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) z 2010 roku, odsetek osób w wieku szkolnym, które w 2008 r. w Polsce zdobyły wykształcenie wyższe, wyniósł aż 50%. Przed Polską znalazły się tylko Finlandia (63%), Słowacja (57%) i Islandia (57%). Polska w tym zestawieniu wyprzedziła m.in. Wielką Brytanię, Stany Zjednoczone czy Izrael.

⁴⁷ Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013, 1 czerwca 2009, s. 112-113.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

studiów do rynku pracy⁴⁸. Tezę tę potwierdzają także wyniki niniejszego projektu badawczego, odnoszące się do sytuacji na rynku pracy absolwentów uczelni podlaskich.

Biorąc pod uwagę powyższy kontekst i uwzględniając przede wszystkim sugestie pracodawców z województwa podlaskiego zatrudniających absolwentów analizowanych kierunków należałoby zarekomendować uczelniom wyższym podjęcie działań dotyczących:

- doradztwa w sprawach planowania kariery zawodowej, usprawnienie funkcjonowania uczelnianych biur karier, nie tylko pośredniczących w poszukiwaniu zatrudnienia dla absolwentów, ale także organizujących szkolenia z zakresu umiejętności niezbędnych na rynku pracy;

Przykład: Biuro Pośrednictwa Pracy (Work Placements) na Coventry University w Wielkiej Brytanii spełnia następujące funkcje wobec studentów: prowadzi praktyczne zajęcia z zakresu sytuacji na rynku pracy, szkoli studentów pod kątem umiejętności poszukiwanych przez pracodawców wśród absolwentów, „testuje” ścieżkę kariery zawodowej danego studenta oferując mu zdobycie doświadczenia zawodowego w danym obszarze, daje możliwość realizacji praktyki zawodowej w środowisku pozaakademickim, dostarcza informacji o wolnych stanowiskach pracy.⁴⁹

- weryfikacji oraz dostosowania istniejących kierunków kształcenia i programów nauczania do potrzeb rynku pracy zgodnie z celami procesu bolońskiego,

Weryfikacja kierunków i programów kształcenia powinna być prowadzona w kooperacji wykładowców i praktyków (głównie przedsiębiorców, ale też pracowników sektora publicznego), a podstawą do niej powinien być niniejszy raport z badań potrzeb pracodawców i badań opinii absolwentów na temat luk kompetencyjnych. Weryfikacja programów nauczania poszczególnych przedmiotów powinna opierać się także na modelu kompetencyjnym, określającym zamierzone efekty kształcenia zgodnie ze strukturą bolońską.

Programy nauczania dostosowane do potrzeb rynku pracy pozwolą bowiem na zwiększenie liczby studentów, posiadających umiejętności praktyczne wymagane przez pracodawców.

- wypracowania nowych, bardziej innowacyjnych sposobów nauczania języków obcych; lektoraty uczelniane w obecnej formie są prowadzone w sposób mało atrakcyjny dla studentów, a przez to uczenie języków na uczelniach jest mało skuteczne;
- większej internacjonalizacji (umiędzynarodowienia) kształcenia poprzez m.in. tworzenie wspólnie z uczelniami zagranicznymi programów oferujących wspólne dyplomy, organizowanie systemu zachęt do realizacji części studiów w innych krajach dla studentów polskich, czy też wprowadzenie programu studiów w języku angielskim (w początkowej fazie przedmioty prowadzone w języku angielskim mogą być włączane jako przedmioty obieralne do „normalnych” programów studiów)⁵⁰;
- wprowadzenia nowoczesnych metod nauczania łączących teorię z praktyką; wprowadzenie takich metod powinno być poprzedzone edukacją wykładowców akademickich (po fundusze na ten cel uczelnie podlaskie mogą m.in. aplikować

⁴⁸ Ederer P., Schuller P., Willms S., University Systems Ranking: Citizens and Society in the Age of the Knowledge, The Lisbon Council 2008, wersja elektroniczna, <http://www.lisboncouncil.net/publication/publication/38-university-systems-ranking-citizens-and-society-in-the-age-of-knowledge.html>, data wejścia: 11-05-2011.

⁴⁹ Więcej informacji dostępne pod: <http://www.coventry.ac.uk/cu/careers/placements>, data wejścia: 05-05-2011.

⁵⁰ Warto tutaj podkreślić, że polskie Prawo o szkolnictwie wyższym w sposób jasny stwierdza, że uczelnia ma pełną swobodę decydowania o prowadzeniu zajęć dydaktycznych i egzekwowaniu wiedzy w językach obcych.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

do Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w ramach którego przewiduje się środki na podniesienie kompetencji nauczycieli akademickich⁵¹);

Przykłady: Jednym z zasadniczych kierunków zmian charakteryzujących proces tworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego jest nowe podejścia do kształcenia. Zamiast patrzeć na proces kształcenia od strony „wejścia” (spojrzenie z punktu widzenia wykładowcy – czego i jak będziemy uczyli), w coraz większym stopniu należy patrzeć na ten proces od strony „wyjścia” (spojrzenie z punktu widzenia studenta – co student/absolwent będzie wiedział i umiał).⁵² W tym nowym podejściu kluczowe znaczenie ma pojęcie efektów kształcenia. Efekty kształcenia mogą być związane z pełnym programem studiów i odpowiadającym mu dyplomem, z modułem dydaktycznym (blokiem programowym), z pojedynczym przedmiotem, a nawet z pojedynczym wykładem, czy pojedynczą sesją zajęć laboratoryjnych. W każdym przypadku efekty kształcenia powinny być mierzalne (przez instytucję prowadzącą kształcenie). Na poziomie programu studiów celowe jest rozróżnienie następujących rodzajów efektów kształcenia: ogólne (generyczne) – charakterystyczne dla danego poziomu kształcenia (np. dla studiów I stopnia), w znacznym stopniu niezależne od kierunku studiów; „dziedzinowe” – charakterystyczne dla danego poziomu kształcenia w określonej dziedzinie lub grupie kierunków studiów (np. dla kierunków technicznych); a także szczegółowe – specyficzne dla danego programu studiów i jego konkretnej realizacji w danej uczelni. Ogólne efekty kształcenia są określone przez odpowiednie regulacje obowiązujące w danym kraju, zaś dziedzinowe efekty kształcenia – sformułowane przez środowisko akademickie z uwzględnieniem rozwiązań wypracowywanych w gremiach międzynarodowych. Sformułowanie szczegółowych efektów kształcenia (zgodnych z efektami ogólnymi i dziedzinowymi) powinno natomiast pozostawać w wyłącznej kompetencji uczelni (jednostki prowadzącej studia).⁵³

Warto tutaj nadmienić, że istnieje obecnie w naszym kraju, w tym w województwie podlaskim, konieczność dostosowania istniejącego systemu kwalifikacji do potrzeb współczesnego rynku pracy po to, aby był on bardziej przejrzysty, spójny, elastyczny i przyjazny obywatelom. Możliwości takie daje Uchwalona przez Sejm ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz niektórych innych ustaw*, która zakłada wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji (KRK). Zgodnie z założeniem do nowelizacji ww. ustawy, Krajowe Ramy Kwalifikacji rozszerzają autonomię uczelni w sferze dydaktyki, dopuszczając samodzielne tworzenie programów kształcenia z zachowaniem metody właściwej dla KRK. Programy kształcenia będą oparte na efektach kształcenia, wykorzystując właściwe opisy dla poziomów KRK, jak i obszarów kształcenia. Efekty kształcenia powinny być podzielone na trzy kategorie: wiedzę, umiejętności, kompetencje. Elementy te powinny być uwzględnione przez uczelnie podlaskie oferujące analizowane kierunki kształcenia w przygotowywanych i aktualizowanych programach przedmiotów.

W uczelniach zachodnioeuropejskich coraz powszechniejsze staje się tworzenie programów studiów ukierunkowanych na kształtowanie umiejętności ogólnych (tj. niezwiązanych bezpośrednio z danym zawodem, ale poszukiwanych na rynku pracy): obejmujących m.in.⁵⁴: umiejętności „intelektualne”, takie jak zdolność analizowania, krytycznej oceny, syntezy, rozwiązywania problemów, gromadzenia, strukturalizowania i wykorzystywania informacji, umiejętność komunikowania się (w mowie i w piśmie), umiejętności organizacyjne, takie jak samodzielność, zdolność podejmowania inicjatyw, umiejętność zarządzania czasem i innymi zasobami, umiejętności interpersonalne, takie jak umiejętność pracy w zespole, umiejętność

⁵¹ Na przykład WSE im. J. Tischnera z Krakowa realizowała projekt finansowany z poddziałania 4.1.1 PO KL pt. „Kompetencje ku przyszłości”. W ramach projektu zaplanowano podnoszenie kompetencji nauczycieli akademickich m.in. poprzez szkolenia metodyczne realizowane przez ekspertów z uniwersytetów w Oxford i Durham z Wielkiej Brytanii. Ponadto w ramach projektu zakupionych zostanie też ok. 100 studiów przypadku opracowanych przez Harvard Business School Cases o tematyce biznesowej m.in. finanse, zarządzanie, leadership.

⁵² Realising the European Higher Education Area – Achieving the Goals, European Commission, May 2005, wersja elektroniczna: www.coe.int/t/dg4/highereducation/EHEA2010/MainDocuments_EN.asp, data wejścia: 11-05-2011.

⁵³ Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 35-36.

⁵⁴ Tamże, s. 22, za: Klemencic M., (2006), *The Bologna process and student expectations*, EUA Bologna Handbook, Raabe Academic Publisher, rozdz. A 1.1-3.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

motywowania innych osób, umiejętność adaptacji do nowych warunków, umiejętność prowadzenia badań, umiejętność posługiwania się komputerem, a także znajomość języków obcych. Pozytywnym przykładem dbałości o „wyposażenie” absolwentów w odpowiedni zasób umiejętności ogólnych jest strategia przyjęta w *University of Cambridge*.⁵⁵ Jej podstawowym elementem jest oferta odpowiedniego zestawu zajęć realizowanych w ramach programu studiów oraz zajęć ponadobowiązkowych kształtujących umiejętności uniwersalne. Przygotowana została także podobna oferta dla pracowników uczelni, obejmująca zajęcia kształtujące umiejętności niezbędne do prowadzenia zajęć dydaktycznych i prac badawczych.⁵⁶

Innym przykładem jest nauczanie z wykorzystaniem metody projektu. Projekt może być realizowany nie tylko jako element działań dydaktycznych, ale także jako system. Pokazuje to eksperyment wprowadzony trzy lata temu w Danii na Uniwersytecie w Aalborgu: na projekcie oparte jest kształcenie studentów na wszystkich kierunkach i poziomach: zawodowym, magisterskim i doktorskim. Obszerne doświadczenia stały się bazą dla stworzenia systemu nauczania, którego trzonem jest projekt, a zajęcia teoretyczne mają charakter służebny w stosunku do projektu – dostarczają wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych niezbędnych do stworzenia czegoś, co wykracza poza tradycyjną studencką bierność. W systemie edukacji w Danii metoda projektu jest wprowadzana kompleksowo: uczeń przechodząc przez różne poziomy kształcenia od początku jest wdrażany do pracy projektowej. W szkołach niższego szczebla jest ona łatwiejsza – służy przygotowaniu ucznia do pracy w grupie, rozwija umiejętności komunikacyjne, umiejętności skutecznego porozumiewania się i niekonfliktowego współistnienia. Nieco starszym uczniom podnosi się stopień trudności. Powinni nauczyć się kreować swój wizerunek w zespole, zgodnie z posiadanymi umiejętnościami wykonawczymi określić swoją rolę i zadania, rozwiązywać sytuacje konfliktowe w sposób optymalny dla realizowanego projektu. Dzieje się tak, ponieważ nie można oczekiwać osiągnięć merytorycznych od osób, które nie zdołają poradzić sobie z organizacją pracy zespołu ludzkiego. Na kolejnym etapie kształcenia wymagania rosną: 4-5 osobowe zespoły samodzielnie określają sposób opracowania tematu i strukturę wewnętrzną projektu, poszukują zasobów merytorycznych i określają formę prezentacji. Wzrasta również stopień skomplikowania projektów. Projekty na poziomie akademickim mają charakter interdyscyplinarny, łączą różne dziedziny wiedzy.⁵⁷ Warto jeszcze w tym miejscu podać przykład metody nauczania wykorzystującej studium przypadku. W większości wyższych szkół amerykańskich (zwłaszcza prawniczych i biznesu) metoda case’owa jest już od dawna jedną z podstawowych metod nauczania. Popularność tej metody wynika stąd, że wprowadza ona rzeczywiste przykłady do sali seminaryjnej, pozwala integrować wiedzę płynącą z doświadczenia z wiedzą teoretyczną i pokazuje współzależności między zjawiskami. Ponadto, analiza przypadków pozwala studentom budować zaufanie do własnych umiejętności, rozwijać umiejętności podejmowania decyzji, porozumiewania się, a także współpracy w warunkach konkurencji. Analizowanie case’ów rozwija umiejętność krytycznego i kreatywnego myślenia, uczy spostrzegania problemów w ich złożonym kontekście, myślenia kategoriami ciągów konsekwencji podjętych decyzji i rozpatrywania problemów wielostronnie.⁵⁸

- organizacji wizyt studyjnych w uczelniach zagranicznych (np. duńskich czy finlandzkich) w celu poznania przez pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni podlaskich: sposobów uprzątnienia sposobu nauczania, sposobów współpracy nauki z biznesem, czy też nowoczesnych metod zarządzania uczelniami wyższymi (możliwości finansowania tego typu wyjazdów daje m.in. Program „DG Edukacja i Kultura, Uczenie się przez całe życie Erasmus”);

⁵⁵ Skills, University of Cambridge, wersja elektroniczna: www.skills.cam.ac.uk, data wejścia: 11-05-2011.

⁵⁶ Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 23.

⁵⁷ Lubina E., (2005), *Metoda projektu w procesie dydaktycznym uczelni wyższej*, w: red. Gołębiowski D., Dąbrowski M., Mierzejewska B., *Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa, s. 229.

⁵⁸ Wereda W. (2005), *Metoda studium przypadku w dydaktyce nauk o zarządzaniu*, w: *Uczelnia oparta na wiedzy...*, tamże, s. 216-217.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

- pozyskiwania funduszy na organizację staży w przedsiębiorstwach dla wykładowców akademickich, dzięki czemu mogą oni zdobywać praktykę niezbędną do bardziej efektywnego nauczania, bazującego na konkretnych problemach dotyczących funkcjonowania rynku⁵⁹;
- rozwoju form współpracy uczelni wyższych ze środowiskiem pozaakademickim (zmiany w sposobie realizacji procedur oceny jakości kształcenia wprowadzone przez proces boloński sprzyjają udziałowi w pracach komisji oceniających i ciał akredytacyjnych interesariuszy zewnętrznych, m.in. przedstawicieli pracodawców. W praktyce jednak osoby spoza uczelni są stosunkowo rzadko lub wcale zaangażowane w procesie wewnętrznej, a także zewnętrznej oceny jakości kształcenia i akredytacji⁶⁰);
- angażowania praktyków do realizacji kilku określonych przedmiotów z siatki studiów danej specjalności⁶¹;
- przygotowania oferty edukacyjnej w stosunku do innych grup docelowych niż maturzyści, zgodnie z koncepcją kształcenia się przez całe życie, obejmującą m.in. różne formy doskonalenia kwalifikacji zawodowych przygotowane wspólnie z biznesem, uniwersytety otwarte, uniwersytety trzeciego wieku, zajęcia i wykłady dla uczniów szkół średnich, uniwersytety dziecięce, studia podyplomowe.

Przykład: Około 50% uczelni europejskich, głównie w krajach skandynawskich, Wielkiej Brytanii i Francji, oferuje programy doskonalenia zawodowego, opracowywane i prowadzone wspólnie z przedsiębiorstwami. W niektórych krajach osoby pracujące stanowią znaczny odsetek populacji studentów (przykładowo, w Wielkiej Brytanii ok. 40% wszystkich osób korzystających z usług uczelni to studenci pracujący).⁶² Jednym z najbardziej zaawansowanych krajów w realizacji spójnej koncepcji uczenia się przez całe życie jest Wielka Brytania. Szersze otwarcie się uniwersytetów w tym kraju na studentów reprezentujących różne kategorie wiekowe zbliżyło uczelnie do obywateli oraz stworzyło możliwość pozyskiwania funduszy ze źródeł alternatywnych. Wiele brytyjskich uniwersytetów już obecnie reformuje programy nauczania, biorąc pod uwagę zmieniające się potrzeby społeczne i gospodarcze. W sferze dydaktyki ogromną wagę przywiązuje się do dostosowania tematyki kursów podyplomowych czy MBA do oczekiwań społecznych, a także do rekrutacji studentów zagranicznych⁶³.

2. Powiązanie rozwoju kierunków, programów nauczania ze strategiami rozwoju województwa/regionu

W chwili obecnej najbardziej stabilnymi, w niewielkim stopniu uzależnionymi od wahań cyklu wyborczego, strategiami rozwojowymi są strategie realizowane przy wykorzystaniu środków europejskich. Powinny one korespondować z działaniami podejmowanymi przez szkoły wyższe. Przykładowo, jeżeli dany region zamierza rozwijać określone sektory gospodarki, to właśnie do tych sektorów powinna być kierowana oferta edukacyjna szkół wyższych. Nie może mieć miejsca sytuacja, w której działania uczelni rozmiągają się z działaniami strategicznymi realizowanymi przez władze samorządowe. W takim przypadku będziemy być może dysponować bogatym zapleczem technologicznym i jednocześnie nie będziemy dysponować zasobami kadrowymi, które mogłyby zaplecze to wykorzystywać.

W tym przypadku rodzi się też pytanie czy (a jeżeli tak), na ile strategie rozwojowe uczelni podlaskich, w tym rozwój poszczególnych kierunków są powiązane ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (z dnia 30 stycznia 2006)? Możemy w niej m.in. przeczytać, że słabą stroną województwa jest niedopasowanie profilów kształcenia do potrzeb rynku pracy.

⁵⁹ Przykład: projekt „Badania i rozwój w gospodarce opartej na wiedzy” realizowany przez Wyższą Szkołę Ekonomiczną w Białymstoku w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet IV. Szkolnictwo Wyższe, Działanie 4.2, a także Projekt „Podniesienie potencjału uczelni wyższych jako czynnik rozwoju gospodarki opartej na wiedzy”, realizowany przez Politechnikę Białostocką z w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet IV. Szkolnictwo Wyższe.

⁶⁰ Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 20-30.

⁶¹ W formie zatrudnienia na umowę-zlecenie.

⁶² Kraśniewski A., (2009), *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa, s. 46-47.

⁶³ Antonowicz D., (2004), *Z tradycji w nowoczesność, Brytyjskie uniwersytety w drodze do społeczeństwa wiedzy*, Nauka i Szkolnictwo Wyższe, nr 1, s. 131.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wyniki przeprowadzonego badania nie pozwalają na wyznaczenie przyszłościowych, perspektywicznych dla województwa i jego gospodarki kierunków kształcenia. Z całą jednak pewnością można stwierdzić, że podaż absolwentów badanych kierunków jest wyższa niż możliwości absorpcyjne podlaskiej gospodarki, czego efektem jest niższy niż przeciętny w kraju wskaźnik zatrudnienia absolwentów studiów magisterskich badanych kierunków. Zasadne wydaje się zatem postulowanie ograniczenia naborów na te kierunki. Autorzy raportu mają jednak świadomość, że nie istnieją jednak – na gruncie obecnego prawa o szkolnictwie wyższym – instrumenty, które by pozwalały ten postulat w praktyce zrealizować. Jak mówi ustawa, uczelnie są autonomiczne we wszystkich obszarach swojego działania (na zasadach określonych w ustawie), mają również prawo do ustalania warunków przyjęć na studia, w tym liczby miejsc na studiach, z wyjątkiem studiów medycznych (według znowelizowanej ustawy, które wejdzie w życie 1 października 2011 roku, z wyjątkiem studiów medycznych, studiów dla kandydatów na żołnierzy zawodowych w poszczególnych uczelniach wojskowych oraz studiów strażaków). Reglamentowanie naboru na badane kierunki studiów pozostaje zatem w sprzeczności z zasadą autonomii uczelni i w obecnym stanie prawnym jakakolwiek korekta mechanizmu rynkowego jest trudna do wyobrażenia.

Niemniej jednak warto monitorować systematycznie regionalny rynek pracy możliwie szczegółowo (a zatem na poziomie sektorów), a zwłaszcza jego stronę popytową (zapotrzebowanie na zawody i kwalifikacje). W ten postulat wpisuje się również wprowadzany przez znowelizowaną ustawę o szkolnictwie wyższym obowiązek monitorowania losów absolwentów przez uczelnie. Działania te dostarczą uczelniom i kandydatom na studia zobiektywizowanych danych na temat szans poszczególnych kierunków kształcenia oraz ich absolwentów na rynku pracy. Sposób wykorzystania tych danych pozostaje jednak trudny do przesądzenia.

Warto w tym kontekście wspomnieć również o istnieniu „białych plam” w statystyce publicznej dotyczącej bezrobocia absolwentów szkół wyższych według ukończonego kierunku studiów. Luki te powodują, że trudno w kompleksowy sposób wypowiadać się o sytuacji absolwentów wybranych kierunków na rynku pracy.

3. „Elitaryzacja” wykształcenia wyższego

W Polsce od wielu lat obserwujemy przyrost liczby studentów, przy nieadekwatnym do niego przyroście liczby kadry akademickiej. Zjawisko to dotyczy również Podlasia. W sytuacji zwiększenia liczby studentów przypadających na jednego naukowca nie ma praktycznie możliwości, aby nie towarzyszył temu spadek jakości kształcenia. Niezależnie od modyfikacji programów nauczania, poprawy uczelnianej infrastruktury technicznej proces ten będzie postępował. Dlatego rozwiązaniem wydaje się elitaryzacja wykształcenia wyższego, przynajmniej na poziomie magisterskim. Mogłoby to polegać na utrzymaniu dotychczasowych (dość liberalnych) zasad rekrutacji na studia, ale tylko na studia do poziomu licencjata. W przypadku osób chcących kontynuować naukę zostałyby zastosowane ostre kryteria selekcyjne, tak aby ograniczyć możliwość uzyskania dyplomu jedynie do grona najlepszych.

4. Zwiększenie znaczenia wykształcenia zawodowego

Ostanie dwudziestolecie wytworzyło negatywny wizerunek wykształcenia zawodowego. Poniekąd idzie to w parze z brakiem pomysłu na reformy (po 1989 roku) szkolnictwa zawodowego oraz jego dekapitalizacją. Jednocześnie towarzyszy temu wzrost aspiracji edukacyjnych społeczeństwa, które są po części budowane na wizerunku człowieka sukcesu i człowieka przegranego z lat 90. Ten pierwszy to osoba gruntownie wykształcona, drugi natomiast to osoba z wykształceniem zawodowym, bezskutecznie poszukująca pracy po upadku socjalistycznego zakładu przemysłowego. Pomimo zmian, jakie zaszły od początku transformacji w polskiej gospodarce, obraz ten wciąż jest żywy, choć jak pokazują badania pracodawców, jak również informacje płynące z rynku niemieckiego, istnieje duże zapotrzebowanie na pracowników dysponujących konkretnym przygotowaniem zawodowym. W efekcie obserwujemy w Polsce ponadprzeciętne (w porównaniu z innymi

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

krajami) zainteresowanie osób młodych kształceniem na poziomie wyższym (w tym na poziomie na studiów magisterskich) i marginalne zainteresowanie kształceniem na poziomie zawodowym.

Nie ma jednej prostej recepty przeciwdziałania temu negatywnemu zjawisku. Proces degradacji szkolnictwa zawodowego trwa wiele lat, duża jest zatem liczba zaniedbań, nie zawsze też obszary wpływu znajdują się pod bezpośrednią kontrolą decydentów. Zasadne wydaje się jednakże postulowanie:

- Zwiększenia nakładów na szkolnictwo zawodowe – dotyczy to szczególnie infrastruktury technicznej (warsztatów).
- Wprowadzenie motywacyjnego systemu wynagradzania nauczycieli. W obecnym systemie trudno wskazać motywatory, które by premiowały (czyli opłacały) działania ukierunkowane na podnoszenie jakości nauczania.
- Kontynuowanie dobrych praktyk współpracy z przedsiębiorstwami. Może być to szczególnie trudne ze względu na niewielki poziom dyscypliny społecznej (w Polsce) i brak ukształtowanych postaw samorządności. Jest to poważna przeszkoda, albowiem przy określonej strukturze polskiej przedsiębiorczości (dominacja przedsiębiorstw mikro) największy poziom efektywności byłby osiągalny przy współpracy nie z pojedynczymi przedsiębiorcami, ale z grupami zrzeszającymi przedsiębiorców. Takie grupy łatwiej finansowałyby/współfinansowały zakup sprzętu dla szkół, łatwiej też byłoby im delegować praktyków do pracy/współpracy przy nauczaniu przedmiotów zawodowych.
- Promowanie nowego modelu ścieżki edukacji: technikum → praca → studia. Wariant ten zakłada, że po zakończonej edukacji ponadgimnazjalnej absolwenci starają się znaleźć zatrudnienie, a dopiero doświadczenia zawodowe i ocena możliwości rozwoju w ramach danego zawodu skutkują dalszymi wyborami edukacyjnymi.
- Zmiana świadomości społecznej/zmiana wizerunku osoby z wykształceniem zawodowym. Można tu zakładać dwa scenariusze. Pierwszy to zmiana świadomości pod wpływem informacji rynkowych. W tym przypadku mamy już do czynienia z coraz częściej pojawiającymi się informacjami na temat większej opłacalności finansowej podejmowania kształcenia zawodowego i możemy się spodziewać, że będzie to skutkowało powolną zmianą trendu wyboru ścieżek edukacyjnych. Drugi wariant zakłada wzmocnienie oddziaływania rynku poprzez kampanię społeczną promującą szkolnictwo zawodowe. Promocja szkolnictwa zawodowego musi być jednak połączona z kampanią wizerunkową zmieniającą wyobrażenia o absolwentach szkół zawodowych i wykonywanych przez nich zawodach. W przeciwnym razie kampania promocyjna zmniejszy swoją skuteczność w zetknięciu z – bazującymi często na stereotypach – aspiracjami edukacyjnymi rodziców oraz presją części środowiska nauczycielskiego i rówieśniczego.

5. Zapewnienie potencjalnym studentom prawa dostępu do rzetelnych informacji na temat sytuacji rynkowej absolwentów danej uczelni/kierunku

Szkoły wyższe powinny mieć obowiązek monitorowania losów absolwentów. Uzyskane dane powinny być upublicznione, tak aby każdy potencjalny student mógł na ich podstawie (a nie wyłącznie na podstawie informacji płynących z przekazu marketingowego generowanego przez działy promocji poszczególnych uczelni) wyrobić sobie opinie na temat użyteczności rozpatrywanego przez siebie kierunku/uczelni. Jest to szczególnie ważne biorąc pod uwagę fakt, że oczekiwaniu zmniejszeniu liczby kandydatów na studia będzie z całą pewnością towarzyszyła kampania marketingowa szkół wyższych.

6. Upowszechnienie instytucji doradcy zawodowego

Wyniki badania pokazują, że wybory edukacyjne badanych absolwentów opierają się na mało zobiektywizowanych przesłankach (bliskość względem miejsca zamieszkania, sugestie znajomych, moda). Wydaje się, że również ten fakt może być przyczyną częstej pracy absolwentów nieodpowiadającej wykształceniu.. Bardziej zobiektywizowane, przemyślane, oparte na

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

analizie własnych predyspozycji wybory mogą zapewnić konsultacje z doradcami zawodowymi. Doradztwo zawodowe powinno zostać wprowadzone do systemu oświaty w sposób obligatoryjny, poprzez zmianę zapisu ustawowego (z „w szkole może być zatrudniony doradca zawodowy”, na „w szkole musi być zatrudniony doradca zawodowy”, co wymaga zmiany rozporządzenia MENiS z dnia 7 stycznia 2003 roku)⁶⁴.

7. Ponowne zdefiniowanie roli, zasobów, możliwości i zadań publicznych służb zatrudnienia

Wyniki badania pokazują, że PSZ w bardzo niewielkim stopniu przyczyniły się do znalezienia pracy przez absolwentów analizowanych kierunków. Jednocześnie wyniki badania nie pozwalają stwierdzić jednoznacznie, jakie są przyczyny takiego stanu rzeczy. Niemniej jednak widać wyraźnie, że w przypadku absolwentów omawianych kierunków PSZ nie spełniły swojej roli. Dlatego wskazane jest przeprowadzenie diagnozy funkcjonowania PSZ i w zależności od jej wyników przeprowadzenie zmian usprawniających ich działanie.

W kontekście działań związanych z prognozowaniem popytu na pracę PSZ powinny zostać przede wszystkim wzmocnione kadrowo, przede wszystkim o pośredników pracy, doradców zawodowych, specjalistów ds. rozwoju zawodowego. Powinna zostać zapewniona im również możliwość stałej współpracy z zespołami analitycznymi budowanymi w oparciu o zasoby kadrowe lokalnych (wiodących) uczelni. Wskazane byłoby również przeprowadzenie ewaluacji stosowanych obecnie praktyk w zakresie badań popytowej strony rynku.

8. Zmiana wizerunku PSZ, zmiana polityki marketingowej PSZ

Pomimo że WUP/PUP dysponują bogatą ofertą szkoleń, w tym szkoleń, które mogą być atrakcyjne dla absolwentów szkół wyższych, zainteresowanie nimi jest relatywnie niskie. Prawdopodobnie dzieje się tak ze względu na dwa czynniki:

- specyficzny wizerunek WUP/PUP – postrzeganie tych instytucji jako adresowanych do specyficznej grupy klientów, wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- niewielką skuteczność omawianych instytucji (m.in. z wyżej wymienionego powodu) w dotarciu do niepracujących (niekoniecznie zarejestrowanych w urzędach pracy) absolwentów szkół wyższych.

Poprawienie tych elementów będzie się przyczyniało do wzrostu zainteresowania usługami oferowanymi przez te instytucje.

Zmiana pierwszego ze wspomnianych czynników nie będzie możliwa bez zmiany postrzegania własnej roli przez pracowników publicznych służb zatrudnienia. Powinni oni przyjąć pozycję usługodawcy, który działa w sferze pośrednictwa pracy. Takim zmianom prawdopodobnie sprzyjałoby wprowadzenie systemów motywacyjnych bazujących na systemach stosowanych w firmach komercyjnych – premiujących osiągnięcie satysfakcjonujących wyników.

⁶⁴ § 15 pkt 2 W przedszkolu, szkole i placówce mogą być zatrudnieni pedagog, psycholog i logopeda. W szkole i placówce może być zatrudniony również doradca zawodowy.

7. Spis literatury

1. Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podlaskim w IV kwartale 2009r., 2009, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.
2. Antonowicz D., 2004, *Z tradycji w nowoczesność, Brytyjskie uniwersytety w drodze do społeczeństwa wiedzy*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2004, nr 1, Warszawa.
3. Artykuł o absolwentach wyższych uczelni, Gazeta.pl, wersja elektroniczna, z dn. 08.09.2010.
4. Coventry University, Work Placements: <http://www.coventry.ac.uk/cu/careers/placements>, data wejścia: 05-05-2011.
5. Ederer P., Schuller P., Willms S., 2008, *University Systems Ranking: Citizens and Society in the Age of the Knowledge*, Lisbon Council Policy Brief.
6. *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*, 2010, OECD 2010.
7. Feliksiak M., (2009), *Zadowolenie z pracy i mobilność zawodowa*. Komunikat z badań CBOS, Warszawa.
8. Garnuszek M., Rupniewska E., 2010, *Pracujący w gospodarce narodowej w 2009 r.*, GUS, Warszawa.
9. Gołębiowski D., Dąbrowski M., Mierzejewska B., 2005, *Uczelnia oparta na wiedzy. Organizacja procesu dydaktycznego oraz zarządzanie wiedzą w ekonomicznym szkolnictwie wyższym*, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa.
10. Góra M., Sztanderska U., 2006, *Wprowadzenie do analizy lokalnego rynku pracy*, MPiPS, Warszawa.
11. GUS, 2011, Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2011 r., Informacja GUS, Warszawa.
12. Kamińska W., Zakrzewska K., 2010, *Stan Ludność w województwie podlaskim w 2009 roku*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok.
13. Klemencic M., 2006, *The Bologna process and student expectations*, *EUA Bologna Handbook*, Raabe Academic Publisher.
14. Komisja Europejska, 2005, *Realising the European Higher Education Area – Achieving the Goals*, Bruksela.
15. Kowalewska A. (red.), 2010, *Jak inwestować w rozwój pracowników o niskich kwalifikacjach*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
16. Kowalczyk K., 2011, *Komunikat z badań o stanie szkolnictwa wyższego i źródłach jego finansowania*, CBOS, Warszawa.
17. Kraśniewski A., 2009, *Proces boloński. To już dziesięć lat*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa.
18. MRR, 2009, Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013, Warszawa.
19. Ogólnopolskie Badanie Wynagrodzeń przeprowadzone przez Sedlak & Sedlak w 2009 r., publikacja elektroniczna: <http://www.pracuj.pl/zarobki-wynagrodzenia-raporty-placowe-zarobki-polakow-2009.htm?gclid=COfv8rLg1qECFY0z3wod1T4-Kg#top>, data wejścia: 11-05-2010.
20. Okoń W., 1992, *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa.
21. Pilch T. (red.), 2003, *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, Warszawa.
22. Polityka, 2011, *Co się stało z naszą pracą*, rozmowa z prof. W. Łukowskim, nr 19/2011, Warszawa.
23. Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku; II część raportu (popyt na pracę i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i wyższych, 2010, WUP, Białystok.
24. Rocznik Statystyczny Województwa Podlaskiego 2009, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2009.
25. Skills, University of Cambridge, publikacja elektroniczna: www.skills.cam.ac.uk, data wejścia: 11-05-2011.
26. Sprawozdanie Uniwersytetu w Białymstoku „Liczba studentów na Uniwersytecie w Białymstoku stan na 30.11.2010r.”.
27. Thieme K., 2009, *Szkolnictwo wyższe. Wyzwania XXI wieku*. Polska, Europa, USA, Difin, Warszawa.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

28. Wasilewska M., 2010, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w 2009 roku, WUP, Białystok.
29. Wasilewska M., 2010, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w I półroczu 2010 roku; WUP, Białystok.
30. Wasilewska M., 2011, Ranking zawodów deficytowych i nadwyżkowych w woj. podlaskim w II półroczu 2010 roku, WUP, Białystok.
31. Wasilewska M., Falkowska J., Karpowicz D., 2010, *Sytuacja na rynku pracy w województwie podlaskim w 2009 roku*, WUP, Białystok.
32. WUP w Białymstoku, 2011, *Podlaski rynek pracy*, Białystok.
33. Zgierska A., 2010, *Wejście ludzi młodych na rynek pracy w 2009 r.*, GUS, Warszawa.

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

8. Spis tabel

Tabela 1. Struktura próby zrealizowanej według kierunku	8
Tabela 2. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według uczelni i trybu studiów	16
Tabela 3. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według płci	17
Tabela 4. Absolwenci badanych kierunków w roku akademickim 2008/2009 według rodzaju studiów	18
Tabela 5. Absolwenci badanych kierunków Uniwersytetu w Białymstoku w roku akademickim 2008/2009 według oceny na dyplomie	18
Tabela 6. Zawody najczęściej występujące wśród bezrobotnych absolwentów szkół wyższych (stan w końcu 2009 roku i w pierwszym półroczu 2010 roku)	22
Tabela 7. Napływ absolwentów badanych kierunków w latach 2005-2009	23
Tabela 8. Liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów w wybranych grupach zawodów oraz liczba ofert pracy zgłoszonych do urzędów pracy w 2009 roku	26
Tabela 9. Wynagrodzenie brutto absolwentów w obecnym miejscu pracy	45

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

9. Spis wykresów

Wykres 1. Bezrobotni z wykształceniem wyższym w województwie podlaskim, stan na 31.12.2009	20
Wykres 2. Osoby bezrobotne, które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia (stan na 31.12.2009), w województwie podlaskim w podziale na powiaty	21
Wykres 3. Liczba absolwentów poszczególnych kierunków w latach 2005-2009	24
Wykres 4. Szacowana liczba absolwentów badanych kierunków w latach 2011-2015	25
Wykres 5. Jak ogólnie ocenia Pan(i) polskie uczelnie pod względem przygotowywania studentów do przyszłej pracy zawodowej? (N=299)	28
Wykres 6. A jak ocenia Pan(i) podlaskie uczelnie? Czy na tle innych wypadają one ...? (N=300)	28
Wykres 7. Poniżej znajduje się kilka stwierdzeń. Proszę zaznaczyć, z którymi z tych stwierdzeń Pan(i) się zgadza? Skala: 1 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po lewej stronie, 7 – respondent zgadza się ze stwierdzeniem po prawej stronie (N=300)	30
Wykres 8. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów do wykonywania pracy zawodowej?	31
Wykres 9. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków? Ocena wiedzy i umiejętności praktycznych, średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji.	34
Wykres 10. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów następujących kierunków? Ocena kompetencji psychospołecznych, średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji.	35
Wykres 11. Jakie zmiany należałoby wprowadzić w szkolnictwie wyższym, aby absolwenci szkół wyższych byli lepiej przygotowani do pracy zawodowej? (N=300)	37
Wykres 12. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów ekonomii do wykonywania pracy zawodowej? (N=135)	38
Wykres 13. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku ekonomia? (N=135, wskazania powyżej 3%)	39
Wykres 14. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów ekonomii? Średnie, skala: 1 = bardzo niski poziom kompetencji, 5 = bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=135)	40
Wykres 15. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=118)	42
Wykres 16. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=61)	43
Wykres 17. Obecny status zawodowy absolwentów ekonomii (N=61)	43
Wykres 18. Pracujący absolwenci ekonomii – stanowisko (N=61)	44
Wykres 19. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=61)	46
Wykres 20. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów kierunku zarządzania do wykonywania pracy zawodowej? (N=56)	46
Wykres 21. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie? (N=56, wskazania powyżej 3%)	47
Wykres 22. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=56)	48
Wykres 23. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=175)	49
Wykres 24. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=175)	51
Wykres 25. Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania (N=175)	51
Wykres 26. Pracujący absolwenci zarządzania – stanowisko (N=111)	52
Wykres 27. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i) ...? (N=111)	53
Wykres 28. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów zarządzania i marketingu do wykonywania pracy zawodowej? (N=69)	54
Wykres 29. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku zarządzanie i marketing? (N=69, wskazania powyżej 3%)	54
Wykres 30. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów zarządzania i marketingu? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=69)	55
Wykres 31. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=62)	57

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku
Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

PODLASKI ABSOLWENT.

BADANIE ABSOLWENTÓW SZKÓŁ WYŻSZYCH KIERUNKÓW: EKONOMIA, ZARZĄDZANIE, ZARZĄDZANIE I MARKETING,
PEDAGOGIKA, ADMINISTRACJA, KTÓRZY UKOŃCZYLI NAUKĘ W ROKU AKADEMICKIM 2008/2009

Wykres 32. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 – bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=62)	58
Wykres 33. Obecny status zawodowy absolwentów zarządzania i marketingu (N=62)	59
Wykres 34. Pracujący absolwenci zarządzania i marketingu – stanowisko (N=35)	60
Wykres 35. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i)? (N=35)	60
Wykres 36. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów pedagogiki do wykonywania pracy zawodowej? (N=104)	61
Wykres 37. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku pedagogika? (N=104, wskazania powyżej 3%)	62
Wykres 38. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów pedagogiki? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=104).....	63
Wykres 39. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=188)	64
Wykres 40. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1- bardzo niski poziom kompetencji, 5 – bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=185).....	66
Wykres 41. Obecny status zawodowy absolwentów pedagogiki (N=188).....	67
Wykres 42. Pracujący absolwenci pedagogiki – stanowisko (N=78).....	68
Wykres 43. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i)? (N=78)	68
Wykres 44. W jakim stopniu Pana(i) zdaniem ukończone studia przygotowują absolwentów administracji do wykonywania pracy zawodowej? (N=110)	69
Wykres 45. Jakich umiejętności i wiedzy brakuje absolwentom kierunku administracja? (N=110, wskazania powyżej 3%)	70
Wykres 46. Jak Pan/Pani ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności przez absolwentów administracji? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=110)	71
Wykres 47. W jakim stopniu ukończone przez Pana/Panią studia przygotowały Pana/Panią do wykonywania pracy zawodowej? (N=191)	72
Wykres 48. Jak Pan(i) ocenia stopień opanowania poniższych umiejętności w trakcie realizowanych przez siebie studiów? Średnie, skala: 1 - bardzo niski poziom kompetencji, 5 - bardzo wysoki poziom kompetencji. (N=191)	73
Wykres 49. Obecny status zawodowy absolwentów administracji (N=191)	74
Wykres 50. Pracujący absolwenci administracji – stanowisko (N=116).....	75
Wykres 51. Czy ogólnie rzecz biorąc z obecnej pracy jest Pan(i)? (N=116)	75
Wykres 52. Odsetek absolwentów studiów pierwszego stopnia w 1995, 2000 i 2008 roku	77

Publikacja bezpłatna

Publikacja współfinansowana ze środków
Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego
ISBN: 978-83-62258-26-0

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

